

**Գլխավոր խմբագիր՝
ԳՈՂԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ**

Լրատվական գործունեությունը իրականացնող՝ «Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան» պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն:

Հասցեն՝
0025, Երևան,
Նալբանդյան փողոց 128,
Կենտրոնական մասնաշենք,
2-րդ հարկ:
Հեռախոս՝ 593-460, 4-60

Վկայական N 03U054452:
Տրված է՝ 05.06.2002 թ.:

Հրատարակիչ՝ ՀՊՏՀ
«Տնտեսագետ» ամսագիրը լույս է ընծայվում ՀՊՏՀ լրատվության և հասարակայնության հետ կապերի բաժնի կողմից:

Մարտ-ապրիլ
2019 / N2 (703)
Տպաքանակը՝ 300
Տարածվում է անվճար:

Խմբագրակազմ

Խմբագիր՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
Լրագրող՝
ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ
Լուսանկարիչ՝
ՈԱԶՄԻԿ ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ

Համակարգչային ձևավորումը՝
ՆԱԻՐԱ ԽՉԵՅԱՆԻ

Համարի պատասխանատու՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Խմբագրությանը տրամադրված հեղինակների նյութերում տեղ գտած փաստական անճշտությունների համար խմբագրությունը պատասխանատվություն չի կրում: Ամսագրի նյութերն օգտագործելիս հղումը պարտադիր է:

Պատվեր՝ 439:
Ծավալը՝ 6 տպ. մամուլ:
Ստորագրված է տպագրության՝
08. 05. 2019 թ.:

Տպագրված է «Տնտեսագետ» հրատարակչությունում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Հաստատվեց համալսարանի նոր կառուցվածքը.....4

Հարցազրույց ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ Վահան Մովսիսյանի հետ.....5

feedback աշխատաժողովում7

ԼՍԱՐԱՆԱՅԻՆ ՀԱՐՑՈՒՄ

Վերլուծում է ԱՐՄԵՆ ԲԹՈՅԱՆԸ.....8

ՍՐԱՐԱՍ ՀԱԿՈՐՅԱՆ

ՄԻԱՑՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀՈՉԱԿԱԳՐԻ 100-ԱՄՅԱԿԻ ԱՌԹՎ Հիշե՛նք և պահանջատեր լինե՛նք.....10

Ձարգացման այլընտրանքային ծանապարհները որպես տնտեսական հեղափոխության հիմք. քննարկում են ուսանողները.....12

Համագործակցություն IDEA հիմնադրամի հետ.....13

ՀԵՂԻՆԵ ՀԱՆՆԱԶԱՐՅԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ – 150

Հայ երգի փրկիչն ու առաքյալը.....14

ՍԱՍՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՃԱՆԿԱՐ.....16

ՈԱՖԱՅԵԼ ԵՐՎԱՆԴՅԱՆ

ԿԱՏԱԿՈՒՄ ԵՆ ՄԵԾԵՐԸ19

ԳՐԻՇԱ ԱՄԻՐԽԱՆՅԱՆ

Ստարտափ. նորաստեղծություն և աննախընթաց զարգացում.....20

Աննա Հարությունյան և Հերմինե Սարգսյան Նրանց հոգում ապրում է երգը.....22

Անդրանիկ Սարգսյան Տնտեսագետ-ծրագրավորողը ժամանակակից մասնագիտություն է24

Գագիկ Հակոբյան Նա իրականություն է դարձնում ամեն մի նոր նպատակ.....25

ՀՊՏՀ ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՒՄ.....27

ԼՐԱՅՈՍ.....30

13 կանայք, որոնք վերափոխել են տնտեսագիտության ոլորտը.....36

ԱԼՄԱՐԱ ԲԱԽՇՅԱՆ

Ո՞վ եմ ես.....38

ԱՍՏԴԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԵՐԲ ԽՈՍՈՒՄ ԵՆ ԹՎԵՐԸ... 39

ՌԻՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ – 25

Համախմբման ու առողջ մրցակցության փառատոնում.....40

ԱՔՍԵՆՅԱ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

ՄԵԼԻՆԵ ԱՔՐԱՀԱՄՅԱՆ

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ -150.....41

«ԵՐԱԶՍՈՒՄ+».....42

ՍՈՖՅԱ ՕԴԱՆՅԱՆ

ՎԵՐԾԱՆԵԼՈՎ ԱՐՎԵՍՏԻ ԳԱՂՏՆԱԳՐԵՐԸ

Դմիտրի Նալբանդյանի «Վերնատուն» կտավը. Ամենայն Հայոց մեծերը.....44



ՀԱՍՏԱՏՎԵՑ ՀԱՌԱՍԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ԿՆՈՒՎԱԾՔԸ

Մարտի 11-ին հրավիրվեց ՀՊՏՀ խորհրդի նիստ, որը վարում էր խորհրդի նախագահ, «Համայնքների ֆինանսիստների միավորում» ՀԿ նախագահ Վահան Մովսիսյանը: Օրակարգում «ՀՊՏՀ կառուցվածքը հաստատելու մասին» և «2019 թ. հունվար-փետրվար ամիսների գործունեության և հետագա ծրագրերի մասին» հարցերն էին, որոնք զեկուցեց ռեկտորի պաշտոնակատար, պրոֆեսոր Ռուբեն Հայրապետյանը:

Վահան Մովսիսյանն ասաց, որ կառուցվածքային փոփոխությունը վերաբերում է միայն համալսարանի վարչական հատվածին, իսկ ամբիոնների և ֆակուլտետների փոփոխությունն օրակարգային չէ, այն հետագայում կներկայացվի լայն քննարկման:

Ջեկուցելով առաջին հարցը՝ Ռուբեն Հայրապետյանը նշեց, որ փոփոխություններ կատարելու առաջարկն ինքնանպատակ չէ, նշանակման պահից ի վեր ինքն ախտորոշել է համալսարանի խնդիրները, հստակեցրել առաքելությունը՝ առանձնացնելով առանցքային նպատակները (կրթական ծրագրերի արդիականացում, կարճաժամկետ դասընթացների ներդրում, հիմնարար, կիրառական հետազոտություններ), որոնց իրագործման համար էլ կառուցվածքային փոփոխություններ կատարելու անհրաժեշտություն է առաջացել: **«Խոսքը վերաբերում է միայն օպերատիվ կառավարմանը, և ցանկանում եմ նշել, որ այս փոփոխությունների միակ նպատակը բացառապես աշխատանքի արդյունավետ կազմակերպումն է»**, - հայտարարեց Ռուբեն Հայրապետյանը:

Խորհրդի անդամները քննարկեցին առաջարկվող նախագիծը՝ ընդգծելով վերջինիս բարեփոխման միտվածությունը, ներկայացրին առաջարկներ: **«Ձեր բոլոր առաջարկներն ընդունում եմ, բայց դրանք իրականացնելու համար ինձ հարկավոր է համապատասխան կառուցվածք և աշխատանքային թիմ, որի միջոցով մենք կկարողանանք քայլ առ քայլ հասնել այդ նպատակներին»**, - ասաց համալսարանի ղեկավարը՝ հավելելով, որ համալսարանի զարգացմանը միտված նպատակները չեն կարող արագ իրականություն դառնալ, սակայն կա այն ուղենիշը, որով անհրաժեշտ է առաջ շարժվել: **«Մեր բոլոր ցանկությունները չեն կարող արագ իրականություն դառնալ, բայց ես կարող եմ ասել՝ ինչպիսի համալսարան մենք կունենանք 5 տարի հետո: 5 տարի հետո մենք կունենանք համալսարան, որտեղ չի լինի ուսանող, որը առանց մասնագիտական գիտելիքի և կարողության կավարտի: 5 տարի հետո մենք ունենալու ենք համալսարան, որը տնտեսության մեջ որոշակի կշիռ է ունենալու և կարողանալու է հետազոտություններով սպասարկել պետությանը ու մասնավոր հատվածին: 5 տարի հետո մենք ունենալու ենք համալսարան, որտեղ բոլորովին այլ ակադեմիական, ուսանողական միջավայր է լինելու»**, - շարունակեց Ռուբեն Հայրապետյանը՝ մանրամասն ներկայացնելով համալսարանի նոր կառուցվածքը, այդ համատեքստում մատնանշելով զար-

գացման ուղղություններն ու հրատապ աշխատանքները: Քննարկման արդյունքում դուրս բերվեցին առաջարկներ, որոնց վերաբերյալ խորհուրդը հստակեցրեց իր մտտեցումները: Այնուհետև խորհուրդը, կատարելով որոշակի փոփոխություն, քվեարկությամբ հաստատեց համալսարանի նոր կառուցվածքը: Արձագանքելով խորհրդի անդամների առաջարկներին՝ Ռուբեն Հայրապետյանը նշեց, որ դրանք անպայման իրենց արտացոլումը կգտնեն հետագա աշխատանքներում, ապա շնորհակալություն հայտնեց խորհրդի անդամներին՝ օգտակար խորհուրդների, առաջարկների ու աջակցության համար:

Ներկայացնելով օրակարգի 2-րդ հարցը՝ 2019 թ. հունվար-փետրվար ամիսների գործունեության ու հետագա ծրագրերի մասին, ռեկտորի պաշտոնակատարը նշեց, որ թեև 2 ամիսը բավարար չէ անգամ առկա խնդիրներին ծանոթանալու համար, այդուհանդերձ, հստակեցվել են մտտեցումներն ու գործողությունները: Անցած երկու ամսում, նրա խոսքով, իրականացվել են նաև մի շարք ծրագրեր, որոնց թվում ուսումնական գործընթացի բարելավման համար մշակվել և հաստատվել է երկու կարգ, տրվել է կարճաժամկետ դասընթացների մեկնարկը, միջազգային և տեղական կազմակերպությունների հետ սկսվել է համագործակցություն և կնքվել են նոր պայմանագրեր, ընթացք է առել կրթական ծրագրերի բարեփոխումը, ուսումնական գործընթացում կատարվել են խստացումներ: Գալիք ծրագրերի շարքում Ռուբեն Հայրապետյանը նշեց, որ նախատեսվում է նոր որակի և մակարդակի հասցնել համալսարանական գիտությունը, մեկնարկել ուսանողական ստարտափները, ներդնել աշխատավարձերի տարբերակման համակարգ, լուծել դասախոսների վերապատրաստման և ատեստավորման խնդիրը, որն առանցքային է, արդյունավետորեն իրականացնել շրջանավարտների ցանցի կառավարումը, որը ուսումնական գործընթացում կունենա նշանակալի արդյունք, և որ օրակարգում է համալսարանին կից բիզնես-ինկուբատոր հիմնելու նպատակը: Այս հարցը ևս խորհուրդը հաստատեց:

Այլ հարցերի շարքում ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ Վահան Մովսիսյանը խորհրդին ներկայացրեց ՀՀ պետական բուհերի հոգաբարձուների խորհուրդների նախագահների հետ հանդիպման մանրամասները:

Այնուհետև Ռուբեն Հայրապետյանն անդրադարձավ «Տնտեսագետ» ուսանողի տան (հանրակացարան) մասին հարցին՝ նշելով, որ վարձակալի հետ կնքվել է կարճաժամկետ պայմանագիր՝ էականորեն փոխելով վարձակալության վճարի չափը և մյուս պայմանները:

ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Համալսարանի նորակազմ խորհուրդը տարեկարգից հրավիրել է երկու նիստ, հաստատել է 2018 թ. հաշվետվությունները, ինչպես նաև բուհի նոր կառուցվածքը: Խորհրդի նախագահ, «Համայնքների ֆինանսիստների միավորում» ՀԿ նախագահ Վահան Մովսիսյանն առանձին հանդիպում է ունեցել նաև ուսանողական խորհրդի հետ, առաջիկայում նախատեսում է հանդիպել ՀԳՏՀ մի քանի ստորաբաժանումների հետ: Ստորև ներկայացնում ենք մեր գրույցը Վահան Մովսիսյանի հետ:

– Հարգելի՛ պարոն Մովսիսյան, Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանը թևակոխել է զարգացման նոր փուլ, որո՞նք են Ձեր կարծիքով առաջնահերթ և հիմնական անելիքները:

– Մեր համալսարանի գլխավոր նպատակը Հայաստանի համար որակյալ մասնագետներ պատրաստելն է, իսկ սա նշանակում է, որ մենք շատ անելիք ունենք: Այսօր առկա են բազում խնդիրներ, որոնցից մի քանիսը նշեմ որպես առաջնահերթություն: Հարկավոր է մեծ ուշադրություն դարձնել կրթության որակին, դասավանդման գործընթացին, պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի մասնագիտական պատրաստվածությանը: Պետք է պրոֆեսորադասախոսական կազմին վերապատրաստվելու, նոր ժամանակի պահանջներին համապատասխան իրենց գիտելիքներն ու հմտությունները զարգացնելու հնարավորություն տալ, միաժամա-

րում է զուտ խորհրդի լիազորություններին: Սակայն իրականում, ի ուրախություն մեզ, կառավարման խորհրդում հավաքվել են մարդիկ, որոնք, լինելով տարբեր ոլորտներից, իսկապես ցանկանում են ամեն կերպ նպաստել բուհի զարգացմանը և հանդես են գալիս առաջարկներով, գաղափարներով: Ես խորհրդի անդամներից նամակներ և առաջարկություններ եմ ստանում, ինչը շատ ուրախալի է: Խորհուրդը, լինելով ամենաբարձր կառավարման մարմինը, կարող է զբաղվել համալսարանին վերաբերող ցանկացած խնդրով: Այլ բան է, որ չի կարող գործադիր գործառնություններով զբաղ-



ՀԳՏՀ խորհրդի նախագահ. «Տնտեսագիտական համալսարանի դռներից պետք է դուրս գան որակյալ և մրցունակ մասնագետներ»

նակ մտածել նրանց մոտիվացման նոր եղանակներ գտնելու մասին: Հարկավոր է քննարկել նաև ուսումնական գործընթացում հեղինակություն և փորձ ունեցող մասնագետների ներգրավման հարցը: Առաջնահերթ անելիքների շարքում է դիմորդների հետ աշխատանքը. մենք պետք է այցելենք ավագ դպրոցներ, ներկայացնենք մեր ծրագրերը, համալսարանի բոլոր հրապուրիչ կողմերը, ներգրավենք ուսանողներ:

Իհարկե, ես այն կարծիքին եմ, որ մենք իրավունք չունենք միանգամից և կտրուկ փոխել խաղի կանոնները, բայց ընդհանրապես ոչինչ չփոխել, կնշանակի ներկա միտումը շարունակել: Մենք պետք է կարողանանք յուրաքանչյուր տարի յուրաքանչյուր նոր ընդունվող սերնդի համար նոր պահանջներ և չափանիշներ սահմանել: Մյուս կողմից, որոշ խնդիրների դեպքում պետք է կտրուկ լինել: Սա հատկապես վերաբերում է արտագրությունների, գրագողությունների պրակտիկային, որն անթույլատրելի է և, այո՛, այս իրավիճակի դեմ պետք է անզիջում պայքարել:

– Ներկա փուլում ի՞նչ խնդիրներ են դրված բուհերի խորհուրդների առջև, ի՞նչ ծրագրեր ունի մեր խորհուրդը, և ինչպիսի՞ն է ներգրավվածությունը բուհի կառավարմանը:

– Գիտեք, շատ լավ հարց եք տալիս, որովհետև միայն համալսարանի կանոնադրությունը դեռևս պատկերացում չի տալիս խորհրդի գործունեության մասին, քանի որ այնտեղ արտացոլվածը վերաբե-

վել, բայց կարող է հանդես գալ առաջարկներով, հանձնարարականներով, հետևել ընթացքին, վերլուծել արդյունքներն ու համապատասխան քայլերի դիմել, և սա շատ կարևոր գործիք է:

Խորհրդի աշխատանքների ներկա փուլի մասին կարող եմ ասել, որ, ըստ էության, գլխավորը կառուցվածքային փոփոխությունն էր, որը վարչական աշխատակազմի մասով արդեն արված է: Հավանաբար, նույն գործընթացը կլինի նաև ֆակուլտետների և մասնագիտությունների գծով, ինչը, իհարկե, ավելի լավ են հասկանում համալսարանի ռեկտորատն ու գիտխորհուրդը, և այստեղ ևս խորհուրդը պետք է աջակից լինի: Շատ եմ կարևորում եղած մասնագիտությունների զարգացումը, նաև նորերի ստեղծումը, որոնք ավելի միտված կլինեն աշխատաշուկային, համալսարան կուղղորդեն մեծաթիվ դիմորդների, կբարձրացնեն բուհի հեղինակությունը:

Այս պահին խորհրդում կան քննարկվող գաղափարներ: Հարցը, որը շատ կարևոր է և վերջերս էլ քննարկվեց նախարարի հետ հանդիպմանը, բուհերի կազմակերպարարական ձևին է վերաբերում: Կարծում եմ՝ մեր համալսարանի դեպքում այս հարցն առաջիկայում կլուծվի՝ իհարկե, պետական լիազոր մարմնի աջակցությամբ:

Ես մի կարևոր հանգամանք եմ ցանկանում ընդգծել. բոլոր խնդիրները պետք է լուծենք այն կարևոր պատկերացումով, որ միշտ հաջորդ տարին պետք է ավելի լավը լինի, քան նախորդը, և

եթե կարողանանք սա ապահովել, լավ կլինի: Չեն ցանկանում, որ մենք լինենք այն հերթական խորհուրդներից մեկը, որը եկավ ու անցավ: Ցանկանում են, որ մենք այնպիսի խորհուրդ լինենք, որի գործունեության օրոք ՀՊՏՀ կյանքում իրական ու շոշափելի փոփոխություն կլինի, իսկ եթե չլինի էլ, գոնե ստեղծվեն նախապայմաններ, որ հաջորդները կարողանան այդ փոփոխություններն իրականացնել:

– Մեր համալսարանում, ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանի գլխավորությամբ, արդեն մի շարք քայլեր են կատարվել, որոնք հանրային դրական արձագանք են ստացել: Խոսքը մասնավորապես միջնորդությունների բացառման, թելադրությունների մեթոդով անցկացվող դասախոսությունների վերացման, շրջանավարտների ցանց ստեղծելու, կարծաժամկետ դասընթացներ ներդնելու, ժամավճարային կարգով դասավանդման վարձատրության բարձրացման մասին է: Ինչպե՞ս եք գնահատում կատարված աշխատանքները:

– Իհարկե, պարոն Հայրապետյանի գործունեության արձագանքներին տեղյակ եմ, և մենք հաճախ

գործունեությանը, խնդիրներին ծանոթանալը, որպեսզի հետագայում համալսարանի քաղաքականությունը մշակելիս այդ խնդիրներին էլ անդրադառնանք: Ինձ դուր եկավ, որ իրենք պարզ են, բաց, չեն վախենում բարձրաձայնել իրենց կարծիքը, նաև որոշակի բողոքներ ունեն ուսումնական գործընթացից: Ընդունելով հանդերձ, որ մեր գլխավոր նպատակը որակյալ կրթություն տրամադրելն է, այնուամենայնիվ, մենք խնդիր ունենք նաև ձևավորելու ՀՀ երիտասարդ քաղաքացուն՝ առանց դիպչելու նրա անհատականությանը, այլ արտահայտվելու, դրսևորվելու, արժեքներ ընկալելու և վերլուծելու պայմաններ ստեղծելով: Այս իմաստով ՌԻԽ-ն կարևորագույն նշանակություն ունի, ուստի պետք է կարողանա հնարավորինս լավ կազմակերպել այս գործընթացը և ավելի շատ ուսանողներ ներգրավել իր շարքերը:

Ուսանողների հետ մեր հետագա հանդիպումներն ու շփումները կլինեն շարունակական:

– Համալսարանի աշխատակիցների հետ հանդիպելու նախաձեռնություններ ունե՞ք:

– Այո, նման հանդիպումներ նախատեսել եմ,



ենք քննարկումներ ունենում համալսարանի զարգացման տարբեր ուղղությունների վերաբերյալ: Ողջունում են կատարված աշխատանքը, հատկապես ցանկանում են ընդգծել շրջանավարտների ցանցի ստեղծման կարևորությունը: Այն մեծ ներուժ է, որը զգալի օժանդակություն կարող է բերել դասախոսական կազմի ձևավորման, համալսարանի հեղինակության բարձրացման, նոր ուսանողների ներգրավման իմաստով, և այդ ռեսուրսը պետք է ճիշտ օգտագործել:

– Պարո՞ն Սովսիսյան, խորհրդի վերջին նիստի ժամանակ ուսանողական խորհրդի հետ հանդիպելու ցանկություն էիք հայտնել և այն կայացավ: Ո՞րն էր հանդիպման նպատակը, և ի՞նչ քննարկում ունեցաք: Առհասարակ, համալսարանի ուսանողների հետ համագործակցության ինչպիսի՞ առաջարկներ ունեք:

– Այո՛, ինձ համար շատ կարևոր է ուսանողների հետ շփումը, աշխատանքը: Այդ հանդիպման նպատակը նրանց ճանաչելն էր, ուսանողական խորհրդի

սակայն այս պահին հստակ ժամկետներ չկան: Հուսով եմ՝ առաջիկայում կլինեն նման հնարավորություններ:

– Ի՞նչ ասելիք ունեք՝ ուղղված ՀՊՏՀ աշխատակազմին և ուսանողներին:

– Իմ հիմնական ուղերձը բոլորիս հետևյալն է՝ պետք է հիշենք, որ մեր համալսարանի գլխավոր և կարևոր նպատակը որակյալ կրթություն ապահովելն է: Մնացած բոլոր գաղափարները սրանից ածանցված են, և բոլորիս ջանքերը պետք է միտված լինեն նրան, որ Տնտեսագիտական համալսարանի դռներից դուրս գան որակյալ և մրցունակ մասնագետներ:

– Շնորհակալություն հարցազրույցի համար:

Զրույցեց ԳՈՅԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆԸ



feedback

ՉԱՐԳԱՅՆԵԼՈՎ ՇԵՏԱԳԱՐՉ ԿԱՊԻ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ապրիլի 6-7-ը ՀՊՏՀ-ում տեղի է ունեցել ուսանողական խորհրդի կազմակերպած feedback (հետադարձ կապ) միջբուհական աշխատաժողովը, որը «Ավելին՝ քո մասին» խորագրի ներքո համախմբել է Հայաստանի պետական տնտեսագիտական, Երևանի պետական, Հայ-ռուսական, Հայաստանի ամերիկյան, Հայկական պետական մանկավարժական, Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանների և ՀՊՏՀ ֆինանսատնտեսագիտական քոլեջի 40 ուսանողի (նախքան մեկնարկը մասնակցության հայտ էր ուղարկել ավելի քան 200-ը): Աշխատաժողովը միտված էր զարգացնելու անձի հետադարձ կապի կարողությունը՝ ինքնավերլուծություն, ինքնաճանաչում, ինքնարտահայտում:

Ամեն տարվա նման, այս տարի էլ, աշխատաժողովը հագեցած էր օգտակար տեղեկատվությամբ, ինտերակտիվ, հոգեբանական խաղերով, թիմային աշխատանքով ու քննարկումներով, իսկ ուսանողները սովորելու, արտահայտվելու, սեփական ներուժը բացահայտելու տրամադրվածությամբ էին: Նրանց ողջունել ու ոգևորել է ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանը: Բարի երթ են մտղթել Ուեսնախազահ Հովհաննես Հարությունյանը, Ուեսնախազահ կապերի հանձնաժողովի նախագահ Իռեն Թալալյանը:

Համալսարանի ղեկավարը բանախոսել է ռազմավարական մտածելակերպ զարգացնելու անհրաժեշտության մասին՝ կարևորելով նպատակադրումներ ձևավորելու, պլաններ կազմելու և իրականացնելու փուլերը, ապա բարձր է գնահատել Ուեսնախազահի նախաձեռնությունները, որոնք նպաստում են ուսանողության ստեղծարար մտքի, հմտությունների, ոչ ֆորմալ կրթության զարգացմանը: Երկօրյա աշխատաժողովում համալսարանականներն ունկնդրել են փորձագետների, մասնագետների գեկուցումները գրագետ հաղորդակցվելու, ինքնահղուստիվելու, գործատուին ներկայանալու, հաջողության ձգտելու, նորարարական մտածողություն կերտելու և վարքուբարքի մասին: Արժարժվել են թեմաներ, որոնք, որպես կանոն, դուրս են մնում մասնագիտական կրթության շրջանակում մատուցվող ուսումնական նյութերից:

Բանախոսել են ՀՊՏՀ մարքեթինգի ամբիոնի ասիստենտ Գրիշա Ամիրխանյանը և մագիստրանտ Ռոզա Գրիգորյանը, որոնք, համապատասխանաբար, լուսաբանել են «Չձախողվել նշանակում է չփորձել», «Հմտություններդ՝ որպես հաջողության այցեքարտ» թեմաները:

«Ինչի՞ համար է անհրաժեշտ անձի բրենդը ուսանողներին և ինչպե՞ս այն ստեղծել» թեմայով դասախոսել է Global Media Lab մարքեթինգային ընկերության հիմնադիր Սեդա Վարդանյանը, հոգեբան-թրեյներներ Աշեսն Մկոյանը և Լիլիթ Ամիրջաղյանն էլ «Էմոցիոնալ ինտելեկտ», «Ո՞վ են ես» գեկուցումներով ուսանողներին ուղղորդել են ինքնաճանաչողության, իրենց ուժեր և թույլ կողմերի բացահայտման:

«Ուսանողները հեռացել են վառ տպավորություններով, մեծ ոգևորությամբ ու, անկասկած, նոր գիտելիքով զինված: Ուստի, այս միջոցառման գերմաստակը համարում ենք իրականացված», – ամփոփելով աշխատաժողովի արդյունքները՝ մեզ հետ զրույցում ասաց Հովհաննես Հարությունյանը:

Ունկնդիրները ստացել են հավաստագրեր, իսկ ակտիվությամբ աչքի ընկած 4 ուսանող՝ Մերինա Միլոնյանը, Արամ Հարությունյանը, Իռենա Հակոբյանը և Հասմիկ Ֆրանգյանը, արժանացել է մրցանակի:

Ե. ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

Մեր համալսարանը փոփոխությունների նոր շնչով է համակված՝ նոր նախաձեռնություններով ու զարգացման տրամաբանությամբ: Կարելի է ասել՝ թևակոխել ենք անցումային մի ժամանակաշրջան, որը կարող է մի կողմից գրկաբաց ընդունվել, մյուս կողմից՝ առաջ բերել հին ու նոր արժեքների, ակադեմիական հանրության կայունացած պատկերացումների ու նոր պահանջների բախում: Վերջին շրջանում համալսարանական տարբեր ամբիոններից հնչում են բուհի ղեկավարի սկզբունքային տեսակետները, պնդումները, որոշումները, ապա և, հավանության արժանանալով, առանց հապաղման գործողության մեջ դրվում:

Ակնհայտ է, որ փոփոխությունների կառավարումը արդյունավետ իրականացնելու համար անհրաժեշտ է համակազմի և ուսանողության աջակցությունը, ճիշտ կողմնորոշվածությունը, նպատակադրումների հստակ ըմբռնումը:

«Տնտեսագետը» փորձում է իր ավանդական խորագրերից մեկի միջոցով պարզել ուսանողների փոփոխությունների մասին իրազեկությունը, վերաբերմունքը, դրանց մասնակիցը դառնալու ցանկությունը: Այսպիսով, լսարանային հարցման է մասնակցել կառավարման ֆակուլտետի կառավարում մասնագիտության 3-րդ կուրսի 4-րդ հոսքի 35 ուսանող: Նրանց առաջադրվել են հետևյալ հարցերը:

1. Տեղյա՞կ եք արդյոք համալսարանում սկիզբ առած փոփոխությունների մասին (մատնանշել աղբյուրը):
2. Եթե այո, ապա նշեք կամ թվարկեք դրանք:
3. Ձեր վերաբերմունքը և ակնկալիքները (հակիրճ՝ մի քանի նախադասությամբ):
4. Ինչպե՞ս եք ցանկանում մասնակցել այս գործընթացին:
5. Ուսումնական գործընթացի և համալսարանական միջավայրի բարելավմանն ուղղված ի՞նչ առաջարկությամբ հանդես կգաք:

Տեղեկացնենք, որ հարցումն անվանական է, գրեթե բոլոր մասնակիցները (բացի մեկից) բոլոր հարցերին պատասխանել են, սակայն դրանք չենք հրապարակում՝ անսագրային էջերը չձանրաբեռնելու նկատառումով:

«Տնտեսագետի» խնդրանքով հարցման արդյունքների փորձագիտական վերլուծությունը կատարում է ՀՊՏՀ վիճակագրության ամբիոնի վարիչ, տ.գ.թ., դոցենտ Արմեն Բթոյանը:

Ա. ԿԱՐՈՂԱՅԱՆ



ՈՒՍԱՆՈՂԻ ԿԱՐԾԻՔԸ՝ ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՈՒՅՍԻ ՆԵՐՔՈՒ

Ի սկզբանե հարկ է նկատել, որ հարցման ընտրանքը սահմանափակ է թե՛ ծավալի, թե՛ ընդգրկվածության առումով, ուստի հարցման արդյունքների ընդհանրացումը պետք է կատարվի չափազանց մեծ զգուշավորությամբ: Այնուհանդերձ, ցանկացած մնամատիպ հարցում հնարավորություն է տալիս որոշակի պատկերացում կազմել ուսանողների շրջանում առկա տրամադրությունների, ներկա իրողությունների վերաբերյալ իրենց գնահատականների և ապագայից սպասելիքների առնչությամբ:

Հարցված ուսանողների ճնշող մեծամասնությունը (97,1%) տեղեկացված է համալսարանում ընթացող փոփոխություններից: Տեղեկատվության հիմնական աղբյուրները ՀՊՏՀ կայքն ու ֆեյսբուքյան էջն են (69%, գծապատկեր 1), ուսանողների 1/3-ը բուհում ընթացող փոփոխություններից տեղեկություն է ստացել նաև ռեկտորի պաշտոնակատարի հետ ունեցած հանդիպումների արդյունքում: Ուսանողների 11%-ը տեղեկություն է ստացել նաև այլ աղբյուրներից (դասախոսների, ուսանողների հետ զրույցներ և այլն):

Արդ, կարևոր է արձանագրել, որ հարցված ուսանողները բուհական անցուղարձի, նորությունների վերաբերյալ նախընտրում են տեղեկություն ստանալ պաշտոնական աղբյուրից, ավելին որոշա-

կի հետաքրքրություն են ցուցաբերում այդ տեղեկատվության հարցում: Բացի դրանից, ուսանողները կարևորում են նաև ռեկտորի պաշտոնակատարի հետ հանդիպումները, այսպես կոչված՝ առաջին ձեռքից տեղեկություն ստանալու հնարավորությունը:

Հարցված ուսանողների 94%-ը հարց 2-ի շրջանակներում թվարկել կամ նշել է վերջին ժամանակահատվածում տեղի ունեցած կոնկրետ փոփոխություններ, ընդ որում՝ յուրաքանչյուր հարցվող միջինում ներկայացրել է 3 դիտարկում: Կոնկրետ փոփոխությունների՝ ուսանողների կողմից ընկալման ընդհանուր պատկերը ներկայացված է գծապատկեր 2-ում:

Համալսարանում վերջին ամիսներին արձանագրված կամ նախաձեռնված փոփոխությունների շարքում հարցված ուսանողները ավելի հաճախ նշել են դասախոսությունը պարզ թելադրության վերածելու աշխատառճից հրաժարումը (այս փոփոխությունն առանձնացրել են հարցված ուսանողների մոտ կեսը), գործատուների և այլ շահակիցների հետ համագործակցության ակտիվացմանը միտված գործնական քայլերը (36.4%): Բուհի կառավարման համակարգում տեղի ունեցած փոփոխությունները կարևոր են համարել հարցվածների 27.3%-ը: Նույնքան ուսանող էական բարեփոխում է համարում միջնորդությունների պրակտիկայից հրաժարումը:

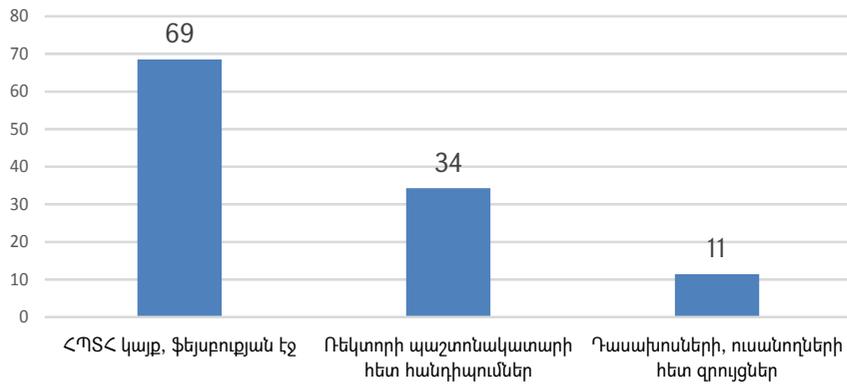
Հարցված ուսանողների շուրջ 1/4-ը նկատելի փոփոխություն է արձանագրել միջբուհական համագործակցության ակտիվացման, քննական գործընթացներում օբյեկտիվության բարձրացման ոլորտներում, նաև կարևոր բարեփոխում է դիտվում շրջանավարտների ցանցի ստեղծումը:

Հարկ է արձանագրել, որ ուսանողները բավականին զգայուն են բուհում տեղի ունեցող գործընթացների նկատմամբ, լրիվությամբ պատկերացնում են մեր առջև ծառայած հիմնական մարտահրավերները և կարողանում են ընդառաջ գնալ այն բարեփոխումներին, որոնց իրենք հավատում են:

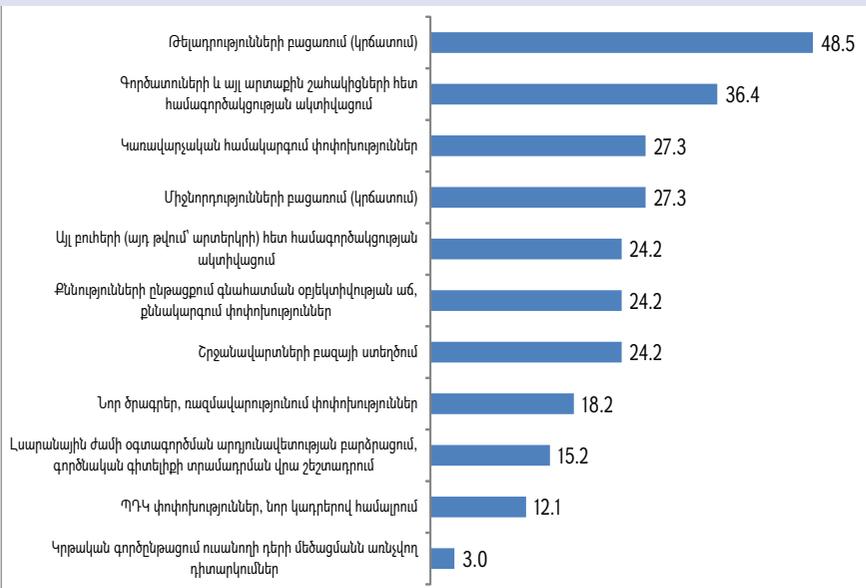
Մյուս կողմից, կրթական գործընթացում ուսանողների դերի մեծացմանը միտված բարեփոխումները հարցված ուսանողների կողմից գրեթե չեն նկատվել: Սա նշանակում է, որ կան այդ բարեփոխումները բավարար չափով թիրախային և շոշափելի չեն, կան իրենց առաջնահերթությամբ ու կարևորությամբ դեռևս երկրորդ պլանում են և կան էլ՝ ինչ-որ առումով ուսանողները դեռևս լրիվությամբ պատրաստ չեն պատասխանատվություն կրելու և ուղղորդելու համալսարանում տեղի ունեցող բարեփոխող գործընթացները:

Հարցված բոլոր ուսանողները հա-

ՀՊՏՀ-ում տեղի ունեցող փոփոխությունների մասին տեղեկատվության աղբյուրները, %



Գծապատկեր 1. ՀՊՏՀ-ում տեղի ունեցող փոփոխությունների մասին տեղեկատվության աղբյուրները, %



Գծապատկեր 2. Ուսանողների ներկայացրած դիտարկումները՝ համալսարանում տեղի ունեցող փոփոխությունների առնչությամբ (թվերով ներկայացված է տարբերակների հաճախականությունը, %)

մալսարանում սկիզբ առած փոփոխությունների նկատմամբ ընդգծված դրական վերաբերմունք ունեն (հարց 3) և ակնկալում են, որ դրանց արդյունքում կբարձրանա համալսարանում մատուցվող կրթական ծառայությունների որակը, կունենանք ավելի բանիմաց և հմուտ պրոֆեսորադասախոսական կազմ, ինչպես նաև՝ կմեծանա ուսանողների՝ գիտելիք ստանալու շահագրգռվածությունը:

Վերը նշվածով հանդերձ, որոշ առումներով նկատելի է փոփոխությունների գործընթացում ուսանողների սպասողական կեցվածքը: Այդ են հավաստում նաև հարց 4-ի շրջանակներում ստացված պատասխանները: Դրանցում գերակշռում են փոփոխություններում ուսանողների ոչ ակտիվ, անուղղակի մասնակցություն ենթադրող նկատառումները: Ուսանողների մեծ մասը պատրաստական է համալսարանում առկա խնդիրների, փոփոխությունների արդյունավետության վերաբերյալ կարծիք արտահայտել՝ նմանօրինակ կամ այլ ձևաչափով հարցումների, բուհի ղեկավարության նախաձեռնությամբ կազմակերպվող քննարկումների շրջանակներում: Մինչդեռ սեփական նախաձեռնությամբ խնդիրների բարձրաձայնման, փոփոխությունների մաս կազմելու, սեփական կարծիքն ու մոտեցումները առաջ մղելու կարևորության մասին նշել են ուսանողների միայն 1/3-ը: Ավելին, հարցված ուսանողներից որևէ մեկը փոփոխություններին ակտիվ մասնակցությունը չի տեսնում ուսանողական ինքնակառավարվող կառույցի շրջանակներում կամ էլ բուհի կառավարման մարմիններում ուսանողների մասնակցության՝ ներկայումս գոյություն ունեցող կառուցակարգերի գործադրմամբ: Այս հանգամանքը, մեր մոտեցմամբ, լրացուցիչ մտորումների ու քննարկումների առիթ կարող է հանդիսանալ:

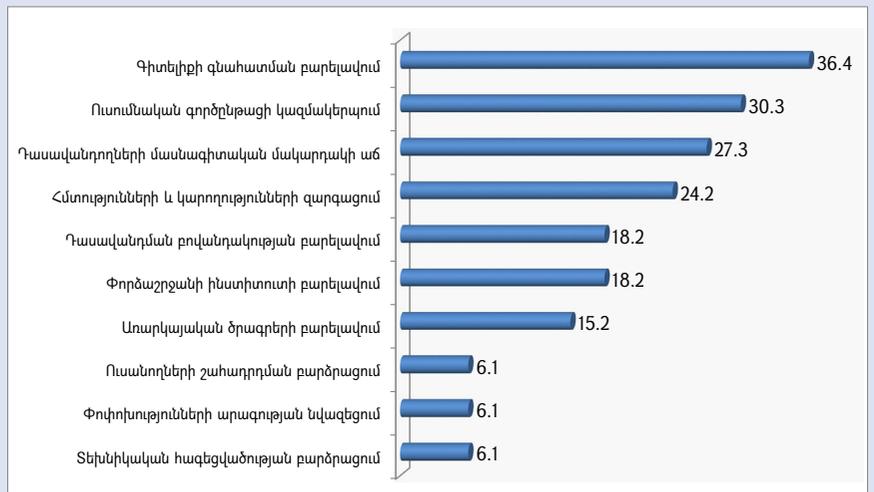
Հարցված ուսանողների մեծ մասը (94.3%) ներկայացրել է համալսարանում կրթական գործընթացի և ակադեմիական միջավայրի բարալավմանն ուղղված առաջարկություններ (գծապատկեր 3): Արդ, հարաբերական գերակշռություն ունեն գիտելիքի գնահատման համակարգի բարելավմանն ուղղված առաջարկները (գիտելիքի միջանկյալ ստուգման պրակտիկայից հրաժարում կամ համակարգի բարելավում, գնահատման օբյեկտիվության բարձրացում, համակարգչային քննություններից հրաժարում և անցում գիտելիքի բանավոր ստուգմանը և այլն): Ձգալի թիվ են կազմել նաև ուսումնական գործընթացի կազմակերպման արդյունավետության, ինչպես նաև դասավանդողների մասնագիտական մակարդակի բարձրացմանն ուղղված առաջարկությունները: Ի հավելումն նշվածի, հարցված ուսանողները համալսարանում առկա առաջնահերթ նշանակություն



ունեցող խնդիրների շարքում նշել են դասավանդման նյութի, ուսումնական գործընթացի բովանդակության, փորձաշրջանի ինստիտուտի բարելավման անհրաժեշտությունը (հարցվածների 18.2%):

Ընդհանուր առմամբ, պետք է արձանագրել, որ հարցված ուսանողների առաջարկները ընդգրկում են մեր բուհում կրթական գործընթացի և համալսարանական միջավայրի բարելավման առավել խնդրահարույց դիտակետերը: Դրանով հանդերձ նկատելի է, որ հարցված ուսանողների մտահոգություններն ավելի շատ և ավելի շուտ վերաբերում են գիտելիքի ստուգման, ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ընթացակարգերի բարելավմանը, մինչդեռ առարկայական ծրագրերի բովանդակային կատարելագործման, փորձաշրջանի ինստիտուտի զարգացման, կրթական ծառայությունների որակը պայմանավորող այլ ուղղություններին առնչվող առաջարկությունների ներկայացման հարցում պակաս նախաձեռնություն է ցուցաբերվել:

Ամփոփելով պետք է վերահաստատել, որ բուհում մատուցվող կրթական ծառայությունների առաջնային շահառում ուսանողն է և վերջինի կարիքները, ցանկություններն ու առաջարկությունները պետք է պարբերաբար դիտարկվեն, հետազոտվեն և տեղ գտնեն համալսարանի զարգացման թիրախային ուղղություններում: Այս համատեքստում կարևոր քայլ է ՀԳՏՀ-ում կրթության որակից ուսանողների բավարարվածության գնահատման կարգի ընդունումը, որի հիման վրա նախատեսվում է հաջորդ ուսումնական տարվանից անցկացնել ուսանողների համատարած հարցումներ:



Գծապատկեր 3. Կրթական գործընթացի և համալսարանական միջավայրի բարելավմանն ուղղված առաջարկությունները՝ ըստ խոշորացված խմբերի (%), առաջարկություններ ներկայացրած ուսանողների թվի նկատմամբ

ԱՐՄԵՆ ԲԹՅԱՆ
ՀԳՏՀ վիճակագրության ամբիոնի
վարիչ, տ.գ.թ., դոցենտ

ՄԻԱՅՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀՌՉԱԿԱԳՐԻ 100-ԱՄՅԱԿԻ ԱՌԹԻՎ

Հիշե՛նք եւ պահանջատեր լինենք

Յուրաքանչյուր ազգ-ժողովրդի ինքնակազմակերպման բարձրագույն ձևը հայրենի հողի վրա սեփական ազգային անկախ պետականության գոյությունն է և նրա բնականոն զարգացումը: Հայ ժողովուրդն իր պատմական բնօրրան Մեծ Հայքում վաղնջական ժամանակներից տարբեր հաճախականությամբ կերտել է հայկական պետականությունների (թագավորությունների) հարուստ ընտրանի, նույնիսկ աշխարհակալ տերություններ, ի մասնավոր՝ Արտաշիսյանների և Բագրատունիների: Այդ ամենը հավաստում է, որ ներկայումս հայ ժողովուրդն իր սեփական պատմական հայրենիքի՝ Մեծ Հայքի պահանջատիրության հարցում ունի անվերապահ պատմական, քաղաքական ու բարոյական իրավունք:

Մեծ Հայքը, որը ֆիզիկաաշխարհագրորեն նույնանուն է Հայկական լեռնաշխարհի հետ, հայ ազգի պատմական հայրենիքն է, նրա կենսատարածքն ու բնօրրանը, ինչը նրա համար սուրբ է ու հավերժական: Այնտեղ են արարվել հայ բարձրարժեք մշակույթը, հայոց մայրաքաղաքները, ձեռագիր մատյանները, միջնադարյան համալսարանները, ճարտարապետական կոթողները, նյութական ու հոգևոր այլ մեծ արժեքներ, որոնք մասն են կազմում համաշխարհային պատմության, մշակույթի ու քաղաքակրթության: Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը ապրել են վերելքներ, սակայն նաև անկումների ու կորուստների ժամանակաշրջաններ:

Ավելի ուշ՝ պետականության կորստից հետո, հետագա դարերը հայ ժողովրդի ու նրա քաղաքական մտքի համար բնորոշվեցին օտար նվաճողներից հայրենիքի ազատագրման տեսիլքներով, ծրագրերով ու ազգային-ազատագրական կռիվներով, որոնց արդյունքում, ի վերջո, արդեն նոր ժամանակներում դարավոր ընդմիջումից հետո, վերականգնվեց Հայոց անկախ պետականությունը՝ նոր բովանդակությամբ ու արժեհամակարգով: Եվ դրա արտահայտությունը եղավ արդեն 100-ամյա Հայաստանի առաջին հանրապետությունը՝ իբրև պատմաքաղաքական շրջադարձ Հայոց նորագույն պատմության մեջ:

1918 թ. մայիս 28-ին Հայաստանի անկախության հռչակումից և Առաջին աշխարհամարտի հաղթական ավարտից հետո, պետականության առաջին քարերը դնելուն զուգընթաց, ստեղծված միջազգային նպաստավոր իրադրության պայմաններում, ցեղասպանված և Հայրենիքի մեծագույն մասը կորցրած մի փոքր հողամասի վրա նորահռչակ հանրապետության և աշխարհասփյուռ հայության համար պատմական հնարավորություն ստեղծվեց՝ իրագործելու հայոց վաղեմի երազանքը՝ դարեր շարունակ բռնակալ տերությունների կողմից արհեստականորեն բաժանված Հայրենիքի ու ազգի միասնացման: Միացյալ և Անկախ Հայաստանի գաղափարի իրագործման: Առաջին հանրապետությունը դարձավ այն հիմնասյունը, որը հնարավորություն ընձեռեց՝ պետական ինստիտուցիոնալ մակարդակով բարձրացնել Միացյալ Հայաստանի պահանջը: Եվ այդ քայլի իրավական մարմնավորումը եղավ Հայաստանի անկախության հռչակման առաջին տարեդարձի օրը՝



1919 թ. մայիսի 28-ին, Հայաստանի Կառավարության (վարչապետի պաշտոնակատար Ալ. Խատիսյանի) պաշտոնապես հրապարակած հռչակագիրը՝ Միացյալ Հայաստանի անկախության մասին: Դրանով միջազգային ատյաններում հարց բարձրացվեց, դիվանագիտական մեծ ջանքեր թափվեցին, որպեսզի արդեն փաստացի առկա Հայաստանի Հանրապետությանը՝ իբրև Անտանտի «փոքր դաշնակցի» կցվեր հայոց պատմական հայրենիքի արևմտահայ գոնե մի քանի մահանգ, և արդյունքում միջազգայնորեն ճանաչվեր Միացյալ և Անկախ Հայաստանը:

Այդ պատմական ակտը միջազգային իրավապայմանագրային ձևակերպում ստացավ 1920 թ. օգոստոսի 10-ի Սևրի պայմանագրում: Այնուհետև ԱՄՆ-ի նախագահ Վիլյոն Վիլսոնի նոյեմբերի 22-ի իրավարար վճռով գծվեց հայ-թուրքական սահմանը: Ընդ որում, Անտանտի հաղթանակած 12 երկրների, այդ թվում նաև Հայաստանի և պարտված Թուրքիայի միջև ստորագրված պայմանագրի մի ամբողջ բաժին՝ 88-93 հոդվածներով, վերաբերում էր Հայաստանին, որով Միացյալ Հայաստանի տարածքը կազմելու էր ավելի քան 160 հազար քառ. կմ՝ ելքով դեպի Սև ծով: Հարկ է արձանագրել, որ այն ժամանակներում միանգամայն իրատեսական էր այդ նպատակի նյութականացումը: Անգամ 1920 թ. նոյեմբերին օրակարգ մտավ Հայաստանի՝ Ազգերի լիգային (ներկայիս ՄԱԿ-ի նմանակը) անդամակցելու հարցը:

Սակայն, ցավոք, արտաքին հետագա ռազմաքաղաքական իրադարձությունների կտրուկ շրջադարձերի, մեծ տերությունների շահերի բախումների հետևանքով այն չկենսագործվեց: Առաջին հերթին բոլշևիկյան Ռուսաստանի և քեմալական Թուրքիայի մերձեցման ու գործակցության հետևանքով ոչ միայն Միացյալ Հայաստանի վերաբերյալ պայմանագրային պահանջը չկատարվեց, այլև 1920 թ. աշնանը նրանց բիրտ ռազմական միջամտության հետևանքով բռնազավթվեց ՀՀ տարածքների մի զգալի մասը, Հայաստանը գործնականում բաժանվեց Ռուսաստանի և Թուրքիայի միջև, կորցրեց իր անկախությունը, իսկ Ռուսաստանին բաժին հասած հատվածը՝ իբրև «չարյաց փոքրագույն», խորհրդայնացվեց: Նման պայմաններում Անտանտի տերությունները կորցրին հետաքրքրությունը Սևրի, ասել է թե, Հայկական հարցի նկատմամբ, քանզի Հայաստանի խնդրում կենսագործել Սևրի պայմանագիրը, կնշանակեր էլ ավելի ընդարձակել ու հզորացնել իրենց համար հակառակորդ ու թշնամի համարվող բոլշևիկյան Ռուսաստանը: Տերություններից և ոչ մեկը փորձ չարեց ստանձնել Հայաստանի մանդատը (հովանավորությունը), ինչը կապված էր ռազմաֆինանսական մեծ ծախսերի և այլ ռիսկերի հետ:

Անտանոսի տերությունների՝ Լոնդոնում կայացած 1921 թ. փետրվար-մարտի խորհրդաժողովում հարց բարձրացվեց արևմտահայ գաղթականության համար Արևմտյան Հայաստանում կամ Կիլիկիայում գոնե ստեղծել «Ազգային օջախ», սակայն այդ գաղափարը դարձյալ մնաց «օդից կախված»: Դրա փոխարեն, «դաշնակից» տերությունները, բնականաբար, իրենց մեծապետական շահերի թելադրանքով, հերթով բարեկամանալով քեմալականների հետ, 1923 թ. հուլիսի 24-ին Թուրքիայի հետ կնքեցին Լոզանի հայավմաս պայմանագիրը, որով տարագիր հայությանը արգելվում էր անգամ իր բնավեր հայրենիք վերադառնալ: Ընդ որում, Ռուսաստանի արտգործժողովոն Գեորգի Չիչե-րինը, ծառայություն մատուցելով բարեկամ քեմալականներին, պատրաստակամություն հայտնեց, որ «Ազգային օջախի» փոխարեն գաղթական հայերը գնան ու բնակություն հաստատեն Ռուսաստանի Կուբանի և Դոնի երկրամասերում: Այսպիսով, Լոզանի պայմանագրում անգամ «Հայաստան» անվան հիշատակությունը չէղավ, և այդպես անփառունակ «լուծվեց» Հայկական հարցը:

Այդուհանդերձ, հանրագումարի բերելով ու գնահատելով վերը շարադրյալը, կարելի է արձանագրել, որ հայ ժողովրդի՝ երազած Հայրենիքի վերատիրման իրավապայմանագրային մարմնավորումները եղան Սևրի պայմանագիրը և ԱՄՆ-ի ճախագահ Վուդրո Վիլսոնի գծած իրավարար վճիռը հայ-թուրքական սահմանի վերաբերյալ: Այդ փաստաթղթերը հայ ժողովրդի անվիճելի իրավունքների ճանաչումն էին Արևմտյան Հայաստանի նկատմամբ՝ անկախ այն հանգամանքից, որ այն ժամանակին կյանքի չկոչվեց:

- Միացյալ Հայաստանի գաղափարի կրողը հայ ժողովուրդն է: 1920 թ. անկախությունը կորցնելուց հետո էլ, խորհրդային ամբողջատիրության անցած 70 տարիների և հետխորհրդային 30 տարիների ընթացքում, հայ ժողովրդի մեջ չմարեց ազատության, անկախության և Միացյալ Հայաստանի գաղափարը, վկան երկկայիս Հայաստանի Հանրապետությունը: Հայաստանի մերօրյա անկախ հանրապետության գոյությունը հույս է ներշնչում, պետական ու հանրային մակարդակով, հետամուտ լինելու հայ ազգային նվիրական գաղափարների, այդ թվում՝ Միացյալ Հայաստանի իրագործմանը, և այդ գաղափարի՝ նյութականացման մի մասնիկ կարելի է համարել ներկայիս Արցախի Հանրապետությունը:

- Միացյալ Հայաստանի տեսլականը արդիական է նաև այն իմաստով, որ հայկական հողերի պահանջատիրության խնդիրը կապվում է Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման, դատապարտման ու հատուցման անժամանցելի պահանջի հետ: Հայ ժողովրդի իր սեփական հայրենիքում ցեղասպան լինելը և նրա տարածքների մեծագույն մասի բռնազավթված լինելը միջազգային իրավունքով և մարդկային ու բարոյական չափումներով հիմք են տալիս, ի փոխհատուցումն այդ մեծագույն ոճրի, պահանջատերը լինել պատմական հայրենիքի վերադարձի:

- Մեծ Հայրենիքի՝ Անկախ և Միացյալ Հայաստանի գաղափարը չմեռավ, այն առավել կենսաթթուն է գաղթաշխարհում՝ հայրենագրկված աշխարհասփյուռ հայության հոգում և գիտակցության մեջ, մի գաղափար, որը մնում է արդիական և անմիջականորեն կապվում է Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման, դատապարտման, պահանջատիրության և փոխհատուցման հետ: Այդ գաղափարը աշխարհասփյուռ հայության ազգային ինքնության պահպան-



ման, կենսունակության ու հարատևության միջոց ու կռվան է՝ որպես իր ամբողջացած պատմական հայրենի հողում հավաքվելու, ապրելու և արարելու նպատակ: Դժվար չէ կռահել, որ եթե մոռացության մատնվի այդ գաղափարը, ապա աշխարհացրիվ գաղութահայությունը, Հայրենիք վերադառնալու հեռանկար չտեսնելով, կարող է արդի գլոբալացվող աշխարհի պայմաններում անխուսափելիորեն ձուլվել ու փոշիանալ: Այլ խոսքով, Միացյալ և Անկախ Հայաստանի գաղափարը՝ իբրև Հայոց Ազգային գաղափարախոսության մաս, հոգևոր սնունդ է առաջին հերթին Սփյուռքի ինքնապահպանության համար՝ մի գեղեցիկ օր իր ամբողջացած Հայրենիք վերադառնալու հեռանկարով:

- Այդ գաղափարը պետք է կենսաթթուն պահել նաև միջազգային ատյաններում, պետական, հանրային և այլ խողովակներով, առանց վաղեմության ժամկետի, հետամուտ լինել և իրազեկել միջազգային հանրությանը, որ 20-րդ դարասկզբին օսմանյան պետությունը հայերի հանդեպ իրականացրել է աննախընթաց ցեղասպանություն իր իսկ հայրենիքում: Ուստի հայ ժողովուրդն ունի բոլոր հիմքերը՝ պահանջատերը լինելու իր կորսված հայրենիքի՝ Արևմտյան Հայաստանի: Յուրաքանչյուր կենսունակ ազգ-ժողովուրդ ունի պատմականորեն ձևավորված որոշակի ազգային քաղաքական իդեալ: Այդպիսի իդեալ ունեն իրենները, հույները, ռուսները, լեհերը, անգամ թուրքերը և այլն: Ազգային-հավաքական իդեալ չունեցող և դրան չձգտող ժողովուրդը ապագա չի ունենա: Համայն հայ ժողովրդի համար, այլ նպատակադրումներից զատ, կարծում ենք, եղել ու կմնա կորսված հայրենիքի վերատիրման գաղափարը: Հենց սրանում է «Միացյալ և Անկախ Հայաստանի» պատմական ակտի 100-ամյա խորհուրդը:

- Անցել է 100 տարի, սակայն պատմական անարդարությունը տակավին պահպանվում է, և դրա վերացման համար մղվող պայքարը կշարունակվի, մինչև հասցվի իր հաղթական հանգրվանին: Մեր ժամանակներում, Հայաստանի երրորդ անկախ հանրապետության և ինքնիշխան Արցախի պայմաններում էլ Միացյալ Հայաստանի գաղափարը կենսաթթուն է մնում Հայոց հանրային գիտակցության մեջ: Եվ այդ գաղափարն է նաև ապրելու, արարելու, կենսունակ լինելու, հեռանկար ունենալու, զարգանալու ու հարատևելու ուժ և իմաստ տալիս հայ ազգին:

Ուրեմն՝ պայքար հանուն մեր դարավոր արդար Դատի:

ԱՐԱՐԱՏ ՀԱՎՈՒՅԱՆ
ԳՊՏՀ փիլիսոփայության և հայոց պատմության
ամբիոնի պրոֆեսոր, պ. գ. դ.

«Մենք պետք է տնտեսական զարգացման այլընտրանքային ուղիներ որոնենք, մեր խնդիրներն ինքնուրույն հաղթահարենք», – մարտի 26-ին «Հայաստանում հնարավոր է տնտեսական հեղափոխություն» խորագրով անգլերենի բաց դասին համոզմունք հայտնեց ուսանող Դմիտրի Սահակյանը: Լեզուների ամբիոնի վարիչի պաշտոնակատար, բ.գ.դ., դոցենտ Լուսինե Հարությունյանը և նույն ամբիոնի դոցենտ, բ.գ.թ. Արմինե Գրիգորյանը կառավարում մասնագիտության 2-րդ կուրսի ուսանողներին հանձնարարել էին այս հարցադրման վերաբերյալ ուսումնասիրություն կատարել, ուղղորդել էին դեպի բազմազան օտարագիր աղբյուրներ և հեղինակներ:

Ներկա էին կառավարման ֆակուլտետի դեկան Մանուկ Մովսիսյանը, դեկանի տեղակալ Վարդան Վլասյանը: Ուսանողներ Դմիտրի Սահակյանը, Սվետլանա Սողոմոնյանը, Էլլա Դավթյանը, Սոնա Զախարյանը, Հայարփի Շալունցը և Անահիտ Բեգլարյանը ներկայացրին Հայաստանում տնտեսական հեղափոխության անհրաժեշտությունը՝ դիտարկելով այն որպես հրատապ և իրագործելի, անդրադառնալով աշխարհի լավագույն փորձից դասեր քաղելու հնարավորությանը: Նրանք խոսեցին նաև հասարակության տնտեսական մտածելակերպում և վարքագծում փոփոխությունների անհրաժեշտության մասին:

Լուսինե Հարությունյանը միջոցառման ավարտին գոհ էր կատարված աշխատանքից և ի ցույց բերվածից: Գլխավորը, ըստ նրա, ուսանողներին խանդավառված տեսնելն է, անգլերեն աղբյուրներ որոնելու, արժեքավոր տեղեկություն հավաքագրելու, մատուցելու, բանավիճելու հմտությունների զարգացումը, ինչպես նաև լսարանի առջև, և ոչ միայն, անգլերեն (բանավոր) հաղորդակցվելու հաճախ հանդիպող բարդությոն հաղթահարելը: Եվ որ հատկանշական է՝ նրանք

բոլորը մեծ հավատով և իրատեսորեն են վերաբերվում մեր երկրում տնտեսական հեղափոխությանը և պատրաստ են դառնալ այն իրագործող գաղափարակիրն ու մարտիկը:

«Տնտեսագետում» ուսանողները հնարավորություն ունեն նաև ամսագրային հարթակում արտահայտել իրենց առաջարկություններն ու տեսլականը, որոնցում համախմբված են և՛ անհատի դերի, և՛ հզոր ազգային պետության կայացման կարևորությունը, և՛ տնտեսության առանձին ծյուղերի զարգացման անհրաժեշտությունը:



Զարգացման այլընտրանքային ճանապարհները որպես տնտեսական հեղափոխության հիմք.

քննարկում են ուսանողները

Դմիտրի Սահակյան. Հայաստանում տնտեսական հեղափոխությանը խոչընդոտող գործոններից են, մասնավորապես՝ հակամարտության առկայություն, հարևաններից երկուսի հետ փակ սահմաններ, փոքր բնակչություն—փոքր շուկա, մարդկանց բնավորություն, արտաքին աշխարհի ազդեցություն տարածաշրջանային զարգացման վրա և այլն: «Տնտեսական հեղափոխություն» ասվածը հիմնային փոփոխություններն են, այլ ոչ թե տնտեսական մեծ աճի տեսակերը: Կարելի է առանձնացնել հինգ ոլորտ, որտեղ ներդրումները կնպաստեն տնտեսական հեղափոխությանը, և մենք մի օր իսկապես կունենանք հեղափոխված տնտեսություն: Դրանք են՝ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (SS), էներգարտադրության, գյուղատնտեսության, ոսկերչության, զբոսաշրջության և ծառայության ոլորտները, որոնց զարգացումը կայուն հիմք կստեղծի ներգաղթի հոսքի, անվտանգության ապահովման ցուցանիշների բարձրացման, ինչպես նաև Հայաստանը կդարձնի առավել ազդեցիկ պետություն Կովկասում:

Անահիտ Բեգլարյան ու Հայարփի Շալունց. Էկոզբոսաշրջության զարգացումը մեր երկրի տնտեսության վերափոխման կարևոր հիմնասյուներից է: Գործազրկության նվազմանն ուղղված գործողություններից մեկն էլ Էկոզբոսաշրջության զարգացումն է, որն աշխատատեղով կապահովի որոշակի թվով անձանց: Դրա իրագործման և զարգացման համար Հայաստանում առկա նպաստավոր պայմաններն ու գործոններն են՝ նախկինում բնակության վայր հան-

դիսացող քարանձավները, լանդշաֆտները, պատմամշակութային կոթողները, բուսական և կենդանական աշխարհը, ազգային ուտեստները, հին ավանդույթները և այլն: Առաջարկում ենք Հայաստանի ողջ տարածքում զարգացնել էկոզբոսաշրջությունը, մասնավորապես՝ քարանձավները օգտագործել հյուրանոցային գիշերակացի համար, անմատչելի տեղանքում գտնվող պատմամշակութային կոթողներ այցելել ոչ թե ավտոմոբիլային տրանսպորտով, այլ օգտագործել ձիեր (ինչը կնպաստի նաև ծիաբուծության զարգացմանը), բուժիչ խոտաբույսերն օգտագործել դեղերի, թյեյերի արտադրության մեջ, հաճախորդներին հյուրասիրել հայկական ավանդական ուտեստներ, ծանոթացնել հայկական մշակույթին, ավանդույթներին, բուսական ու կենդանական աշխարհին:

Էլլա Դավթյան. 30 տարվա ընթացքում Սինգապուրը երրորդ կարգի երկրների շարքից թռչեք կատարեց ու հայտնվեց աշխարհի առաջատար եռյակի մեջ՝ ըստ երկրի ՀՆԱ ցուցանիշի: Այս երկրի նորագույն պատմությունն իրականում ուժեղ անհատի պատմություն է: Լի Կուան Յուն կարողացել է հաղթահարել անհաշվելի թվով խոչընդոտներ և գտնել այն ճանապարհը, որը տանում է դեպի հաջողություն: Հայաստանում ևս կարող է գործել այս կառավարման ոճը, որպես օրինակ կարող ենք պատմությունից հիշել Տիգրան Մեծին, ում թագավորության օրոք Հայաստանը ծովից ծով էր և բարգավաճում ու հզորանում էր նաև տնտեսապես:

Սվետլանա Սողոմոնյան.

Արաբական Միացյալ Էմիրությունների տնտեսությունը Միջին Արևելքում երկրորդն է իր մեծությամբ: ԱՄԷ-ն մտադիր է նոր ուժեղ տնտեսություն կառուցել, որը պետք է հիմնված լինի «սև ոսկու» վրա: Սա պայմանավորված է հատկապես վերջին ամիսներին նավթի գնի փոփոխականությամբ: Զբոսաշրջությունը եկամտի կարևորագույն աղբյուրներից է երկրում: Դատական համակարգը բխում է քաղաքացիական իրավունքի և Շարիայի իրավունքի համակարգից, մտրակելն ու քարկոծելը իրավական, օրինական պատիժներ են: Եզակի այս երկրում շուրջ 40 տարի առաջ միայն անապատ էր. այսօր 5 միլիոն բնակչությունից 59 հազարը միլիոնատեր է: Սոցիալական ապահովության համակարգը գործում է առավելագույնս արդյունավետ. արու զավակ ծնվելու դեպքում պետությունը ընտանիքին 50 հազար դոլար նվեր է մատուցում:

Սոնա Զախարյան.

Իսրայելի տնտեսության ուսումնասիրությունը հանգեցրեց այն մտքին, որ հայերի և հրեաների ճակատագրերում շատ են ընդհանրությունները, այդ թվում՝ տնտեսական և քաղաքական:

Իսրայել պետությունն էլ իր ծննդյան ժամանակաշրջանում շրջափակման մեջ էր, պատերազմում էր հարևանների դեմ և այդ պատերազմում ապավինում էր հիմնականում իր սփյուռքի նյութական ու քաղաքական օժանդակությանը: Եվ նա հաղթեց, ճիշտ այնպես, ինչպես 90-ականներին Հայաստանը, գտնվելով շրջափակման մեջ, հաղթեց պարտադրված պատերազմում:

Ստեղծված լինելով չոր կլիմայական պայմաններ ունեցող մի սահմանափակ տարածքի վրա՝ հրեական պետությունն այսօր արդեն ձգտում է պարենային ինքնաբավության, հրաշքեր է գործում առողջապահության ոլորտում, դարձել է առաջատար տեխնոլոգիաների խոշոր արտահանող: Եվ սա այն դեպքում, որ անցած 70 տարիների ողջ ընթացքում գրեթե չի դադարել պատերազմել:

Իրականում հաջողությունը Իսրայելի պետության բարձրաշխարհիկ խավի (էլիտայի) և առաջին հերթին քաղաքական ղեկավարության հետևողական ու նպատակասլաց, ազգային պետություն կերտելու ջանքերի արդյունքն է: Ազգային պետություն, որտեղ հրեա ժողովուրդն իրեն կզգա անվտանգ և չի ունենա ազգային ինքնադրսևորման որևէ սահմանափակում:

Ա. ՎԱՐՂԱՆՅԱՆ



Մարտի 21-ին մեր համալսարանի և «Հայաստանի զարգացման նախաձեռնություններ» (IDeA) հիմնադրամի միջև փոխըմբռնման հուշագիր ստորագրեցին ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար, պրոֆեսոր Ռուբեն Հայրապետյանը և IDeA հիմնադրամի տնօրեն Բաֆֆի Պաղճեանը:

Համագործակցության հուշագիրը սահմանում է կրթության որակի բարձրացմանն ուղղված համատեղ հետազոտություններ, հիմնադրամի ներկայացուցիչների հանդիպումներ ուսանողների և դասախոսների հետ, դասախոսությունների կազմակերպում հիմնադրամի գործունեության ոլորտին վերաբերող հարցերի շուրջ, համատեղ կլոր սեղանների, գիտաժողովների, թեմատիկ սեմինարների, դասախաղերի և գիտագործնական միջոցառումների կազմակերպում, փոխայցելություններ, ուսանողների ընդգրկում հիմնադրամի տարբեր ձեռնարկներում, ծրագրերում, ուսանողների արտադրական-ուսումնական փորձառության կազմակերպում հիմնադրամում, աջակցություն ուսանողների աշխատանքի ներգրավմանը, ծրագրերի շրջանակներում հիմնադրամի մասնագետների ընդգրկում՝ որպես դասախոսներ, ինչպես նաև պրոֆեսորադասախոսական կազմի ներգրավում հիմնադրամի միջոցառումներում:

«Սա մեզ համար շատ կարևոր միջոցառում է, որովհետև IDeA հիմնադրամը մեծ կշիռ և դերակատարում ունեցող կառույց է, և ես վստահ եմ, որ մեր համագործակցությունը զարգացման նոր հեռանկարներ կբացի թե՛ մեր ուսանողների, թե՛ դասախոսների համար: Կարծում եմ, որ մեր համալսարանի և IDeA հիմնադրամի առաքելությունը ինչ-որ իմաստով նույնն է, քանի որ մեր երկուսի նպատակն էլ Հայաստանը ավելի լավը դարձնելն է, և ամենքս մեր տեղում, մեր ծրագրերով ձգտում ենք այդ նպատակի իրականացմանը», - հայտարարեց Ռուբեն Հայրապետյանը՝ շնորհակալություն հայտնելով հիմնադրամի ղեկավարին համագործակցության պատրաստակամության համար և հույս հայտնելով, որ արդյունքները շուտով տեսանելի կլինեն, քանի որ նախատեսված ծրագրերը կյանքի կոչելու համար համալսարանում ակտիվ աշխատանքներ կկատարվեն:

IDeA հիմնադրամի տնօրեն Բաֆֆի Պաղճեանը իր ողջույնի խոսքում հատուկ կարևորեց տնտեսագետների դերակատարությունը Հայաստանի զարգացման գործում: «Մեծ նախաձեռնի, ծրագրերի իրականացումն ու դրանց հաջողությունը մեծապես պայմանավորված են ոչ միայն ծրագրերի փորձառու ղեկավարների, այլ բարձրակարգ տնտեսագետների մասնակցությամբ: Մենք ուրախ ենք՝ համագործակցել ՀՊՏՀ-ի հետ և աջակցել, որպեսզի ապագա տնտեսագետներն ստանան անհրաժեշտ փորձն ու գիտելիքներն իրենց մասնագիտական նպատակներն իրականացնելու համար: Այս համագործակցությունը կարևոր է, և մենք վստահ ենք, որ խելացի տնտեսագետներն են կառուցելու Հայաստանի ապագան», - ասաց Բաֆֆի Պաղճեանը:

ՀՊՏՀ արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդ Դուկասյանը նշեց, որ Տնտեսագիտական համալսարանի և «Հայաստանի զարգացման նախաձեռնություններ» հիմնադրամի միջև շուրջ 1 ամիս առաջ սկսվել է բանակցությունների փուլը, որը երկուստեք նոր հեռանկարներ է խոստանում մեր համալսարանի և ուսանողների, և պրոֆեսորադասախոսական կազմի համար:

IDeA-ի արտաքին հարաբերությունների գծով ղեկավար Արմեն Մինասյանը համոզեց եկավ հիմնադրամի առաքելության և ծրագրերի շնորհանդեսով:

Գ. ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Նշվում է հայ երգի մեծ երախտավոր, երգահան, երգիչ, երաժշտական ազգագրագետ, երաժշտագետ, վարդապետ և ուսուցիչ, բանահավաք, խմբավար, մանկավարժ, հայկական ազգային կոմպոզիտորական դպրոցի հիմնադիր Սողոմոն Քևորդի Սողոմոնյանի՝ Կոմիտասի 150-ամյակը: Համազգային նշանակության այս մշակութային առիթը Հայաստանում և Սփյուռքում նշանավորվում է բազմապիսի միջոցառումներով, որոնցից անմասն չէ նաև մեր համալսարանը:

Կառավարման ֆակուլտետի 3-րդ կուրսի ուսանողուհի Յեղիմե Հախնազարյանի նախաձեռնությամբ ու զեղարվեստական ղեկավարմամբ մարտի 28-ին տեղի ունեցավ Մեծ վարդապետի դերն ու գործն արժևորող մի անգուգական երաժշտական ցերեկույթ՝ պարուրված կոմիտասյան երգի խորախորհուրդ ու ներգործուն էլևէջներով: Որպես երաժիշտ-

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՓՐԿԻՉՆ ՈՒ ԱՌԱՔՅԱԼԸ

Հայրենի երգն ես դու մեր՝
Վերադարձած հայրենիք:-
Դեմքիդ տանջանքն է դրել
Անագորույն մի կնիք:-
Եվ հանճարի հեռակա
Հուրն է հանգչում ճակատիդ,
Ինչպես մարող ճառագայթ
Արարատի գագաթին:—

Հայրենի ե՛րգն ես դու մեր
Հալածական, ինչպես ամպ,
Որ քամիներն են ցրել
Եվ տարիներն ապստամբ:-
Ժողովրդի հանճարեղ
Սրտով երկնած ձայն ու շունչ,
Որ բարբառել էս դարեր
Օտարության մշուշում:

Եղիշե Չարենց, հատված «Կոմիտասի հիշատակին» բանաստեղծությունից



Յեղիմե Հախնազարյանը՝ կենտրոնում

կատարողներ հրավիրված էին երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի սաներ Շուշան Կրպոյանը (վոկալ), Վահագն Վարդանյանը (դաշնամուր), Անի Նազարյանը (քանոն), Անուշ Միրզախանյանը (կիթառ), Սուրեն Քասպարյանը (ջութակ), Արսեն Ջաքարյանը (վոկալ):

Միջոցառման հեղինակը բացումն ազդարարեց Կոմիտասի ազգանվեր գործունեության արժեքավոր դրվագները նկարագրող պատմությունների մեկնությամբ, ապա մասնակիցները, երաժիշտ-հյուրերի փայլուն կատարմամբ, ըմբռնվեցին ազգային անադարտ երգը՝ «Կռունկ», «Ես սիրեցի», «Մայրիներ ու նոճիներ», «Չինար ես», «Ծիծեռնակ», «Նազան յար», «Տեր ողորմեա», դաշնամուրային պարերի շարք...

Կոմիտասի արվեստի գիտակ Յեղիմե Հախնազարյանն այսօր հանդես է գալիս հեղինակային հողվածով՝ իր խոնարհումն ու հիացումը նվիրելով մեծ երաժշտին:

Չարենցի այս բանաստեղծության յուրաքանչյուր տողը կարող է ծառայել որպես Կոմիտասի մասին պատմող գրքի առանձին գլխի վերնագիր: Կոմիտասի՝ Սողոմոն Սողոմոնյանի մասին, այո՛, կարելի է գրել երկար, նրա ստեղծագործական հանճարը կարելի է անսպառ վերլուծության ենթարկել: Սակայն այսօր նրան անդրադառնանք մեր համեստ բնորոշումներով, որոնց խորքում կոմիտասյան արվեստի հանդեպ անսահման սերն է ու դրա կրողը լինելու համոզմունքը:

Ասում են, թե Աստված, ընտրելով անհատին, տալիս է նրան իր համբույրը՝ օժտելով անսահման տաղանդով: Համաշխարհային երաժշտական երկնակամարում այսպիսի վառ օրինակներ են Բեթհովենը, Շոպենը, Մոցարտը, Շուբերտը, Բախը և այլք: Նրանք իրենց հանճարեղ ստեղծագործություններով եկել էին հարստացնելու համաշխարհային երաժշտական գանձարանը՝ ամբողջ մարդկության և բոլոր ժամանակների համար:

Գալով դեպի հայկական երաժշտարվեստ՝ պիտի կանգ առնենք ու խոնարհվենք Կոմիտասի հանճարի առջև, որը նույնպես Աստծու համբույրի կրողն է, մարմնացումը մարդկային տաղանդի և բարության:

Իր գոյության առաջին իսկ օրերից նա պետք է կրեր ճակատագրի դաժան հարվածները. մեկ տարեկանը չբոլորած՝ կորցնել մորը, իսկ տարիներ անց գրկվել նաև հորից՝ լրիվ որբանալով: Դժվար է պատկերացնել, թե ինչպիսին կլինեին որբի ճակատագիրը, եթե 1881 թ. մի օր Էջմիածնի առաջնորդարանում մի հիշ-

արժան դեպք տեղի չունենար: Եպիսկոպոս ձեռնադրվելու համար Քյուբաիիայից (Կուստինա) ժամանած վարդապետ Դերծակյանը, ի թիվս այլ երեխաների, բերել էր մի հրաշամանուկի (Գևորգ Դ Ամենայն հայոց կաթողիկոսի կոնդակի համաձայն՝ բերել մի ձայնեղ որբ պատանու)՝ Գևորգյան ճեմարանում սովորելու համար: Եվ ահա, մանուկը, առանց որևէ բառ հասկանալու, հայերեն շարական է երգում, վեհափառն այս հուզիչ ու հոգեցունց ելույթը լսելուց հետո ընդունում է նրան ուսանելու:

Ապագան պետք է հաստատեր Գևորգ Կոստանդնուպոլսեցու պայծառ կանխագագույնը, քանի որ հենց ԿՈՍԻՏԱՍԸ.

պետք է դառնար հայ ժողովրդի փառապանօ գավակը, ում հայտնությամբ պետք է վերագտնվեր բովանդակ մշակութային ինքնության հոգևոր ակունքների կորսված եզերքը,

առաջինը հայ իրականության մեջ պետք է ազգային մեկուսը մաքրեր և գատեր օտարածին շերտավորումներից և կամրջեր դասական երաժշտարվեստի հետ, համաշխարհային երաժշտական օվկիանոսում աշխարհին ապացուցեր, որ հայն ունի ինքնուրույն երաժշտություն,

պետք է մշակեր ու տարածեր ճշմարիտ երաժշտություն (հավաքագրել է 3000 ժողովրդական երգ, որից պահպանվել է 1500-ը),

իր ուսերին պետք է վերցներ ազգային երաժշտական համակարգ ստեղծելու առաքելությունը, միայնակ անցներ այդ դժվարին ուղին՝ փրկելով հայ քաղաքակրթությունը երաժշտության լեզվով,

պետք է տար հայ ազգային երաժշտության վկայագիրը, վերադարձներ միջնադարը, փրկեր հայ գեղջուկի երգը,

պետք է ստեղծեր հայ երաժշտության ազգային ոճը՝ դուրս բերելով հայկական երաժշտական գանձերը հայրենի ավերակներից և դառնար հնադարյան երգարվեստի մասին նորագույն գիտության հիմունքներն ստեղծողն ու զարգացնողը:

Ահավասիկ նաև Կոմիտասն է, ում ընծայվել է Աստուծու համբույրը:

1893 թ. նա ավարտում է ճեմարանը՝ ստանալով արեղայի աստիճան, ընդունելով 7-րդ դարի նշանավոր բանաստեղծ, շարականների հեղինակ Կոմիտաս կաթողիկոսի անունը: Այնուհետև ընդլայնում է գիտելիքը և խորապես ուսումնասիրում հայ ազգային երաժշտությունը, փորձում ըմբռնել համաշխարհային երաժշտական բանահյուսությունը և հայկական երգի տեղն ու դերը այնտեղ: 1895 թ. Կոմիտասը օժվում է վարդապետի հոգևոր աստիճանով և մեկնում Թիֆլիս՝ կոմպոզիտոր Մակար Եկմալյանի մոտ հարմոնիայի դասեր յուրացնելու, ապա կաթողիկոս Խրիմյան Չայրիկի բարեխոսությամբ և բարերար Ալեքսանդր Մանթաշյանի օգնությամբ ուղևորվում է Բեռլին, ապա Փարիզ՝ երաժշտական հիմնավոր ուսում ստանալու:

Այս տարիներին յուրացնում է բազմաթիվ գիտություններ և ուսումնասիրում հայ հոգևոր և ժողովրդական երաժշտությունը:

Կոմիտաս վարդապետը մտահոգ էր իր ժամանակի կրթությամբ և դաստիարակությամբ, ահա նրա նշանավոր պատգամը. «Եթե մանուկը չի հասկընար ձեր դասավանդումը, հանցանքը ձերն է, որովհետև չեք կրթած հասկընալ անոր հոգին: Պետք է իջնել

մինչև անոր հոգեկան աստիճանը և զայն առնելով ձեզի հետ բարձրանալ: Մխալ դաստիարակության արդյունք է, որոնք հանճարներ պիտի ըլլային, եղած են գողեր»:

Արդեն հստակ էր նրա կյանքի ուղին՝ անահանջ գտնել, ոգեկոչել և տարածել հայ երգը:

Մի առիթով նա գրել է. «Չայն ունի ինքնուրույն երաժշտություն, խեղճ հայ ժողովուրդ, ազգ ես ու ինքնուրույն այնքան, որքան մյուսները, այդ ոչ ոք չի կարող հերքել: Ունիս հատուկ լեզու՝ կիտսիս: Ունիս հատուկ ուղեղ՝ կդատես: Սակայն սիրտդ, որ զգացմանդ աղբյուրն է, քուկդ չէ եղել, այլ մի ինչ-որ ասորաբյուզանդական և հնդկապարսկական»:

Որպես հայ երգի առաքյալ՝ նա հրատարակություններով և բանախոսություններով հանդես էր գալիս Ալեքսանդրիայում, Փարիզում, Բեռլինում, Դրեզդենում և այլուր, համերգներ էր տալիս իր դեկավարած երգեցիկ խմբերով, իսկ ավելի ուշ Պոլսում ստեղծում է 300 հոգուց բաղկացած «Գուսան» երգչախումբը:

Ճշմարիտ առաջընթացի համար պետք է ճանաչել անցյալը: Ահա Կոմիտասի պատգամը սերունդներին. «Չայ ժողովրդի զավակներ, դուք կարդացեք Մովսես Խորենացի, Եղիշե, Նարեկացի, Խաչատուր Աբովյան, Բաֆֆի, Ալիշան, Պեշիկթաշյան և տեսեք, թե ով ենք մենք»:

Չեղևելով այս գաղափարախոսությանը՝ Կոմիտասը շարունակեց իր նշած հայ նշանավորների հյուլե-հյուլե նախապատրաստած գործը՝ համալրելով այս շարքը իր իսկ կատարած սխրանքներով ու դառնալով ակունքը, որից այսօր տարածվում է հայ երաժշտությունը: Իր ամբողջ վեհությամբ և ազդեցիկ ուժով նա հիշեցնում է՝ առանց ազգային ինքնատիպ ու մաքուր երաժշտության, համաշխարհային դժները գոցված կմնան մեզ համար:

Նրա անունը կենդանության օրոք իսկ դարձավ լեգենդ, գործը՝ խորհրդանիշ, նա կարողացավ աշխարհին մատուցել յուրօրինակ հայկական երաժշտական ելևէջները:

Իսկ ո՞րն է Կոմիտասի ֆենոմենը: Ամբողջ էությամբ ու ներաշխարհով նա շաղկապված էր հայ բնաշխարհին, օդին ու ջրին, որից սերում է հայկական երգը: Շրջելով գավառից գավառ՝ նա տեսնում ու իմաստավորում էր հայ գեղջուկի քրտնաջան աշխատանքը, տանջանքը, սերը: «Եթե մարդիկ սիրեին միմյանց այնպես, ինչպես գեղջուկը գոմեշին, աշխարհում խաղաղություն կլիներ».

ասում է Կոմիտասը:

ՉԵՂԵՆ ԶԱՆԱԶԱՐՅԱՆ

ՀՊՏՀ կառավարման ֆակուլտետ, 3-րդ կուրս





ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԸ

ՀՀ պետական պարտքը 2019 թ. փետրվարի 28-ի դրությամբ կազմել է 6 մլրդ 943,6 մլն դոլար: Դրա գերակշիռ մասը՝ 6 մլրդ 393,6 մլն դոլարը կամ 92%-ը Կառավարության պարտքն է, մնացած 8%-ը կամ 550 մլն դոլարը՝ Կենտրոնական բանկին: Արտաքին պետական պարտքը 4 մլրդ 977,2 մլն դոլար է և պետական պարտքի 71,7 %-ն է կազմում:

Առավել անհանգստացնողը հենց արտաքին պետական պարտքն է: Նշենք, որ ՀՀ ԿԲ պարտքը առանձին հողվածով է հաշվարկվում և արտաքին պետական պարտքի մեջ չի ներառվում: Այսինքն, ՀՆԱ-ի նկատմամբ արտաքին պետական պարտքի ցուցանիշը հաշվարկելիս միայն Կառավարության ունեցած պարտքն է արտացոլվում: Այլ կերպ ասած՝ ներկայումս Հայաստանի արտաքին պետական պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը 45,2% է կազմում (թույլատրելի նորմատիվը 60% է), իսկ եթե հաշվի առնենք նաև ԿԲ պարտքը, ապա այս ցուցանիշը կկազմի 50,2 %: Սա այնքան էլ մտահոգող ցուցանիշ չէ շատ երկրների համար, որոնց արտաքին պարտքը ՀՆԱ-ի նկատմամբ նույնիսկ 100%-ից ավելի է կազմում (ԱՄՆ, Ճապոնիա և այլն), բայց ընդամենը 12 մլրդ դոլար ՀՆԱ ծավալ ունեցող Հայաստանի համար բավականին «մռայլ» ապագայի տպավորություն է առաջացնում, եթե նկատի ունենանք, որ ներկայումս էլ պարտքը աճելու միտում ունի: Խնդիրն այն է, որ պետական պարտքի սպասարկումը, որը մոտավորապես 400 դոլար է (մոտ ապագայում կանցնի 1 մլրդ դոլարից), մտնում է պետբյուջեի ծախսերի մեջ, իսկ վերջինս ընդամենը 3,5 մլրդ դոլարի կարգի է:

ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՐՈՇ ԱՊՐԱՆՔԱՅԻՆ ՇՈՒԿԱՆԵՐՈՒՄ

ՀՀ Կառավարության 2019-2023 թթ. ծրագրում ամրագրված է, որ արդար տնտեսական մրցակցության պետական երաշխավորումը պետք է դառնա «տնտեսության զարգացման անվիճարկելի հենասյունը... իսկ տնտեսության էական աճի ապահովման գրավակալը՝ արհեստական մենաշնորհների բացառումը», որի նպատակով «տնտեսական մրցակցության պաշտպանությունը... կարգավորող մեխանիզմներն ուղղված են լինելու շուկաներում կենտրոնացվածության աստիճանի նվազմանը և մրցակցության ինտենսիվության բարձրացմանը»:

Վերոնշյալի համատեքստում հետաքրքիր է իմանալ մրցակցային իրավիճակն ու կենտրոնացվածության աստիճանը Հայաստանի որոշ ապրանքային շուկաներում, ուստի ներկայացնում ենք հետևյալ տվյալները:

| Ապրանքային շուկան | Տարիները | Տնտեսավարող սուբյեկտների քանակը | Խոշոր տնտեսավարող ընկերությունը շուկայում | Խոշոր տնտեսավարողի բաժինը ընդհանուր վաճառքի ծավալում (%) |
|-------------------|----------|---------------------------------|---|--|
| Հացահատիկ | 2016 | 56 | Ալեքս Դոլդինգ | 55 |
| | 2017 | 84 | | 49 |
| | 2018 | 84 | | 53 |
| Բանան | 2016 | 40 | Քեթրին Գրուպ | 57 |
| | 2017 | 42 | | 57 |
| | 2018 | 28 | | 30 |
| Շաքար | 2016 | 43 | Ալեքս Դոլդինգ | 95 |
| | 2017 | 85 | | 97 |
| | 2018 | 75 | | 78 |
| Բենզին | 2016 | 2 | Սի Փի Ես Օյլ քորփորեյշն | 60 |
| | 2017 | 4 | | 43 |
| | 2018 | 6 | | 29 |
| Կարագ | 2016 | 39 | Ալեքս Դոլդինգ | 62 |
| | 2017 | 44 | | 56 |
| | 2018 | 57 | | 49 |

Վերը նշված ապրանքային շուկաներում, փաստորեն, բարձր կենտրոնացվածություն գոյություն ունի թեկուզ միայն առաջին գերիշխող դիրք ունեցող մասնակցի պարագայում: Շուկայում մասնակիցների կամ խաղացողների քանակի ավելացումը մրցակցության բարելավման խաբուսիկ ու թվացյալ տպավորություն է ստեղծում, քանի որ կարևորը շուկայի մասնակիցների մասնաբաժինն է վաճառքի ընդհանուր ծավալում: Ըստ տնտեսագիտության դասագրքային գնահատման որևէ ապրանքային շուկա բարձր կենտրոնացված է համարվում, եթե «Հերֆինդալի ինդեքսը» 1800-ից բարձր է:

Ընթերցողին հիշեցնենք, որ «Հերֆինդալի ինդեքսը» (iH) որոշվում է հետևյալ կերպ. $iH = \sum S_n^2$, որտեղ S-ը շուկայի յուրաքանչյուր մասնակցի տեսակարար կշիռն է (%-ով) տվյալ ապրանքատեսակի վաճառքի ընդհանուր ծավալում: Մոտավոր հաշվարկը և մտորումները թողնում ենք ընթերցողին:

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԻԼԻԱՐԴԱՏԵՐ ՀԱՅԵՐԸ

Դժվար է գտնել աշխարհում որևէ երկիր, որտեղ չլինեն հաջողակ հայ գործարարներ, ազդեցիկ մեծահարուստներ, որոնք հաճախ նշանակալից դերակատարություն ունեն տնտեսության և առևտրի տարբեր բնագավառներում: Շատ երկրների կառավարություններ են վստահել հայերին ֆինանսական մարմինների պատասխանատու պաշտոնները: Այս միտումը պահպանվում է նաև այսօր:

Ներկայումս Forbes ամսագրի 2019 թ. ցուցակում հայազգի 4 միլիարդատեր մեծահարուստներ են, որոնց ներկայացնում ենք ստորև:

| Անունը | Երկիրը | Գործունեության ոլորտը | Կարողությունը (մլրդ դոլար) |
|---------------------------------|-----------|--|----------------------------|
| 1. Սամվել Կարապետյան | Ռուսաստան | «Տաշիր» գրուպ առևտրափոխանակության ցանցի սեփականատեր | 3,7 |
| 2. Սերգեյ Գալիցկի-Հարությունյան | Ռուսաստան | «Մագնիտ» մանրածախ առևտրային ցանցի համասեփականատեր, «Կրասնոդար» ֆուտբոլային ակումբի սեփականատեր | 3,5 |
| 3. Էդուարդո Էռնեսկյան | Արգենտինա | Մեդիա-շուկա, օդանավակայանների սպասարկում, փոստային ծառայություններ | 1,6 |
| 4. Քերոլայն Ռաֆայելյան | ԱՄՆ | Alex and Ani ոսկերչական իրերի ընկերության հիմնադիր-սեփականատեր | 1.0 |

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 2018 Թ. ԽՈՇՈՐ ՀԱՐԿԱՏՈՒՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՆՆՅԱԿԸ

ՀՀ ՊԵԿ-ը տվյալներ է հրապարակել 2018 թ. 1000 խոշոր հարկատուների վերաբերյալ, որից տեղեկանում ենք, որ վերջին 5 տարիներին առաջին անգամ Հայաստանի խոշոր հարկատուների ցուցակը չի գլխավորել «Գազպրոմ Արմենիան», որը 39,9 մլրդ դրամ հարկային վճարներով հայտնվել է երրորդ հորիզոնականում: Նվազել են նաև «Ալեքս Զոլդինգի» հարկային վճարումները և նախորդ տարվա համեմատ կրճատվել են գրեթե 25%-ով, որը նույնպես անակնկալ է:

Մյուս անակնկալն այն է, որ «Գրանդ Զոլդինգի» կազմում ընդգրկված ընկերությունները 2018-ին վճարել են 69 մլրդ դրամ հարկ և առաջինն են ՀՀ խոշոր հարկատուների շարքում: «Գրանդ Զոլդինգը» 9524 աշխատողների թվաքանակով հայրենական արտադրողներից նույնպես առաջատարն է. միայն 2018-ին աշխատատեղերի քանակն ավելացել է 1206-ով: Ընկերությունն առաջինն է նաև ներդրումների ծավալով, որը 2018-ին կազմել է 83 մլն դոլար:

Ստորև ներկայացնում ենք 2018 թ. Հայաստանի խոշոր հարկատուների առաջին տասնյակը:

| Ընկերությունը | 2018 թ. վճարած հարկերը (մլրդ դրամ) |
|---|---------------------------------------|
| 1. Գրանդ Տոբակո | 42,2 |
| 2. Չանգեզուրի պղնձա մոլիբդենային կոմբինատ | 41,0 |
| 3. Գազպրոմ Արմենիա | 39,9 |
| 4. Սի Փի Էս Օյլ քորփորեյշն | 18,4 |
| 5. Գեոպրոմայնինգ գոլդ | 16,8 |
| 6. Ալեքս Զոլդինգ | 16,2 |
| 7. Չեյ Թի Այ Արմենիա | 13,9 |
| 8. Ֆիլիպ Մորիս Արմենիա | 13,6 |
| 9. Ինտերնեյշնլ Սասիս Տոբակ | 13,1 |
| 10. Ֆլեշ | 12,2 |

ԱՄԵՆԱՀԱՐՈՒՄՍ ՀԱՅՈՒՐԻՆ

Ըստ Forbes ամսագրի վարկածի՝ 2019 թ. միլիարդատերերի վարկանիշային ցուցակի 2057-րդ տեղն է զբաղեցրել ամերիկյան Alex and Ani ոսկերչական խոշոր ընկերության սեփականատեր, հայուհի Քերոլայն Ռաֆայելյանը: Հայ ներգաղթյալների թոռ Ռաֆայելյանի կարողությունը կազմում է 1 մլրդ դոլար: Նրա հայրը գործարարությունն սկսել է զնդասել և բիժուտերի արտադրելուց, իսկ Քերոլայնի Alex and Ani ընկերությունը, որը նրա երեխաների անունն է կրում, հիմնվել է 2004-ին: Այսօր այն առավել քան 100 ներկայացուցչություն ունի: Հատկանշական է, որ հենց այս ընկերությունն է Միջազգային օլիմպիական կոմիտեի կողմից ընտրվել որպես 2012 թ. Լոնդոնում անցկացված Օլիմպիական խաղերի կախազարդեր պատրաստող: Մեր հայրենակցուհին ձեռք է բերել անշարժ գույքի ավելի քան 30 օբյեկտ, որոնք հիմնականում գտնվում են նրա ծննդավայր Ռոդ այլենդում: Քերոլայնն այսօր զբաղվում է նաև զինեզործությամբ: Նա Carolyn's Sakonnet Vineyard գինու գործարանի և Teas and Javas սրճարանների ցանցի սեփականատերն է: Ավելացնենք, որ Քերոլայն Ռաֆայելյանը միլիոնավոր դոլարների բարեգործություններ է կատարել հայկական հիմնադրամներին: Իր արտադրած Camp Haiastan ապարանջանների վաճառքից ստացված գումարը նա փոխանցում է ԱՄՆ-ում գործող հայկական մանկական ճամբարներին:

Նշենք նաև, որ Քերոլայն Ռաֆայելյանը Forbes America's Salt-Made Woman-2018 վարկանիշային ցուցակում զբաղեցնում է 21-րդ տեղը:



ԱՇԽԱՐՀԻ ԳԵՐՀԱՐՈՒՄՍ ՄԻԼԻԱՐԴԱՏԵՐԵՐԸ

Forbes-ը հրապարակել է 2019 թ. աշխարհի մեծահարուստ միլիարդատերերի ցանկը, համաձայն որի՝ ներկայում աշխարհում կա 2153 միլիարդատեր, որոնց ընդհանուր կարողությունը գերազանցում է 7,5 տրիլիոն դոլարը, որը համաշխարհային ՀՆԱ-ի գրեթե 10%-ն է կազմում: Ստորև ներկայացնում ենք առաջին տասնյակը:

| | Անունը | Երկիրը | Գործունեության ոլորտը | Կարողությունը (մլրդ դոլար) |
|-----|-----------------|---------|---|----------------------------|
| 1. | Ջեֆֆ Բեզոս | ԱՄՆ | Amazon սուպերմարկետների ցանց | 131,0 |
| 2. | Բիլ Գեյթս | ԱՄՆ | Microsoft համակարգչային ցանց | 96,5 |
| 3. | Ուորեն Բաֆետ | ԱՄՆ | Berkshire Hathaway ներդրումային հոլդինգ | 82,5 |
| 4. | Բեննար Ամնո | Ֆրանսիա | LVMH կոսմետիկայի ցանց | 76,0 |
| 5. | Կառլոս Սլիմ | Մեքսիկա | Telmex հեռահաղորդակցություն | 64,0 |
| 6. | Մանսիո Օրոտեգա | Իսպանիա | Zara առևտրային ցանց | 62,7 |
| 7. | Լարրի Էլիսոն | ԱՄՆ | Oracle ծրագրային ապահովման ընկերություն | 62,5 |
| 8. | Մարկ Ցուկերբերգ | ԱՄՆ | Facebook ընկերություն | 62,3 |
| 9. | Մայքլ Բլումբերգ | ԱՄՆ | Bloomberg LP մեդիա հոլդինգ | 55,5 |
| 10. | Լարրի Պեյջ | ԱՄՆ | Google-ի սեփականատեր | 50,8 |

Նշենք նաև, որ աշխարհի ամենահարուստ կինը ֆրանսիացի Բետանկյուր Մեյերսն է՝ L'Oréal կոսմետիկական ընկերության սեփականատերը, որի կարողությունը գնահատվում է 49,3 մլրդ դոլար և ցուցակում 15-րդն է:

ԱՇԽԱՐՀԻ ՈՒՄՍ ՄԻԼԻԱՐԴԱՏԵՐԵՐԸ

Աշխարհի մեծահարուստների շարքում իրենց արժանի տեղն ունեն նաև ռուս միլիարդատերերը, որոնց առաջին տասնյակը ներկայացնում ենք ըստ Forbes-ի:

| | Անունը | Գործունեության ոլորտը | Կարողությունը (մլրդ դոլար) |
|-----|-------------------|--|----------------------------|
| 1. | Լեոնիդ Միխելսոն | Новатեկ ընկերության հիմնադիր և վարչության նախագահ | 24,0 |
| 2. | Վլադիմիր Լիսին | НЛМК տնօրենների խորհրդի նախագահ | 21,3 |
| 3. | Վազիտ Ալեքսանյան | HK տնօրենների խորհրդի նախագահ | 20,7 |
| 4. | Ալեքսեյ Մորոզով | НАО տնօրենների խորհրդի նախագահ | 20,5 |
| 5. | Գենադի Տիմոխով | Новатեկ և Сибурա ընկերությունների տնօրենների խորհրդի անդամ | 20,1 |
| 6. | Վլադիմիր Պոտանին | ГМК Норильский Никель-ի նախագահ | 18,1 |
| 7. | Միխայիլ Ֆրիդման | Альфа Групп-ի և Letter One-ի համասեփականատեր | 15,0 |
| 8. | Անդրեյ Մելնիչենկո | СУЭК-ի և Еврохим-ի տնօրենների խորհրդի անդամ | 13,8 |
| 9. | Ալիշեր Ուսմանով | USM Holding-ի հիմնադիր և համասեփականատեր | 12,6 |
| 10. | Ռոման Աբրամովիչ | Millhouse ներդրումային ընկերության սեփականատեր | 12,4 |

ՀԱՐԿԵՐԻ ԵՎ ՀԱՐԿԱԳԱՆՁՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ԻՄԱՑՔԲ ԱՎԵԼԻՆ

Հարկերի և հարկազանձման հիմնախնդիրները բոլոր ժամանակներում եղել և մնում են քաղաքական ու հասարակական գործիչների, տնտեսագետների, փիլիսոփաների, այլ մասնագետների և ընդհանրապես հասարակության բոլոր անդամների ուշադրության կենտրոնում, քանի որ դրանք շոշափում են հասարակության յուրաքանչյուր անդամի շահերը: Դարեր շարունակ բոլոր հասարակարգերում, պետական գանձարանները համալրվել են հարկերի շնորհիվ, որոնք հասարակության պահանջմունքների բավարարման և պետության գործառույթների իրականացման հիմնական աղբյուրը և միջոցն են:

Այս առիթով ֆրանսիացի տնտեսագետ **Պիեռ-ժոզեֆ Պրուդոնը** (19-րդ դար) նշել է. «Կան ծառայություններ, որոնք մասնավոր անձինք չեն կարող վերցնել իրենց վրա, և դրանք հարկազանձման շնորհիվ կարգավորում է պետությունը, որն էլ հանդիսանում է պետության մասնագիտությունը»: Հարկերի էությունը դիպուկ բնորոշել է գերմանացի տնտեսագետ Կարլ Մարքսը (19-րդ դար)՝ նշելով՝ «Հարկը պետությանը կերակրող մայրական կուրծքն է», իսկ 20-րդ դարի ամերիկացի նշանավոր տնտեսագետ **Փոլ Սամուելսոնն** ասել է՝ «Հարկերը վճար են քաղաքակիրթ հասարակություն ունենալու համար»: Բոլոր ժամանակներում հարկազանձման խնդիրները դարձել են ոչ միայն տնտեսական, այլև քաղաքական պայքարի գործիքներ, որոնց սխալ կիրառման հետևանքով են տեղի ունեցել հեղափոխություններն ու իշխանափոխությունները: Պատահական չէ, որ հարկային քաղաքականության հիմնահարցերը եղել են տնտեսական ու քաղաքական բանավեճերի առանցքային հիմնախնդիրներ բոլոր հասարակարգերում: Դեռևս մ.թ.ա. 1-ի դարում Հին Հռոմի պետական գործիչ **Մարկ Ագրիպան** ասել է. «Նույնիսկ լիակատար դեմոկրատիայի պայմաններում, միևնույն է, պետության բյուջեն փողերի անհրաժեշտություն կունենա»:

Այս նկատառումներով մեր ընթերցողի ուշադրությանն ենք ներկայացնում հարկերի և հարկազանձման վերաբերյալ նշանավոր մարդկանց արտահայտած մտքերը, որոնք այսօր էլ արդիական ու հետաքրքիր հնչեղություն ու իմաստ ունեն:

ԱՄՆ նշանավոր քաղաքական գործիչ **Բենջամին Ֆրանկլինը** դեռևս 1789 թ. ասել է. «Այս աշխարհում անխուսափելի են երկու բան՝ մահը և հարկերը»: Հետագայում ԱՄՆ 32-րդ նախագահ **Ֆրանկլին Ռուզվելտը**, անդրադառնալով Բ. Ֆրանկլինի խոսքերին, ավելացրել է. «Մահը հարկերից համեմատաբար անցավ է»: Ֆրանկլինը մեկ այլ առիթով նշել է նաև. «Հարկերը և

վճարները շաղախված են աշխատող յուրաքանչյուր մարդու քրտինքով: Եթե հարկերը չափազանց բարձր են, ապա դրա արդյունքն են դառնում չգործող գործարանները, հարկերի դիմաց վաճառված ֆերմաները, ինչպես նաև փողոցներում սոված թափառող մարդիկ, որոնք ապարդյուն աշխատանք են փնտրում»:

Հին Չինաստանի մեծ փիլիսոփա (մ.թ.ա. 5-րդ դար) **Կոնֆուցիոսը**, խրատելով ասել է իր աշակերտին. «Տեսնո՞ւմ ես բնակչությունը տառապում է բարձր հարկերից, քանի որ դրանք թրատան վագրից էլ վտանգավոր են: Հիշի՞ր այդ մասին, երբ դառնաս կառավարիչ»:

Վերածննդի դարաշրջանի փիլիսոփա և քաղաքագետ **Նիկոլո Մաքիավելլին** (15-16-րդ դարեր) «Միապետ» աշխատությունում նշել է. «Եթե պետության ղեկավարն ստիպված լինի չափից ավելի ծանրաբեռնել ժողովրդին տուրքերով և դիմել փողի հայթայթման անբարեստե միջոցների, ապա աստիճանաբար հպատակների մեջ կառաջացնի ատելություն և արհամարհանք»:

Անգլիացի տնտեսագետ **Դավիդ Ռիկարդոն** (18-19-րդ դարեր) իր «Քաղաքատնտեսություն և հարկման սկզբունքներ» աշխատությունում գրել է, որ «Հարկումը, որ ձևով էլ այն կատարվի, ընտրություն է երկու չարիքի միջև»:

Կ. Մարքսը «1848-1850 թթ. դասակարգային պայքարը Ֆրանսիայում» հոդվածում գրել է. «Մեծ Նապոլեոնը սուրբ էլենա կղզում ասում էր, որ գինու հարկումը դարձավ իր անկման պատճառը, քանի որ իրենից վանեց հարավային Ֆրանսիայի գյուղացիներին»:

Անգլիացի փիլիսոփա **Թոմաս Գոբսոլ** (17-րդ դար) գրել է. «Պետության առաջին հոգսը երկրի պահանջների բավարարման նպատակով անհրաժեշտ գումարների գանձումն է: Դրա բարդությունն այն է, որ երկրի յուրաքանչյուր հպատակ սեփականության իրավունք ունի գույքի և հողի հանդեպ, սակայն այդ իրավունքը չի բացառում դրանից թեկուզ բռնի ուժով օգտվելու և իր համար անհրաժեշտ միջոցները հավաքելու պետության իրավունքը»:

Թերևս այս իմաստով է գերմանացի փիլիսոփա **Գեորգ Հեգելը** նշել. «Պետության իրավունքն առանձին մարդու սեփականության իրավունքից բարձր է»: Իսկ հին աշխարհի մեծագույն մտածող, հույն փիլիսոփա **Արիստոտելը** (մ.թ.ա. 4-րդ դար) նշել է. «Այնտեղ, որտեղ պետությունը չունի եկամտային աղբյուրներ, դրանք ստիպված է լինում ստանալ բռնագրավմամբ, որն էլ թշնամանք է հարուցում պետության հանդեպ»:

Հետաքրքրական է նաև շվեյցարացի տնտեսագետ **ժան Սիմոնդիի** (19-րդ դար) հետևյալ մեկնաբանումը՝ «Քաղաքացիների կողմից վճարվող հարկերը պետք է արդարացիորեն համապատասխանեն այն օգտավետությանը, որը պետությունը նրանց մատուցում է»:

Հարկերի էության մեկնաբանման հետ կապված տարածայնությունները շարունակվում են մինչ օրս, սակայն մեկ ընդհանրական բնորոշում անառարկելի է. «Հարկը պետական իշխանության կողմից համապարտադիր կերպով գանձվող վճար է, որը նպատակ ունի բավարարել պետական և հասարակական կարիքները և այդ ծախսերի ծանրությունը բաժանել քաղաքացիների միջև՝ նրանցից յուրաքանչյուրի հնարավորություններին համապատասխան»:

ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
ՀՊՏՀ տնտեսագիտության տեսության
ամբիոնի դոցենտ



ԿՆՏԱԿՆՄ ԵՆ ՆԵՕԵՐԸ



«Տնտեսագետ» ամսագրի հիմնադիր ու երկարամյա խմբագիր (1977-2004) **Ռաֆայել Երվանդյանի** բեղմնավոր ստեղծագործական ճանապարհին այս տարեսկզբին նշանավորվեց ևս մեկ հրատարակությամբ: Լույս տեսավ «Աննաց ինջեր» գիրքը, որը հեղինակի անցած օրերի՝ մանկության ու պատանեկության հուշապատումն է, ցավի, կարոտի հուզաթաթախ ապրումը: Ընթերցողի հայացքի առջև կենդանանում է մի ամբողջ պատմական ժամանակաշրջան՝ հեղինակի հայրենի բնօրրանի հրադարձություններով, վառ կերպարներով, չքնաղ բնապատկերներով, բարբառի համ ու հմայքով: Գրող-հոգեբանը մեզ աներևույթ ուղեկցում է այդ իրական աշխարհն ու հաղորդակցում իր իսկ կարոտներին, փոխանցում իր զգացմունքայնության գուններանգները:

Ռաֆայել Երվանդյանն այժմ հրատարակության է պատրաստում մի նոր գիրք «Մեզ հայտնի և անհայտ էջեր մեծերի կյանքից», որտեղ ներկայացված են հայ արվեստի, գրականության, գիտության անվանի գործիչների մասին հետաքրքրական դեպքեր, դիպվածներ, զվարճալի պատմություններ, որոնք հեղինակը ժամանակի ընթացքում ամբողջացրել է՝ ստեղծելով մեր մեծերի անձանոթ աշխարհը ուրույն կերպով բացահայտելու սքանչելի հնարավորություն: Մեր ընթերցողին ներկայացնում ենք այդ պատմություններից մի քանիսը և համակում նոր գրքի հրատարակության հաճելի սպասումով:

«Զեկան» ու «Զեկանկան» գրկել են Քոչարի խողորնից

Երվանդ Քոչարը լավ չէր լսում, ավելի ճիշտ՝ զրեթե չէր լսում: Չախ ականջը խեղվել էր բանտում՝ քննիչի ապտակից, աջը՝ աղմուկից, ծիարձանների մոդելների պղնձաթիթեղների կոփահարումից: Դրա համար էլ ընկերները հաճախ դառը կատակով ասում էին՝ «Երվանդի ծանրականջության մեղավորները չեկան ու չեկանկան էին»:



Մարտիկները... հայերեն կիժանան անլուր

Անկողնում պառկած Վարպետի շուրջ բոլորածները խոսել են Երկրի արհեստական արբանյակի մասին: – Մինչև հիմա կյանքիս մեջ չէի զարմացել, – ասել է Իսահակյանը, – հիմա զարմացա: Պլատոնն ասել է՝ «Ջարմանքը փիլիսոփայության սկիզբն է»: Հիմա նոր պիտի սկսեմ փիլիսոփայել: – Վարպետ, Դուք մանկուց եք փիլիսոփայել, – ասել են: – Է՛հ, – դառնորեն հառաչել է նա: Ապա խոսել են այն մասին, որ ճամփա է բացվելու դեպի Մարս: – Ավելի լավ կլիներ դեպի Ղարս, – ասել է Վարպետը, ապա շարունակել, – եթե Մարսի վրա մարդիկ լինեին, նրանք էլ կուզեին գալ... Եվ անպայման նրանք հայերեն կխոսեին: Մեր լեզուն հին լեզու է, հնչյունները երկի դարերի ընթացքում որսացել են:

Զցուանայ շաղակրարությունից

Հովսեփ Օրբելին հայերեն գրեթե չի խոսել: Ամբողջ կյանքում Պետերբուրգում է ապրել, և հայերենը իր համար ավելի գրքային լեզու է եղել, քան խոսակցական: Մի անգամ վարդապետ Միքայելը, կարծելով, թե նա վրացի է, ասել է. «Ի՛նչ լավ եք խոսում հայերեն, պարոն Օրբելի»: Ջարմացած Օրբելին ասել է, թե ի՛նչ կերպ կարող է լինել. չէ՞ որ ինքը հայ է. «Ի՛նչ վատ եք խոսում հայերեն, պարոն Օրբելի», – հիասթափված ասել է վարդապետը: Գիտնականը մեծ ցանկություն է ունեցել իր հրապարակային ելույթներն սկսել հայերեն, բայց հենց որ հիշել է վարդապետ Միքայելի ասածը, թևաթափ է եղել: Նա խոստովանել է, թե իր համար ավելի հեշտ է մի նոր լեզու սովորել, թեկուզ ճապոներեն, քան ամբիոնից խոսել հայերեն: – Դուք չեք պատկերացնի, թե ինչ բան է հոգեբանական արգելքի կաշկանդող ուժը, – հետագայում ասել է Օրբելին: – Շաղակրատությունն իր մեջ կրում է դավաճանության թաքնված հնարավորություններ. ուստի պետք է զգուշանալ դրանից հենց սկզբից:

«Դե թող հիժա հասկանան...»

Դեմիրճյանը չի սիրել, երբ առաջարկել են ելույթ ունենալ: Այդպիսի դեպքերում նա աշխատել է հրաժարվել: Իսկ եթե չի հաջողվել, գործադրել է իր վարպետությունը և այնպիսի ելույթ է ունեցել, որ ոչ ոք ոչինչ չի հասկացել: Այդպիսի ելույթից հետո ամբիոնից վերադարձել է, նստել տեղը՝ ասելով. «Դե թող հիժա հասկանան...»:

«Երվա՛նդ, դու արդեն Տեռ՛ էա»

Հանդիսավոր ճաշկերույթ է, կերուխում. վերնախավից էլ մարդիկ են հավաքված: Մեծարում են արվեստագետին, փառաբանում: Նկարիչ Մանուկ Դրոյանը մոտենում է Քոչարին ու հարցնում. – Երվանդ, դու արդեն մեռե՞լ ես...



ՄՏԱՐՏԱՓ.

Նորաստեղծություն և աննախընթաց զարգացում

Վերջին տարիներին շատ հաճախ ենք լսում ստարտափների մասին: Մեծ խանդավառությամբ կարդում ենք հայտնի դարձած դրանց հաջողությունների պատմությունները, ականայից և մեր իսկ մղումներով դառնում ենք նմանօրինակ բազմաթիվ ապրանքների և ծառայությունների սպառողն ու օգտատերը, որոնք ժամանակին նույնպես եղել են ստարտափ, բայց աստիճանաբար դարձել են մեր առօրյայի անբաժան մասնիկը, ինչպես օրինակ՝ Google-ը, Facebook-ը, Wikipedia-ն, YouTube-ը, Instagram-ը, Twitter-ը, Microsoft-ը և այլն:

Ի՞նչ է ստարտափը. ինչպե՞ս հասկանալ՝ արդյո՞ք կազմակերպությունը ստարտափ է, նոր ստեղծված ձեռնարկություն՞ն, թե՞ պարզապես փոքր բիզնես:

Բազմաթիվ աղբյուրներ Սթիվ Բլանկին, որը ստեղծել է 8 հաջողակ ստարտափ, համարում են եզրույթի (start up) հեղինակ, իսկ շատերն էլ հերքում են այդ փաստը: Նրա բնորոշումը հետևյալն է. **«Ստարտափը կազմակերպություն է՝ ձևավորված կրկնվող ու ընդլայնվող բիզնես մոդել որոնելու նպատակով»:**

«Ստարտափն ընկերություն է, որն աշխատում է հանգուցալուծել հիմնախնդիրն այն դեպքում, երբ այդ լուծումն ակնհայտ և երաշխավորված չէ». կարծում է Նիլ Բլումենտալը՝ Warby Parker-ի համահիմնադիրը:

Պոլ Գրեմը՝ Y Combinator վենչուրային հիմնադրամի ստեղծողներից մեկը, ամենակարճ ձևակերպման հեղինակն է. **«Ստարտափ = ած»:**

Ջարմանալի չէ, որ հասկացությունը միօրինակ ձևակերպում չունի, և չկա միասնական կարծիք, որի հետ համաձայն կլինեին գործարարության բոլոր փորձագետները: Այնուհանդերձ, կան առանձնահատկություններ, որոնք առավելապես բնութագրական են:

Նախևառաջ՝ ստարտափը նորարարական բիզնես է, նորաստեղծություն, որը նախկինում գոյություն չի ունեցել: Այն փոքր բիզնեսից տարբերակելը այդքան էլ բարդ չէ, կան մի շարք բնորոշիչներ: Փոքր բիզնեսը կայացնելը դյուրին չէ, շատ ավելի բարդ է ստարտափի զարգացումը: Մինչ առաջինը նպա-

տակ է հետապնդում կարճ ժամանակահատվածում շահույթ ստանալ, երկրորդն անցնում է ֆինանսավորման և ներդրումների ներգրավման բազմաթիվ փուլերով՝ շահույթի ստացման նպատակ չսահմանելով մինչև անգամ հետագա մի քանի տարիների համար: Այնուամենայնիվ, ստարտափը կենտրոնացնում է ջանքերը արագ աճի և բարձր եկամտաբերության մակարդակի հասնելու վրա՝ սովորաբար սկզբնական շրջանում ձգտելով ֆինանսական միջոցներ ներգրավել այսպես կոչված «հրեշտակ ներդրողներից»*, վենչուրային ֆոնդերից, քրաուդֆանդինգային հարթակներից և այլն: Բավականին խոշոր ֆինանսական ներդրումների ներգրավման հնարավորությունն էլ իր հերթին թույլ է տալիս ստարտափներին իրենց թիմերում ընդգրկել բացառիկ տաղանդի և ունակությունների տեր անհատների՝ այդպես ձևավորելով փոքր, բայց «գերմրցունակ թիմեր»: Եվս մեկ կարևոր բնութագրիչ է եզակի, առանձնահատուկ ապրանքի առաջարկը. եթե նոր հիմնադրվող փոքր բիզնեսի, օրինակ՝ ռեստորանի, հյուրանոցի կամ գեղեցկության սրահի համար որևէ նորարարության լուծման ներդրումը պարտադիր պահանջ չէ, ապա ստարտափները ուղղված են ինչ-որ նոր բանի ստեղծմանը կամ եղածի բարելավմանը:

Կարևոր բնութագրիչ է նաև տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (SS) կիրառումը. եթե փոքր բիզնեսի ստեղծման համար որևէ հատուկ տեխնոլոգիայի կիրառումը կամ ներդրումը պարտադիր պայման չէ, ապա ստարտափը հիմնականում առնչվում է տեխնոլոգիաներին, քանի որ այս ոլորտը հարափոփոխ է, և գրեթե ամեն օր աշխարհում մի նոր հայտնագործություն է կատարվում: Եվ վերջապես՝ հատկապես առանց աշխարհագրական սահմանափակումների զարգացումն է, որ ստարտափը զատում է փոքր ձեռնարկատիրու-

*«Հրեշտակ ներդրողը» սովորաբար հարուստ անհատ է, ով ներդնում է իր ֆինանսական միջոցները սկսնակ ստարտափ կազմակերպություններում՝ կազմակերպության սեփական կապիտալում մասնաբաժին ունենալու դիմաց:

թյունից և այն, որ հաջողակ ստարտափը կարող է աննախընթաց զարգացում և այնպիսի ֆինանսական ցուցանիշներ արձանագրել, որոնք բնորոշ են գերիզոր ընկերություններին:

Այսպիսով, ստարտափի կենսաշրջանը, ըստ փորձագետների, բաղկացած է չորս փուլից. **հայտնագործություն, ստուգում, արդյունավետություն, ընդլայնում**: Առաջին փուլում գաղափարը հղկվում և բյուրեղացվում է, հստակեցվում են խնդիրները, հավանական հաճախորդները, այս շրջանում ձևավորվում է թիմը, սեփական ուժերով կատարվում են ուսումնասիրություններ և հարցումներ, հեղինակները կարող են դիմել բիզնես ինկուբատորների, մասնավոր ներդրողների և խորհրդատուների օգնությամբ: **Ստուգման փուլում** նախապես հաստատվում է տվյալ ապրանքի նկատմամբ հետաքրքրվածությունը, ճշգրտվում է բիզնես մոդելի հիմնական բնութագիրը, և նախնական աճը տևում է 2-5 ամիս: Երրորդ փուլում նախագիծն արժևորված է, ընկերության աճն ապահովված է, հաճախորդների ներգրավման ճանապարհները գտնված են: **Վերջում** աճի ագրեսիվ խթանումն է. հաճախ պահանջվում են լրացուցիչ ներդրումներ, ավելանում է աշխատակիցների թիվը, աստիճանական աճում են վաճառքները:

Ստարտափի մասին խոսելիս չենք կարող չանդրադառնալ վերջիններիս խիստ բարձր ռիսկայնությանը: Տարբեր վերլուծություններ և գնահատականներ փաստում են, որ եթե փոքր բիզնեսի պարագայում դրանց շուրջ 30%-ը ծախողվում է գործունեության առաջին 3 տարիների ընթացքում, ապա ստարտափի պարագայում այդ ցուցանիշը հասնում է ավելի քան 90%-ի: Սովորական ձեռնարկությունները հիմնված են որոշակիության և կանխատեսելիության վրա, իսկ նոր ստարտափի ապագան անորոշ է. նոր գաղափարը պետք է գտնի ճիշտ ճանապարհն ու նպատակային լսարանը: Ստարտափի հաջող ելքն էլ իր հերթին լինում է 2 տեսակի, երբ դրանք ինքնուրույն զարգանում են և վերածվում միջին կամ խոշոր կորպորացիաների, ինչպես Facebook-ը, AirBnb-ն, Amazon-ը կամ ձեռք են բերվում ավելի խոշոր ընկերությունների կողմից, ինչպես Instagram-ը և WhatsApp-ը գնվեցին Facebook-ի կողմից:

Մենք ապրում ենք մի ժամանակաշրջանում, երբ աշխարհի խոշորագույն կազմակերպությունները այլևս ոչ թե ինչ-որ ապրանքներ վաճառող կամ ծառայություններ մատուցող համաշխարհային ցանցերն են, այլ հենց ստարտափն ու նորարարությունը: Տարբեր երկրներում խրախուսվում է վերջիններիս ստեղծումը և զարգացումը, ինչն էլ դրսևորվում է այսպես կոչված ստարտափ-էկոհամակարգերի ձևավորմամբ: Էկոհամակարգի մաս են կազմում ինկուբատորները, աքսելերատորները (որոնք տարբեր մենթորային ծրագրեր են առաջարկում ստարտափների համար), ֆինանսավորման աղբուրները՝ վենչուրային հիմնադրամները, «հրեշտակ ներդրողները», հետազոտական կենտրոնները և, բնականաբար, համալսարանները: Համալսարանների նշանակալից դերի տեսանկյունից պետք է փաստել, որ ստարտափ էկոհամակարգի զարգաց-



ման կարևոր նախադրյալներից մեկը՝ տեխնոլոգիական կրթությունը, դեռևս խորհրդային տարիներից ՀՀ-ում բավականաչափ զարգացած է եղել և գտնվում է ինստիտուցիոնալ հիմքերի վրա: Այսինքն, ստարտափների համար զուտ վերջիններիս կողմից առաջարկվող «ապրանքի» ստացումը բավականին դյուրին է այս տեսանկյունից: Խնդիրը այդ ապրանքը վաճառելն է և շատ հաճախ՝ միջազգային կամ գլոբալ շուկաներում: Այս համատեքստում մենք խնդիր ունենք էկոհամակարգի կրթական մյուս բաղադրիչի՝ բիզնես կրթության զարգացման հետ, որտեղ շատ կարևոր դերակատարում և անելիք ունի նաև համալսարանը: Ձեռնարկատիրական ոգու տարածումը տնտեսագիտական ուղղվածություն ունեցող համալսարանում, կարծում են, շատ կարևոր է: Համացանցի ընձեռած հնարավորությունները, տեղեկատվական ռեսուրսների նկատմամբ հասանելիության բարձր մակարդակը, ինչպես նաև բիզնես սկսելու խոչընդոտների բացակայությունը անգամ ուսանողներին են հնարավորություն ընձեռում՝ նվազագույն կապիտալով սկսել սեփական բիզնեսը: Հենց ստարտափների հիմնման տեսանկյունից համալսարանը լավագույն վայրերից մեկն է գաղափարների գեներացման և կյանքի կոչման համար:

3.4. «Սոցիալական զարթուցիչ» նախագծի ստեղծման գաղափարը պատկանում է մեր հայրենակից Հրաչիկ Աճեմյանին: Ուսանողական տարիներին առավոտյան նա մեծ ծիզերով էր արթնանում, իսկ անձանոթ մարդկանց զանգերի դեպքում դա ավելի արագ էր տեղի ունենում: Շուտով գաղափար է հասունանում, նրան միանում են չորս ընկերները, և որպես մեկնարկային կապիտալ ներդրվում է հեղինակների կարողությունը: Ավելի ուշ ստարտափների մրցույթից հետո մասնավոր ներդրողը հատկացնում է 500 հազար դոլար: Ներկայում այդ ծառայությունից, որը մատուցվում է անվճար, օգտվում են աշխարհի 80 երկրում: Գրանցված օգտատերերի ընդհանուր թիվը գերազանցում է 2 միլիոնը:

**ԳՐԻՇԱ ԱՄԻՐԽԱՆՅԱՆ
ՀՊՏՀ մարքեթինգի ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ.**

ՆՐԱՆՑ ՀՈԳՈՒՄ ԱՊՐՈՒՄ Է ԵՐԳԸ...

2018 թ. տարեվերջին բուհի աշխատակազմի տոնական միջոցառումը երկու բացահայտում նվիրեց հանդիսության մասնակիցներին: Կառավարման ամբիոնի ասիստենտ, տ.գ.թ. Աննա Հարությունյանի և միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ֆակուլտետի աշխատակից Հերմինե Սարգսյանի զեղեցիկ կատարումները ի հայտ բերեցին բնությունից նրանց օժտվածությունն ու բարձր ճաշակը:

Աննան երգում էր ֆրանսիացի երգչուհի Ջագի երգերից մեկը՝ «Ես ուզում եմ» (Je veux) և ամերիկացի երգչուհի Ուիթնի Հյուսթոնի «Ես ուզում եմ պարել ինչ-որ մեկի հետ (Ով ինձ սիրում է» (I Wanna Dance with Somebody (Who Loves Me))), իսկ Հերմինեն՝ Քրիստինա Ագիլերայի «Այսօր ցանկանում եմ քեզ հետ լինել» (Hoy Tengo Ganas De Ti) երգերը:

Գեղեցկության, մայրության զարմանալի տոների տրամադրությունը մեր էջերում առավել ընդգծելու համար այսօր ներկայացնում ենք մեր երկու գործընկերներին, երկու զեղեցիկ ու շնորհաշատ հայուհիների, որոնց հոգում ապրում ու հորդում է երգը:



ղեպի երգարվեստ: Մի խոսքով՝ երգն իմ տարերքն է: Նախընտրում եմ կատարել Բիթլների, Ալիսիա Բեյսի, Ջագի երգերը: Իսկ երկու տարի առաջ սկսեցի համագործակցել ռոք երաժիշտ և երգահան Գոռ Սուջյանի հետ՝ նրա երգերի համար բառեր գրելով: Առաջին երգն Աստծու փառաբանում էր, երկրորդը՝ նրա որդու ծննդյան առթիվ»,- ասում է Աննան:

Նա խոստովանում է, որ բեմ բարձրանալու ու հանդիսատեսի առջև երգելու համար ամեն անգամ հաղթահարում է կաշկանդվածության բարդույթը:

«Հարազատներս, ընտանիքիս անդամները ինձ միշտ քաջալերել ու խրախուսել են: Հայրիկիս 60-ամյակին (Աննայի հայրը 33 ԳԱԱ թղթակից անդամ, պրոֆեսոր Վլադիմիր Հարությունյանն է (հեղ.)) անակնկալ նվեր պատրաստեցի: Վարձակալեցի «Վիտամին» ակումբի սրահը և երգիչ Արտյոմ Հակոբյանի (հայտնի՝ «Իքս ֆակտոր») նախագծից) հետ մի գողտրիկ համերգ կազմակերպեցի: Տասնհինգ երգ կատարեցինք, վերջում բանաստեղծություն նվիրեցի հայրիկիս, և բոլորս միասին երգեցինք նրա շատ սիրելի «Գետաշենը»»: Գեղեցկության, մայրության զարմանալի տոների տրամադրությունը մեր էջերում առավել ընդգծելու համար այսօր ներկայացնում ենք մեր երկու գործընկերներին, երկու զեղեցիկ ու շնորհաշատ հայուհիների, որոնց հոգում ապրում ու հորդում է երգը:

...Հոգին վեհասլող, սրտեր զերմասլող ու ապրեցլող

«Միշտ սիրել եմ երգել, փոքր հասակից երգն ու պարն անբաժան են եղել ինձանից: Դպրոցական և ուսանողական տարիներին երգելու սերն ու ձգտումը ինձ հետ հավասար հասակ են առել ու առիթ փնտրել դրսևորվելու: Թեև երաժշտական կրթություն չունեմ, սակայն միշտ փորձել եմ ճանապարհ փնտրել



Բակալավրական կրթությունը՝ կառավարում, մագիստրատուրան՝ գործարար կառավարում մասնագիտությամբ, այնուհետև ուսումը Հունաստանում, ապա ասպիրանտուրայում և գիտահետազոտական աշխատանքը իրագործել են նրա մեծ ձգտումը՝ կայանալու որպես արհեստավարժ մասնագետ: Այսօր գիտամակնավարժականից զատ, բազմափորձ է նաև գործնական աշխատանքում, բանկերի միության որակավորված աուդիտոր է, աշխատել է առևտրային բանկերում: Չնայած երիտասարդ տարիքին՝ կուտակել է բավականաչափ փորձ ու գիտելիք, որը սիրով ու անմնացորդ փոխանցում է ուսանողներին:

Նա սիրում է կյանքը, այն ամենը ինչը գույն, դրական հույզ ու էներգիա է փոխանցում. աշխատանքից մինչև էքստրիմ ժամանցի տարատեսակները և, իհարկե, երգը՝ հոգին վեհացնող, սրտեր ջերմացնող ու ապրեցնող երգը:

...Որպես կուսակման ու պոռթկումի արտահայտություն

Չերմինեն մեր համալսարանի շրջանավարտ է, բակալավրիատում մասնագիտացել է հողագույքային հարաբերությունների գծով, մագիստրատուրայում՝ անշարժ գույքի գնահատման:

Նրանց ընտանիքը երաժշտական է, մշակութասեր քույրերից միջնեկը, Անի Յորենց բեմական անվամբ, օպերային երգչուհի է, ապրում և ստեղծագործում է Գերմանիայում, աշխատում Քասելի օպերային թատրոնում, մյուս քույրը՝ Մարգարիտան, ՀԴՏՀ կառավարչական հաշվառման ամբիոնի հայցորդ է, հայրիկը, ով մասնագիտությամբ ինժեներ է, ժողովրդական երգի սիրահար և կատարող է (մեր համալսարանի տնտեսական բաժնի պարետ Ներսես Սարգսյանի մասին է խոսքը), մայրիկը՝ մաթեմատիկոս:



Չերմինեն յոթնամյա երաժշտական կրթություն է ստացել Ղազարոս Սարյանի անվան թիվ 1 արվեստի դպրոցում՝ զուգահեռաբար հաճախելով դաշնամուրի, վոկալի և թատերական դասարաններ: Կարծես, հետագա մասնագիտական ուղին կանխորոշված էր, և տրամաբանական շարունակությունը բեմն էր, բայց արի ու տես, որ «խանգարելու» եկավ դպրոցում գերազանցությամբ սովորելու, հատկապես՝ բնագիտական առարկաները փայլուն սերտելու հանգամանքը:

«Ստածում էի թատերական կրթություն ստանալու մասին, երբ մայրս իմացավ, սկսեց ինձ համոզել, որ ավստո է մաթեմատիկական գիտելիքս, որ կարող եմ այն ներդնել և ապա զարգացնել մի այնպիսի մասնագիտության մեջ, որը առաջխաղացման հեռանկար ունի և այլն, այլն: Ընդունվեցի Տնտեսագիտական, առաջին կուրսն ավարտելուց հետո վճարովի համակարգից փոխատեղվեցի պետպատվեր, և ցանկություն առաջացավ զուգահեռել թատերական կամ վոկալ կրթության հետ: Ավա՛ղ, չհաջողվեց, մագիստրատուրայում արդեն համակերպվեցի, ավարտեցի, անցա աշ-



խատանքի», - այսպես, փոքր-ինչ ավստասնքով, բայց ոչ հուսահատ Չերմինեն ներկայացնում է իր անցած ճանապարհը:

Օտարազգի կատարողներից նախընտրում է Ուիթնի Հյուսթոնի, Սելին Դիոնի, Լարա Ֆաբիանի երգերը, հայ երգահաններից սիրում է Արամ Խաչատրյան, Առնո Բաբաջանյան, Տիգրան Մանուկյան:

«Ինձ հոգեհարազատ երգերը հիմնականում ձայնային մեծ դիապազոն են պահանջում, և ինձ դուր է գալիս, որ հնարավորություն ունեն ոչ ոյուրին երգեր կատարել: Քույրս պնդում է, որ կարող եմ երգարվեստում իմ ասելիքն ունենալ և ուղղորդում է դեպի ջազ, բայց ես մի փոքր դիմադրում եմ, որովհետև կարծում եմ, որ ջազ սիրել ու կատարելը ենթադրում են որոշակի հոգեկերտվածք և երաժշտական մտածողություն, որի կրողը չեմ: Չետևաբար շարունակում եմ երգել փոփ ժանրում», - խոստովանում է Չերմինեն ու ավելացնում, որ երգն իր համար հոգու պահանջ է, ներքին կուտակման ու պոռթկումի արտահայտություն, որը դեռ կարող է ազդել իր առաջիկա որոշումների վրա ու անգամ փոխել իր կյանքի հունը: Ո՞վ գիտե:

Կենսասեր, լավատես ու վճռական Չերմինեն միշտ պատրաստ է շրջադարձերի:

Երզը Աննայի և Չերմինեի հավատարիմ ուղեկիցն է, այն զարդարում է նրանց և հարազատների, ընկերների կյանքը, լավատեսությամբ օժտում, բարու ու գեղեցիկի հունդեր շաղ տալիս:

Երզը թևածում է, խոսեցնում մարդու հոգին, ծանոթացնում ու մտերմացնում նրանց:

Այս անչափ գեղեցիկ ծանոթության համար պարտական ենք ԵՐԳ-ին:

ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

ՀՀ կենտրոնական բանկի Իսահակ Իսահակյանի անվան կրթաթոշակի 2018 թ. մրցույթում հաղթած ուսանողներից մեկը ՀՊՏՀ բանկային գործի կազմակերպում մասնագիտության մագիստրատուրայի 2-րդ կուրսում սովորող Անդրանիկ Սարգսյանն էր: Մրցույթում նա ներկայացրել էր «Մեծ տվյալների վերլուծությունը և արհեստական բանականությունը որպես վիճակագրական տեղեկատվության ստացման և մշակման նոր հնարավորություններ, դրանց հետ կապված մարտահրավերները և ներդրման հնարավոր ուղիները կենտրոնական բանկերում» թեմայով հետազոտական աշխատանք: Անդրանիկին կհիշեն նաև ՀՊՏՀ այն ուսանողները, որոնք ներկա են եղել նրա «Ծրագրավորում տնտեսագետների համար» դասընթացին:

ՏՆՏԵՍԱԳԵՏ-ԾՐԱԳՐԱՎՈՐՈՂԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ Է

Անդրանիկ Սարգսյան

– Անդրանիկ, ՀՊՏՀ շարունակական կրթության և կարիերայի բաժնի հետ համագործակցությամբ համալսարանական-ներին ներկայացրիր «Ծրագրավորում տնտեսագետների համար» դասընթացը, որը տնտեսագետի և ծրագրավորողի համատեղումն է: Ասա, խնդրեմ, որտե՞ղ են հատվում դրանք, և ո՞րն է տնտեսագետ-ծրագրավորողի մասնագիտության գրավչությունը: Ելի՞ դասընթացներ կլինեն:

– Այո՛, այդ դասընթացը մոտ երկու ամիս տևեց, նախատեսում են ապրիլին ևս մեկ հանդիպումների շարք տվյալագիտության մասին: Այս թեման ևս կարևորում են, որովհետև կարծում են, որ այն տալիս է մեթոդներ, որոնց միջոցով տնտեսագետները կարող են իրենց գործունեությանն առնչվող խնդիրներ լուծել:

Այժմ՝ տնտեսագետ-ծրագրավորողի մասին: Տնտեսագիտությունը ծրագրավորման հետ հատվում է այնտեղ, որտեղ անհրաժեշտություն է առաջանում վերլուծել մեծ ծավալի տվյալներ, և ինչպես գիտենք, այսօր աշխարհում ամեն վայրկյան հսկայական քանակությամբ տվյալներ են գեներացվում, որոնք լինում են թե՛ կառուցվածքային, թե՛ ոչ կառուցվածքային, ու այդ տվյալները գոյություն ունեցող ծրագրային ապահովման միջոցներով վերլուծելը գրեթե անհնար է: Այդ դեպքում անհրաժեշտություն է առաջանում կիրառել կողավորում և դրա միջոցով փորձել տվյալների հետ աշխատանքում նոր մոտեցումներ կիրառել: Կարծում են՝ ժամանակակից տնտեսագետի համար պարտադիր է ծրագրավորման որոշակի հմտություններ ունենալը: Պատահական չէ, որ աշխարհահռչակ

շատ համալսարաններ իրենց կրթական ծրագրերում առաջարկում են ծրագրավորման դասընթացներ (օրինակ, ֆինանսական ինժեներիան, որը համեմատաբար նոր մասնագիտություն է, ու շատ են կիրառվում մեքենայական ուսուցման մեթոդներ): Տնտեսագետ-ծրագրավորողը ժամանակի մասնագիտություններից է՝ հեռանկարային ու բարձր վարձատրվող:

– Ինչպե՞ս հետաքրքրվեցիր ծրագրավորմամբ:

– Մինչև համալսարան ընդունվելն է այն ինձ հետաքրքրել: Ավարտական դասարանում ինֆորմատիկայի դպրոցական դասագրքի ողջ նյութը կարդացի, սկսեցի կիրառել գործնականում և այդպես խորամուխ եղա, համադրեցի ծրագրավորումը տնտեսագիտության հետ: Այժմ «Սոֆթ կոնստրակտ» ընկերությունում աշխատում եմ որպես մեքենայական ուսուցման ինժեներ: Զբաղվում եմք ծրագրերի գիտահետազոտական և զարգացման աշխա-



տանքներով: Ընկերությունը գործունեություն է ծավալում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտում, մասնավորապես՝ զբաղվում է բազմապրոֆիլ ծրագրավորմամբ:

– Պակաս կարևոր չես համարում հետազոտական, ստեղծագործական աշխատանքը: Որո՞նք են քեզ հետաքրքրող թեմաները:

– Այո՛: Ուշադրության կենտրոնում են պահում և հետազոտում են տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտին առնչվող մի շարք թեմաներ: Այժմ փորձում են մեքենայական ուսուցման մեթոդները կիրառել հաճախորդի վարկունակությունը գնահատելու նպատակով, այսինքն՝ պարզել, թե որքան է հավանական, որ վարկառուն վարկը չվերադարձնի, և համեմատական վերլուծություն են իրականացնում մեքենայական ուսուցման մեթոդների և ավանդական մեթոդների միջև ու ինչքանով որ փորձարկել են, մեքենայական ուսուցման մեթոդներն

ավելի լավ են աշխատում տվյալ խնդրի համար: Յետագոտությունս գիտական հոդվածի ձևաչափով կներկայացնեմ հրապարակման: «Բանբեր ՀՊՏՀ» հանդեսում տպագրության են հանձնել մեքենայական ուսուցման մեթոդների միջոցով վճարահաշվարկային համակարգի զեղծարարությունների բացահայտմանը վերաբերող (գիտական ղեկավար՝ տնտեսական ինֆորմատիկայի և տեղեկատվական համակարգերի ամբիոնի դոցենտ Գրիգոր Արքելայան) հոդված, «Տարածաշրջան և աշխարհ» միջազգային ամսագրին էլ տրամադրել են մեկ այլ աշխատանք՝ ՀՀ կենտրոնական բանկում մեքենայական ուսուցման, մեծ տվյալների կիրառությունների շուրջ:

–Պատմիր, խնդրեմ, նաև առաջիկա ծրագրերիդ մասին. տնտեսագիտության ո՞ր ոլորտում կուզենայիր նոր խոսք ասել:

– Ըստ էության, մագիստրոսական ուսուցումը հենց նրա համար է, որ ուսանողը զարգացնի իր հետազոտական կարողությունները, ինչն էլ, իր հերթին, հիմք է կառուցում ասպիրանտուրա դիմելու, ատենախոսություն պաշտպանելու համար: Ցանկություն ունեմ խորապես ուսումնասիրելու նորարարական տեխնոլոգիաների ոլորտը, այն դինամիկ զարգացող է և մի շարք չբացահայտված կողմեր ունի, բացի դրանից, սա այն ոլորտն է, որը նորարարություններ հեղինակելու, նոր ծրագրեր ու մոդելներ մշակելու լայն հնարավորություն է ընձեռում:

Նպատակ ունեմ ասպիրանտուրա դիմել մաթեմատիկական տնտեսագիտություն մասնագիտությամբ, ինձ ավելի շատ հետաքրքրում են մաթեմատիկական մեթոդները տնտեսագիտության մեջ: Այս պահին ինձ որպես թեմա ալգորիթմական թրեյդինգն է հետաքրքրում, որը խոշոր ներդրումային ընկերություններին հնարավորություն է տալիս մեծ գործարքներն ավելի արդյունավետ ու քիչ ծախսատար ձևով իրականացնել: Այսինքն, ըստ էության, խոսքը մեխանիկական աշխատանքի նվազեցման, ավտոմատացվածին անցման մասին է, ինչը թույլ է տալիս կարճ ժամանակահատվածում և ճշգրտորեն կատարել որևէ աշխատանք:

– Եվ ի վերջո...զարում է, ծաղկունք, ի՞նչ հույզեր է արթնացնում բնության զարթոնքը՝ ստեղծագործելու, սիրելու...

– Կարծում եմ՝ այդ հարցին պատասխանելու համար ես բավարար ռոմանտիկ չեմ (ժպտում է, հեղ.)։ Հաստատապես, զարումը նոր եռանդ է հաղորդում, սիրելու, ստեղծագործելու ցանկությունը մեծանում է, օրերը երկարում են, գործնականում ավելի շատ ժամանակ ենք ունենում աշխատելու: Այս առումով զարումն անփոխարինելի է:

– Անդրանիկ, հետագա ուսման մեջ, աշխատանքում և անձնական կյանքում քեզ մաղթում ենք հաջողություն: Շնորհակալություն զրույցի համար, բարի՛ երթ:

Զրույցեց **ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆԸ**

Գագիկ Հակոբյան ՆԱ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ Է ԴԱՐՁՆՈՒՄ ԱՄԵՆ ՄԻ ՆՈՐ ՆՊԱՏԱԿ

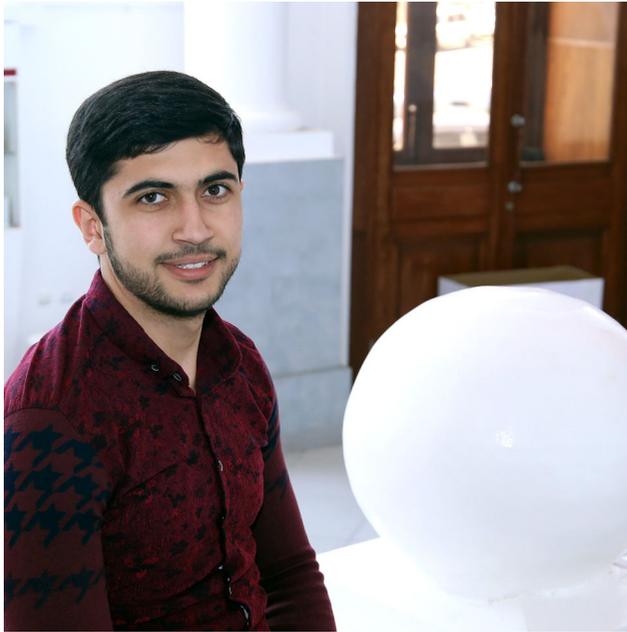
ՀՊՏՀ ֆինանսական ֆակուլտետի ապահովագրական գործ մասնագիտության 4-րդ կուրսի ուսանող Գագիկ Հակոբյանը, 2018 թվականի «Լավագույն ուսանող» հանրապետական մրցույթի հասարակագիտության ոլորտում, բակալավրի կրթական ծրագրով, զբաղեցրեց առաջին տեղը՝ բարձր պահելով հարազատ համալսարանի, դասախոսների և իր անունը: Հաղթողները փետրվարի 15-ին պարզևատրվեցին մեր համալսարանում: Արարողությանը ներկա էին ՀՀ կրթության և գիտության նախարար Արայիկ Հարությունյանը, նախարարի տեղակալ Գրիշա Թամրազյանը, ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանը, համալսարանների ռեկտորներ, պրոռեկտորներ, դասախոսներ, ուսանողներ, ծնողներ:

Այս նշանակալի իրադարձությունից մեկ ամիս անց գրուցեցինք Գագիկի հետ (հարցազրույցը տե՛ս ՀՊՏՀ պաշտոնական կայքում) և փորձեցինք կերտել նրա դիմանկարը:

Կազմակերպված, վճռական, խոհուն, նպատակասլաց, աշխատասեր ու հեռատես. այս բնորոշումներից և ոչ մեկը չափազանցություն չէ, ինչպես չափազանցություն չէ այն, որ մեր հերոսը ամրակազմ ու գեղեցիկ երիտասարդ է և հստակ գիտե իր անելիքը, նպատակը և դրանց իրագործման համար վճարվող գինը:

«Վստահ եմ ամեն ինչ իրագործելի է, և անհնարին ոչինչ չկա: Գլխավորը ցանկությունն է, հավատը սեփական ուժերին». առանց երկար մտածելու, այսպես է ձևակերպում իր կարգախոսը, որն առաջնորդում է իր ամեն օրը և իրական դարձնում ամեն մի նոր նպատակ:

Ներկայացնենք մի քանի փաստ. 4-րդ կուրսի առաջին կիսամյակի դրությամբ հանրագումարային ՄՈԳ-ը գերազանցել է 99,5-ը: Գիտաժողովների մասնակցել և հետազոտական աշխատանք կատարել է՝ սկսած 2-րդ կուրսից: Առաջին հոդվածը՝ «Հանրային ծախսերի արդյունավետության գնահատման մեթոդաբանություն», հրատարակվել է «Ֆինանսներ և էկոնոմիկա» հանդեսում, 2018-ի գարնանը ՌԳԸ նստաշրջանում հանդես է եկել «Գյուղատնտեսական ապահովագրության համաշխարհային փորձի ուսումնասիրություն» զեկուցմամբ, արժանացել 2-րդ մրցանակի (հոդվածը տեղ է գտել «Երիտասարդ գիտնական» ՌԳԸ ժողովածուում), իսկ «Գյուղատնտեսության ապահովագրության ներդրման ուղենիշները ՀՀ-ում» հոդվածը տպագրվել է «Եզնաժամային կառավարում և տեխնոլոգիաներ» ամսագրում, «Բանբեր ՀՊՏՀ»-ի 2019 թ. առաջին համարում՝ «Կյանքի որակի գնահատման բաղադրյալ ցուցանիշները» հոդվածը: Ռուսալեզու «Տարածաշրջան և աշխարհ» գիտավերլուծական ամսագրում «Տնտեսական շահերի կորոդինացման մակարդակի գնահատման մեթոդաբանություն» նոր ուսումնասիրությունն է պատրաստվում ներկայացնել:



Շատ է կարևորում երիտասարդ հետազոտողների հետ համագործակցությունն ու փոխշփումները. 2018 թ. մասնակցել է ՌԴ «Տնտեսագիտության բարձրագույն դպրոց» ազգային հետազոտական համալսարանի կազմակերպած միջազգային ամառային դպրոցին, որն անցկացվել է Պլեխանովի անվան Ռուսաստանի տնտեսագիտական համալսարանի երևանյան մասնաճյուղում՝ «Ձարգացող տնտեսությունների մարտահրավերները» խորագրով: Կարծում է, որ այն ծառայել է որպես հրաշալի հնարավորություն՝ միջազգային համալսարաններում ուսանած ասպիրանտների, մագիստրանտների հետ աշխատելու, համագործակցելու, որի արդյունքում պատրաստվում է համատեղ հոդվածներ հեղինակել:

Գիտահետազոտական աշխատանքից ոչ պակաս Գագիկը կարևորում է նաև գործնական փորձը. մասնակցել է ինտերնիտների, դասերից հետո «Ինգո Արմենիայի» երեք տարբեր բաժիններում փորձառություն է անցել, «Ռոսգոսստրախում» վարպետության դասերի մասնակցել, դարձել կրթաթոշակակիր:

Գյուղատնտեսության ապահովագրության թեմայով աշխատանքներում նրա գիտական ղեկավարն ու խորհրդատուն դոցենտ, «Արմենիա ինշուրանս» ընկերության գործադիր տնօրեն Արման Դադունցն է: Այժմ նրա մասնագիտական հովանուները «Ապահովագրական ընկերությունների ներդրումային գործունեության առանձնահատկությունները» թեմայով դիպլոմային աշխատանքն է ավարտին հասցնում: Վստահ է՝ աղբյուրների խոր ու բազմակողմանի ուսումնասիրությունը հետազոտական աշխատանքի կարևորագույն նախադրյալն է: Դիպլոմային աշխատանքի համար հետազոտել է ամերիկյան, եվրոպական, ռուսական աղբյուրներ, ապահովագրական ընկերությունների կայքէջեր: Կարևորում է, որ աշխատանքում գիտական բաղադրիչը զգալի լինի և նորույթ պարունակի:

Իր արժեքային համակարգի ձևավորման մեջ Գագիկը գերազանցապես իր ընտանիքի դերակատարությունն է ընդգծում (տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի դոցենտ Մուշեղ Չակոբյանի որդին

է): Կրթության, դաստիարակության, հայրենասիրության մասին չեն քարոզել, օրինակ են ցույց տվել և մեկ պարզ ճշմարտություն ուսուցանել. եթե ցանկանում ես հաջողություն ունենալ, ապա պետք է լավ սովորես:

Չի թաքցնում, որ հաճախ իր համար խթան ու շարժիչ ուժ է ծառայել մարդկանց թերահավատությունը. որ ինքնուրույն առաջ շարժվելը դժվար է, որ մրցակցությունն և սուբյեկտիվիզմը կարող են կոտրել: Ասում է՝ ուսուցիչներն անգամ, իր կարողությունը լավ իմանալով, չէին հավատում, որ կհաջողի ընդունվել պետպատվեր համակարգ: Իսկ այդ ձգտումը Գագիկի համար ինքնամպատակ չի եղել, այն իր պատանեկան երազանքների առաջին կարևոր նշանոցն է հանդիսացել, որը պատվով հաղթահարել է: Օտար լեզվից 20, մաթեմատիկայից և հայոց լեզվից 19.75 ստանալով նվաճել է իր տեղը անվճար ուսուցման համակարգում, ապա նաև փոխատեղման պայմաններում նույն համառությամբ պահպանել այն:

Այս ընթացքում Գագիկը նաև մրցույթների է մասնակցել ապահովագրական ընկերություններում և ՀՀ կենտրոնական բանկում:

Չորրորդ կուրսեցի ուսանողի համար, համաձայնեք, հարուստ ու բազմազբաղ են անցել տարիները: Իսկ որքան ոգևորող է, որ նա հաստատապես գիտե նաև իր հետագա անելիքները: «Շարունակելու եմ ուսումնս մագիստրատուրայում (ղեռևս չեմ որոշել՝ որ մասնագիտությամբ) և զուգահեռելու եմ փորձառության, գիտական աշխատանքի հետ: Գիտությունը գործնական աշխատանքից չի կարող զատվել: Մեր համալսարանի ռեկտորի պաշտոնակատար պարոն Չայրապետյանն էլ իր ելույթներում կատարում է այս շեշտադրումը: Գիտությունն ու գործնական աշխատանքը երկու զուգահեռներ են՝ փոխլրացնող, միմյանց արդյունավետությունն ապահովող: Չեմ դադարում երազել նաև արտասահմանում ուսումնասնելու մասին: Մի խոսքով, կարծում եմ, որ կրթության, հետազոտության և գործնական աշխատանքի լիարժեք համատեղումը դրական արդյունք է խոստանում», - ասում է Գագիկը:

Հանրապետության լավագույն ուսանողի կոչումն էլ իր հերթին ոգևորության մի ալիք է բերել, որին հաջորդել են գիտական-հետազոտական որոնումներն ու նոր հոդվածները:

Ապահովագրության ոլորտը, ըստ նրա, գործնական աշխատանքի հնարավորություն է ընձեռում և Հայաստանում զարգացման մեծ հեռանկարներ ունի, առաջիկայում նախատեսվում է ներդնել գյուղատնտեսության և առողջության պարտադիր ապահովագրություն, որը նոր թափ կհաղորդի ոլորտին: Գագիկը լիահույս է, որ մի գեղեցիկ օր, երբ գիտելիքը, փորձը և հմտությունը լիարժեքորեն կուտակվում կտան, հանրագումարի կբերվեն, կկարողանա իր ծանրակշռ խոսքն ասել գիտության մեջ և հանդես գալ սեփական նախագծով ու գուցե զարգացնել ապահովագրության մի նոր ճյուղ:

Այսպիսին է հանրապետության լավագույն ուսանողներից մեկը, այսպես է մեկ անդրադարձում ամբողջանում նրա կերպարը, որում ուսանելին ու դրվատելին շատ-շատ է:

ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Կազմակերպական կառուցվածքային փոփոխությունները՝ բնական եւ տրամաբանական ընթացքով

ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար, պրոֆեսոր Ռուբեն Հայրապետյանի նախագահությամբ մարտի 7-ին կայացավ ՀՊՏՀ գիտական խորհրդի հերթական նիստը, որին մասնակցում էր խորհրդի նախագահ, «Համայնքների ֆինանսիստների միավորում» ՀԿ նախագահ Վահան Մովսիսյանը:

Ռուբեն Հայրապետյանը, անդրադառնալով համալսարանի կառուցվածքային փոփոխություններին, հայտարարեց, որ այն գործընթացները, որոնք մեկնարկել են, կազմակերպական կառուցվածքային փոփոխությունների տրամաբանական և բնական ընթացք են ենթադրում, որին անդրադարձ կլինի մարտի 11-ին կայանալիք ՀՊՏՀ խորհրդի նիստում: *«Կառուցվածքային փոփոխությունների հետ կապված ընդհանուր խոսակցություններ կան, որ ֆակուլտետներ ու ամբիոններ են միանալու, սակայն այս փուլում այդ փոփոխությունները վերաբերում են միայն վարչական հատվածին: Իսկ մյուս հատվածներին դա կարող է վերաբերել հետագայում, քանի որ համալսարանը կենդանի օրգանիզմ է, կա զարգացման դինամիկ ընթացք, ուստի ընթացիկ փոփոխություններ կլինեն»*, - ասաց ռեկտորի պաշտոնակատարը, ապա անդրադարձավ իր այն հայտարարությանը, որ թելադրություն-դասախոսությունները պետք է բացառվեն: *«Ընդհանուր առմամբ, այս հայտարարությունը դրական արձագանքի է արժանացել, սակայն մի քանի դեպք է եղել, երբ դասախոսը այս հայտարարությունից հետո հրաժարվել է ուսանողներին պատշաճ ձևով տրամադրել անհրաժեշտ նյութը, գրականությունը: Ցանկանում եմ նշել, որ նման դեպքերը խիստ կպատժվեն»*, - ասաց Ռուբեն Հայրապետյանը: Ինչ վերաբերում է այն լուրերին, թե մեր բուհից ուսանողներ են դուրս մնում, ռեկտորի պաշտոնակատարը նշեց՝ համալսարանը բոլոր հնարավորություններն ընձեռում է ուսանողներին, իսկ դուրս են մնում նրանք, ովքեր ընդհանրապես չեն սովորում:

2018-2019 ուստարվա առաջին կիսամյակի քըն-նաշրջանի արդյունքների մասին զեկուցմամբ հանդես եկավ ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը՝ նշելով, որ կիսամյակի ընթացքում համահամալսարանական հիմնական առարկաների գծով կազմակերպվել և անցկացվել են համակարգչային, գրավոր թեստային և բանավոր ստուգումներ: *«Քննաշրջանին (ներառյալ 1-ին և 2-րդ վերահանձնումները) առկա և հեռակա ուսուցման բակալավրիատում և մագիստրատուրայում մասնակցել է 5802 ուսանող. նրանցից դրական գնահատականներ են ստացել 4549-ը կամ 78,4%-ը: Առկա ուսուցման բակալավրիատում ուսման առաջադիմությունը կազմել է 83,4%, առկա ուսուցման մագիստրատուրայում՝*



89,3%, հեռակա ուսուցման բակալավրիատում՝ 65,2%, հեռակա ուսուցման մագիստրատուրայում՝ 78,2%: Նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատությամբ ուսման առաջադիմությունը գրեթե չի փոխվել», - ներկայացրեց պրոռեկտորը:

Հաշվետվությունը հաստատվեց և որոշում ընդունվեց՝ ռեկտորատին, ֆակուլտետների ղեկանների և ամբիոնների վարիչներին պատվիրակելով գործընթացի բարելավմանը միտված մի շարք հանձնարարականներ:

Այնուհետև Պարույր Քալանթարյանը զեկուցեց «Կրթական ծրագրերի մշակման ընթացքի մասին» և «Ուսումնասիրտադրական և գիտահետազոտական փորձառությունների կազմակերպման վիճակի և ղեկանատների ու ամբիոնների խնդիրների մասին» հարցերը: Առաջին հարցի մասին հաղորդումն ընդունվեց: Երկրորդ հարցի մասին պրոռեկտորը նշեց, որ 2018-2019 ուսումնական տարվա երկրորդ կիսամյակում կազմակերպվել են ուսումնասիրտադրական և գիտահետազոտական փորձառություններ, որտեղ ընդգրկվել է 1768 ուսանող, այդ թվում՝ շուրջ 2/3-ը՝ խոշոր կազմակերպություններում՝ համալսարանի և կազմակերպությունների միջև կնքված պայմանագրերի հիման վրա: Փետրվարի 11-ից մինչև ապրիլի 5-ը ուսումնասիրտադրական փորձառություն է անցնելու բակալավրիատի առկա ուսուցման 1020 և հեռակա ուսուցման 388 ուսանող: Փետրվարի 11-ից մինչև ապրիլի 19-ը գիտահետազոտական փորձառություն է անցնելու առկա ուսուցման մագիստրատուրայի 360 ուսանող: Սույն հարցի վերաբերյալ ընդունվեց որոշում՝ աշխատանքը վերապահումով զնահատել բավարար, ապա տրվեցին գործընթացը հիմնովին բարելավելու հանձնարարականներ:

ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատարը նշեց, որ պետք է մեծ ուշադրություն դարձնել կրթական ծրագրերի արդիականացմանը, նման գործընթաց եղել է նաև նախկինում, կան որոշ արդյունքներ, սակայն հարցին պետք է արմատական լուծում տալ: *«Այսօր կրթական շուկայում այնպիսի սուր մրցակցություն է, որ մենք պետք է արմատապես փոխենք մեր քաղաքականությունը, մեր փիլիսոփայությունը: Բոլորիդ խնդրում եմ, հորդորում եմ՝ սրտացավորեն վերաբերվել և միանալ այս համա-*

տեղ գործին, քանի որ մենք պատրաստվում ենք բոլոր ուղղություններով բարելավել համալսարանի որակը, ոչ թե տալ հատվածական լուծումներ», - ասաց Ռուբեն Չայրապետյանը՝ հավելելով, որ կառավարման ամբիոնում արդեն իսկ սկսվել է կրթական ծրագրերի արդիականացման գործընթացը, ստեղծված աշխատանքային խմբերն արդեն ունեն որոշակի արդյունքներ: Ինչ վերաբերում է փորձառության կազմակերպմանը՝ բուհի ղեկավարը նշեց, որ այն պետք է հիմնովին վերանայվի, և այս ուղղությամբ այժմ լայն թափով աշխատանքներ են կատարվում:

Մինչ ընթացիկ հարցերին անդրադառնալը, ելույթ ունեցավ ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ Վահան Մովսիսյանը՝ նշելով, որ քննարկվող հարցերից յուրաքանչյուրի մասին ինքն ունի իր մոտեցումը, սակայն նիստին իր մասնակցության գլխավոր նպատակը խորհրդի անդամներին ճանաչելն է: Վահան Մովսիսյանը վստահեցրեց, որ բուհի խորհուրդը անկեղծորեն ցանկանում է աջակցել համալսարանի զարգացմանը, առկա խնդիրների լուծմանը և կփորձի օգտակար լինել: «Մեր բոլորի նպատակը մեր վաղվա օրը ավելի լավը դարձնելն է», - ասաց Վահան Մովսիսյանը՝ հավելելով, որ նման հանդիպումները լինելու են շարունակական:

Ընթացիկ հարցերի շարքը ևս հազեցած էր: Գիտխորհուրդը քվեարկությամբ որոշեց «ՀՊՏՀ պատվավոր պրոֆեսորի» կոչում շնորհել մանկ. գ. թ., պրոֆեսոր Լյովա Սամվելյանին: Այնուհետև Պարույր Քալանթարյանը գիտխորհրդի անդամներին ներկայացրեց «Գիտական խորհրդի 2016 թ. հունիսի 22-ի նիստում հաստատված «Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանում ուսանողական նպաստի, պետական և անվանական կրթաթոշակների հատկացման կանոնակարգում փոփոխություններ կատարելու մասին», «Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունում դասալսումների անցկացման և արդյունքների վերլուծության ընթացակարգը քննարկելու և հաստատելու մասին», «Վերջնադրույնքների համապատասխան դասավանդման, ուսումնառության և գնահատման կարգը քննարկելու և հաստատելու մասին» հարցերը, որոնք հաստատվեցին:

Գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետ Խորեն Մխիթարյանը ներկայացրեց ատենախոսությունների թեմաներ և գիտական ղեկավարներ հաստատելու մասին հարցեր:

Նիստի ավարտին Կանանց միջազգային տոնի՝ Մարտի 8-ի առթիվ շնորհավորանքի խոսք հղեց Ռուբեն Չայրապետյանը՝ նշելով, որ ինքը բարձր է գնահատում կոլեկտիվում կանանց ներկայությունը ու նաև նրանց մասնակցությունը համատեղ աշխատանքին:

ԳՈՅԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Պոփոխվեցին և վերանայվեցին կարգեր, ընդունվեցին որոշումներ, երաշխավորություններ ստացան գիտահետազոտական թեմաներ և ատենախոսություններ. այս ամենը ապրիլի 12-ի գիտական խորհրդի նիստի օրակարգում, ակադեմիական բարեփոխումների համատեքստում: Իսկ օրակարգից դուրս ռեկտորի պաշտոնակատար, գիտխորհրդի նախագահ Ռուբեն Չայրապետյանի երկու հայտարարությունն էր, որոնցով մեկնարկեց նիստը: «ՀՊՏՀ-ն շուտով դիմելու է Համաշխարհային բանկի և Նորարարությունների մրցակցային հիմնադրամի հետ համատեղ ծրագրին, որով նախատեսվում է ձեռնարկատիրության զարգացման ինկուբատոր կենտրոն ստեղծել, որը բավականին մասշտաբային նախագիծ է մեզ համար ու շատ կարևոր: Գործընթացն իրականացնելու համար մենք ձեռք ենք բերել նոր գործընկերներ, որոնցից է FAST հիմնադրամը: Այն հիմնականում զբաղվում է տեխնոլոգիական ուղղվածության ստարտափների զարգացմամբ, ձեռնարկատիրությամբ: Այս հիմնադրամի հետ մի քանի հանդիպում ենք ունեցել, և ձեռք է բերվել պայմանավորվածություն՝ օգտագործելու նրանց փորձագիտական ներուժը և փորձառությունը՝ զանազան ծրագրեր կյանքի կոչելու համար», - ասաց ռեկտորի պաշտոնակատարը՝ մեկնաբանելով, որ այն ունի գիտական, տեխնոլոգիական, ինժեներական և մաթեմատիկական ուղղվածություն և մեր համալսարանի համար կարևոր է տեխնոլոգիական բացը լրացնելու տեսանկյունից:

Օրակարգից դուրս երկրորդ հարցը բուհի անցակետերի վերաբերյալ էր: Կարգապահական կանոնները պահպանելու նպատակով ռեկտորն ուսանողներին կոչ արեց՝ համալսարանի տարածք մտնել և դուրս գալ բացառապես ուսանողական քարտերով և հայտարարեց, որ մինչև մայիսի 1-ը քարտ չունեցող ուսանողներին ժամանակ է տրվում դիմել և ստանալ նորերը, քանի որ այդ օրվանից առանց քարտերի մուտքը բուհի տարածք արգելվելու է: Ռուբեն Չայրապետյանը ներկայացրեց նաև գիտական խորհրդի նոր անդամներին:

Հաջորդիվ ամփոփիչ ատեստավորման հանձնաժողովների ձևավորման մասին զեկուցելու համար խոսքը տրամադրվեց ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանին: Վերջինս ներկայացրեց հանձնաժողովների ձևավորման նոր մոտեցումները, առկա և հեռակա բակավորիատում և առկա մագիստրատուրայում ատեստավորման մասնակիցների և ամբիոններում ձևավորված հանձնաժողովների թվաքանակը, մասնաճյուղերի և ՀՊՏՀ ֆինանսատնտեսագիտական քոլեջի մասնակցությունը գործընթացին և հանձնաժողովների համալրմանը: Պրոռեկտորի խոսքով՝ հանձնաժողովների կազմում կազմակերպությունների, գերատեսչությունների, ակադեմիական հաստատությունների գիտական աստիճան ունեցող աշխատակիցներ են, պաշտոնատար մասնագետներ, և այլևս չեն ընդգրկվում ռեկտորատի և ղեկանատի ներկայացուցիչներ:

ՀՊՏՀ գործունեության բարելավման գործողությունների պլանի կատարման ընթացքի մասին զեկուցմամբ Պարույր Քալանթարյանն անդրադարձ կատարեց բուհի ստորաբաժանումների ոչ բավարար աշխատանքին, ներկայացրած տեղեկատվության ոչ արժանահավատությանն ու շեշտադրեց, որ ստորա-

Վերանալու են անարդյունավետ միջանկյալ ստուգումները

բաժանումների կարողությունները ակնհայտորեն ուժեղացվելու կարիք ունեն: Ի պատասխան բարձրացված հարցադրումների՝ ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Չայրապետյանն իր խոսքն ուղղեց ամբիոնների վարիչներին, ղեկաններին, ստորաբաժանումների ղեկավարներին՝ հորդորելով իրենց աշխատատեղերում պատասխանատու մոտեցում դրսևորել, քանի որ բոլորը պետք է զգան դրական փոփոխությունների ալիքը՝ չաշխատողները՝ ի վնաս իրենց, իսկ աշխատողները՝ ի նպաստ: Ռեկտորի պաշտոնակատարը հավելեց նաև, որ պետք է գործեն պատասխանատվության հստակ մեխանիզմներ:

Գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետ Խորեն Մխիթարյանը ներկայացրեց ՀՀ 2020 թ. պետական բյուջեից ֆինանսավորում ստանալու նպատակով գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման ծրագրերի հայտերը, որոնք են՝ «Կառավարչական որոշումների ընդունման և իրագործման կառուցակարգերի ու հաղորդակցության տեխնոլոգիաների ազդեցությունը ՀՀ հանրային կառավարման արդյունավետության վրա» (գիտական ղեկավար՝ կառավարման ամբիոնի պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, տ.գ.դ., ՀՊՏՀ ամբիոնի պատվավոր վարիչ Յուրի Սուվարյան), «ՀՀ տնտեսության խոցելիությունը ներքին շուկերից և մակրոտնտեսական կայունության ապահովման հնարավորությունները» (գիտական ղեկավար՝ մակրոտնտեսական ամբիոնի վարիչ, տ.գ.թ., դոցենտ Կարեն Գրիգորյան), «Սոցիալական կառավարման արդի հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում» (գիտական ղեկավար՝ կառավարման ամբիոնի դոցենտ, տ.գ.թ. Արևիկ Հովհաննիսյան), «Նյութական մոտիվացիայի բարձրացման հիմնախնդիրները ՀՀ բարձրագույն կրթության ոլորտում» (գիտական ղեկավար՝ հաշվապահական հաշվառման և աուդիտի ֆակուլտետի ղեկան, տ.գ.թ. դոցենտ Սերի Բադալյան):

Ծրագրերի ղեկավարները մանրամասնեցին թեմաների նպատակը, խնդիրները, արդիականությունը, կազմը, ֆինանսավորման ծավալները: Խորհուրդը երաշխավորեց ներկայացված 4 ծրագրից 3-ը:

Ընթացիկ հարցերի շարքում գիտական խորհուրդը քննարկեց և հաստատեց «ՀՊՏՀ առկա ուսուցմամբ մագիստրատուրայի 2019-2020 ուսումնական տարվա ընդունելության կանոնակարգը» և «ՀՊՏՀ պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունում ուսանողների վերականգնման, ներքին տեղափոխության, առարկայական (ծրագրային) տարբերությունների հանձնման և ուսման վճարի հաշվարկման ընթացակարգը» (զեկուցող՝ պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյան): Առաջինը, բանախոսի ներկայացմամբ, կրել էր ոչ էական և մասնակի փոփոխություններ, այնուհանդերձ, ծավալված քննարկման արդյունքում ռեկտորի պաշտոնակատարն ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտորին հանձնարարեց ղեկանների հետ համատեղ քննարկել 1-ին կուրս ընդունված մագիստրանտների ուսման վարձի վճարման կարգի արդյունավետ մոդել: Երկրորդում կատարված վերանայումը վերաբերում էր հատկապես վերականգնման դեպքում նախկինում ուսումնասիրված դասընթացների մասով

գումարի նվազեցմանը: Այս թեմայի քննարկումից ածանցված՝ ռեկտորի պաշտոնակատարը հանդես եկավ կարևոր հայտարարությամբ. «Չաջորդ կիսամյակից անարդյունավետ միջանկյալ ստուգումները վերանալու են, ընթացիկ ստուգումները անցկացվելու են միայն գործնական պարապմունքների ընթացքում»: Ուսանողական խորհրդի նախագահ Հովհաննես Հարությունյանը հանդես եկավ օրակարգից դուրս մեկ հարցադրմամբ՝ ուսանողներն ահազանգում են, որ որոշ դասախոսներ շարունակում են անարդյունավետ կերպով վարել դասախոսությունը և միտումնավոր վատնում են դասաժամերը: Ի պատասխան՝ Ռուբեն Չայրապետյանն ասաց, որ անմիջականորեն ամբիոնների վարիչները պատասխանատու են լինելու նման դասախոսների առկայության համար, արդեն իսկ մշակվել և ընդունվել են դասալուծումների և հարցումների կարգերը՝ երևույթի դեմ առավել հասցեական և արդյունավետ պայքարելու համար: Անվանական և հրապարակային անդրադարձ է կատարվելու այդ դասախոսներին և ընդունվելու են համապատասխան որոշումներ:

Գիտական խորհուրդը, ուսումնամեթոդական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանի զեկուցմամբ, քննարկեց և հաստատեց գիտական խորհրդի՝ 2018 թ. մարտի 5-ի նիստում հաստատված «Ավարտական աշխատանքի կատարման և պաշտպանության մեթոդական ցուցումներում» և գիտական խորհրդի՝ 2018 թ. մարտի 5-ի նիստում հաստատված «Մագիստրոսական թեզի կատարման և պաշտպանության մեթոդական ցուցումներում» փոփոխություններ կատարելու մասին հարցերը: Գիտական խորհրդի որոշմամբ հանվեց ավարտական աշխատանքների նախապաշտպանության պարտադիր պահանջը՝ դրանց անցկացումը թողնելով ամբիոնների հայեցողությանը:

Արժարժեց նաև ղեկավարի գրավոր կարծիքի առկայության խնդիրը, որը վաղուց արդեն կրում է ձևական և ոչ բովանդակային բնույթ: Այս առնչությամբ Ռուբեն Չայրապետյանը հանձնարարեց ձևակերպել հստակ առաջարկություններ՝ հիմնախնդիրը նախարարություն ներկայացնելու համար: Գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետ Խորեն Մխիթարյանը ներկայացրեց «Ատենախոսությունների թեմաներ և գիտական ղեկավարներ հաստատելու մասին» հարցը: Գիտության և ասպիրանտուրայի բաժնի պետ Խորեն Մխիթարյանը հաստատեց 3 ատենախոսություն և գիտական ղեկավար, ինչպես նաև հրատարակության երաշխավորեց «Երիտասարդ գիտնական» խորագրով ՀՊՏՀ ուսանողական գիտական ընկերության 38-րդ նստաշրջանի նյութերի ժողովածուն:

Վերջում ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Չայրապետյանը կրկին հիշեցրեց և ընդգծեց, որ մայիսի 1-ից ուժի մեջ է մտնելու անցագրային խիստ կարգը, իսկ ամբիոնների վարիչները, սեպտեմբերից սկսած, ոչ պարտաճանաչ և անբարեխիղճ դասախոսների հարցով պետք է ստանձնեն անձնական պատասխանատվություն:

ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ



Արարատի մարզի զարգացման ռազմավարական ծրագրի շրջանակում փետրվարի 19-ին ՀՀ ԿԳՆ-ում մարզպետարանի և ՀՀ մի շարք առաջատար բուհերի միջև (ՀՊՏՀ, ԵՊՀ, ՀԱՊՀ, ՃՇՀԱՀ, ՀԱԱՀ, ՀՀ ՊԿԱ) կնքվել է համագործակցության հուշագիր՝ մարզի արդյունաբերական, գյուղատնտեսական, բնապահպանական, կառավարման, զբոսաշրջության, համայնքների զարգացման ծրագրերը և առկա խնդիրները որպես ուսանողների մագիստրոսական թեզերի թեմաներ հաստատելու վերաբերյալ: ՀՀ ԿԳ նախարարի տեղակալ Գրիշա Թամրազյանը ողջունել է Արարատի մարզպետի նախաձեռնությունը և շնորհակալություն հայտնել բուհերի ղեկավարներին՝ արագ արձագանքելու համար: Բուհերի ներկայացուցիչները ողջունել են նախաձեռնությունը՝ նշելով, որ բուհերում հետազոտական աշխատանքների մեծ մասը իսկապես մնում է գրադարաններում կամ օգտագործվում որոշակի ուսումնասիրությունների համար և բուհից աշխատաշուկա անցումը, բուհ-գործատու կապի ամրապնդման լավագույն օրինակը հենց այս ձևաչափն է, երբ գործատուն պահանջում և կարևորում է այն աշխատանքը, որտեղ կա գիտական միտք, և հետազոտությունները պրակտիկ կիրառություն ունեն իրական կյանքում:

Համաձայն հուշագրի՝ մարզպետարանը պատրաստական է բուհին ներկայացնել մարզում առկա որևէ տեղային հիմնախնդիր և/կամ մասնավոր գործընթաց, իսկ բուհն իր հերթին՝ մասնագիտացված ամբիոններում իրականացվող փորձաքննությունների (հետազոտությունների, վերլուծությունների) միջոցով տվյալ հիմնախնդիրներից գիտական հենքով ձևավորել մագիստրոսական թեզերի, ատենախոսությունների և այլ գիտագործնական աշխատանքների թեմաներ: Բացի դրանից, բուհը պատրաստական է տվյալ թեմաները առաջարկել ուսանողներին՝ ամբիոններում և տեղերում հետազոտություններ իրականացնելու, իսկ մարզպետարանը պատրաստական է գործուն և առարկայական աջակցություն ցուցաբերել հետազոտություն իրականացնող համալսարանականին: Հուշագրով կողմերը կհամագործակցեն նաև ներդրումային, ինովացիոն, դրամաշնորհային ծրագրերի համատեղ իրականացման շուրջ հետազոտություններին ներդրումային ծրագրի (արտադրանքի) տեսք տալով, ըստ աշխատանքային անհրաժեշտության՝ համապատասխան սարքավորումների, լաբորատոր և այլ միջոցների օգտագործման և այլ հարցերով:

Տրանսիայում ապրիլի 6-13-ը տեղի է ունեցել շախմատի «ԼՈՒԿ օֆեն» միջազգային մրցաշարը, որին մասնակցել է 126 շախմատիստ: Հայաստանը ներկայացնող գրոսմայստեր Տիգրան Հարությունյանը 9 հնարավորից վաստակել է 7.5 միավոր և դարձել մրցաշարի միանձնյա հաղթող: Առաջիկայում նա մասնակցելու է Կարեն Արյանի անվան միջազգային մրցաշարին (հունիսի 10-20-ը), ապա ամռանը կայանալիք Եվրոպայի ուսանողական առաջնությունում ներկայացնելու է ՀՊՏՀ-ն:

Փետրվարի 20-ին Գրքի տոնի առիթով ՀՊՏՀ գրադարանի Մուշեղ Աղոնցի անվան ընթերցասրահում համախմբվել էին գրքատեր ուսանողները, աշխատակիցները: Հյուրերն էին Հայաստանում ԱՄՆ դեսպանատան ամերիկյան կենտրոնի ղեկավար Ներսես Հայրապետյանը, աշխատակիցներ Տաթևիկ Դերձյանը և Անդրանիկ Մանուկյանը (ՀՊՏՀ շրջանավարտ): Քննարկվեցին դեսպանատան և գրադարանի համագործակցության հարցեր և լավագույն ուսանող-ընթերցողներին հանձնվեցին մրցանակներ: Գրադարանի տնօրեն Արմինե Հովհաննիսյանը նշեց, որ դեսպանատան շնորհիվ բուհի գրքային ֆոնդը համարվում է անգլալեզու, ինչպես նաև հայալեզու գրականությանը: Ներսես Հայրապետյանը, պատրաստակամություն հայտնեց խորացնել բուհի հետ գործակցությունը, ուսանողներին առաջարկեց մասնակցել դեսպանատան 6-ամսյա փորձառության ծրագրին, որից հետո լավագույնները աշխատանքի հրավեր են ստանում: Ծրագրի վերաբերյալ պարզաբանումներ ներկայացրեց ՀՊՏՀ ՄՏՀ մասնագիտության շրջանավարտ Անդրանիկ Մանուկյանը, ով դեսպանատանն աշխատանքի է անցել նշված ծրագրով:



2018 թ. ՀՊՏՀ լավագույն ընթերցողներին Արիանա Ֆարմազյան (հ/հ և առդիտ), Լենա Ավդալյան (կառավարում, մագիստրանտ), Դավիթ Բարսեղյան (կառավարում), Ֆիրդուս Բաղդասարյան (ՏԿ և ՄՏՀ, մագիստրանտ), Թամարա Գյոզալյան, Կարեն Օրոյան, Տիգրան Սարգսյան, Արտյոմ Աշիգով (ֆինանսական), հավաստագրեր և գիրք-մրցանակներ հանձնվեցին:



Համալսարանում ներդրվում է ոչ աշխատանքային օրերին և դասերից դուրս հատուկ դասընթացների ավանդույթը, որի նպատակը հրավիրյալ փորձառու մասնագետների միջոցով ուսանողներին գործնական գիտելիք հաղորդելն է՝ կրթության կիրառական բաղադրիչի կարևորմամբ: Փետրվարի 23-ին ուսանողները համալսարանում էին՝ ունկնդրելու «Արտլար ֆինանս ընդ ըքաունթինգ» հաշվապահական գրասենյակի հարկային խորհրդատու Լուսի Գևորգյանի դասախոսությունը «Ինչպե՞ս դառնալ ձեռնարկատեր Հայաստանում» թեմայով: Հյուրին ներկայացրեց արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդ Դուկասյանը: Լուսի Գևորգյանը նշեց, որ ՀՀ Կառավարության որդեգրած քաղաքականությունը միտված է՝ օգնել յուրաքանչյուրին, ով ցանկանում է սկսել իր սեփական գործը, ապա անդրադարձավ ձեռնարկատիրության կազմակերպական ձևերին, դրանց դրական և բացասական կողմերին, ըստ գործունեության տեսակի՝ անհրաժեշտ գումարին և բազմաթիվ այլ հարցերի, մանրամասնեց հարկային օրենսգրքի որոշ դրույթներ: Քննարկման ավարտին բանախոսը հարցում անցկացրեց՝ պարզելու դասընթացի նկատմամբ հետաքրքրությունն ու օգտակարությունը:



Մարտի 1-ին «Լոռու մարզի սոցիալ-տնտեսական զարգացման մոդելի մշակում» խորագրով աշխատաժողովին ներկա էին ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար, պրոֆեսոր Ռուբեն Հայրապետյանը, կենտրոնի տնօրեն, դոցենտ Արմեն Գրիգորյանը և աշխատակազմը, նախարարությունների, ՀՀ ԳՆ Սննդամթերքի անվտանգության պետական ծառայության, Լոռու մարզպետարանի և համայնքների ներկայացուցիչներ, մարզի ֆերմերներ, գործարարներ, փորձագետներ, ՀՊՏՀ աշխատակիցներ, ուսանողներ, ինչպես նաև «Լոռու և Տավուշի մարզերի սոցիալ-տնտեսական զարգացման մոդել» թեմայով հետազոտական խմբի գիտնականները՝ ղեկավար, պրոֆեսոր Ջոյա Թադևոսյանի ղեկավարությամբ:

ՄՏՀ ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Դիանա Գալոյանը ներկայացրեց կատարված աշխատանքը:

Ռուբեն Հայրապետյանը նշեց, որ այսպիսի քննարկումների շնորհիվ հնարավոր կլինի արժևորել կիրառական հետազոտությունները, որ ՀՊՏՀ-ն պետք է դառնա մի հարթակ, որտեղ շահագրգիռ կազմակերպությունները կարող են քննարկումներ ծավալել և առաջարկներ ուղղել Կառավարությանը: Անդրադառնալով թեմային՝ բուհի ղեկավարը նշեց, որ այն արդիական է, առաջիկայում համալսարանում կմշակվեն հետազոտական արդյունավետ կառուցակարգեր՝ այսօրինակ աշխատանքները շարունակելու համար, և ներկայացվող թեման գուցե առաջինը լինի:

Արմեն Գրիգորյանը նշեց, որ ծրագիրը կիրառական նշանակություն ունի, մշակվել է Լոռու մարզի զարգացման մոդել, որն ընդունելի կլինի բոլոր շահառուների համար:

Ջոյա Թադևոսյանը ներկայացրեց հարցման արդյունքները, ապա զեկուցեց «Գյուղատնտեսության պետական աջակցության և բիզնեսի զարգացման առաջարկների քննարկում» թեմայով: Դոցենտներ Թադևոսյանը և Վահե Բուլանիկյանը հանդես եկան համապատասխանաբար «Ֆերմերների և գործարարների հետ հարցազրույցների արդյունքների ամփոփում» և «Բիզնեսի վարման պայմանների և մրցակցային միջավայրի հետազոտության արդյունքների ամփոփում» զեկուցումներով:

Հարունակական կրթության և կարիերայի բաժնի նախաձեռնությամբ «ՁԻԷՆՍԻ-ԱԼՖԱ» ՓԲԸ (ապրանքանիշ՝ «Ռոստելեկոմ») մարդկային ռեսուրսների ղեկարարամենտի ղեկավար Անի Գրիգորյանը ապրիլի 9-ին ուսանողներին ներկայացրել է CV գրելու, գործատուին ներկայանալու և հարցազրույց անցնելու հմտությունները: Հանդիպմանը ներկա են եղել վերոնշյալ բաժնի պետ Աիդա Առուստամյանը, աշխատակից Լիդա Դիլբարյանը, անձնակազմի կառավարման բաժնի աշխատակիցները, ուսանողներ:

ՌՊՏՀ Սանկտ Պետերբուրգում տեղակայված ԱՊՀ միջխորհրդարանական ասամբլեայի շտաբ-գրասենյակում Տավրիկյան պալատում, մարտի 12-ին կայացել է ասամբլեայի տնտեսության հարցերով փորձագիտական խորհրդի անդրամիկ նիստը, որին մասնակցել է «Ամբերդի» տնօրեն, նշված խորհրդի փորձագետ Արմեն Գրիգորյանը: Խորհուրդն ընդունել է 2019-2022 թթ. համար նախատեսված պլանային միջոցառումների ծրագիր և հստակեցրել է մոդելային օրենքների մշակման ու փորձագիտական ուղեկցման հիմնական առաջնահերթությունները: Փորձագիտական խորհուրդը հանդես է եկել նաև ԱՊՀ տնտեսական զարգացման նոր ռազմավարության մշակման նպատակով ամենամյա «Պետերբուրգյան միջազգային տնտեսական ֆորումի» շրջանակներում ԱՊՀ տնտեսական կոնգրես ձևավորելու և նոր ռազմավարությունը քննարկելու նախաձեռնությամբ:

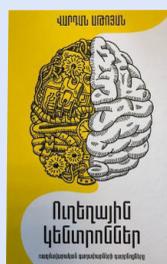
Մեր գործընկերը Սանկտ Պետերբուրգի պետական տնտեսագիտական համալսարանի ներկայացուցիչների հետ քննարկել է մեր համալսարանի հետ հնարավոր համագործակցության ուղիները: Կողմերը հետաքրքրություն են ցուցաբերել ԵԱՏՄ-ում ՌԴ-ի և ՀՀ-ի անդամակցության արդյունքների համակողմանի վերլուծության և համատեղ հրապարակումների հարցերում:

Հանդիպման այլ մանրամասները և փորձագիտական խորհրդի նիստին ԱՊՀ միջխորհրդարանական ասամբլեայի գրասենյակի արձագանքը հասանելի են կազմակերպության պաշտոնական կայքում:



Լույս է տեսել իրավագիտության և քաղաքագիտության ամբիոնի դոցենտ Գեղեցիկ Գրիգորյանի և նույն ամբիոնի ախիս տենտ Սասուն Գրիգորյանի «Պետության և իրավունքի տեսություն» ուսումնական ձեռնարկը, որը հրատարակության է երաշխավորել ՀՊՏՀ ֆինանսական ֆակուլտետի գիտական խորհուրդը:

Ձեռնարկում համակարգված ձևով շարադրված են պետության և իրավունքի տեսության հիմնական թեմաները, նպատակն է օգնել ուսանողին յուրացնելու տեսական նյութը: Այն նախապատրաստված է պետական կրթական չափորոշիչներին համապատասխան:



«Ամբերդ» կենտրոնի ավագ փորձագետ-փոխտնօրեն, իրավագիտության և քաղաքագիտության ամբիոնի դոցենտ, ք.գ.դ. Վարդան Աթոյանի հեղինակությամբ լույս է տեսել «Ուղեղային կենտրոններ. ռազմավարական գաղափարների դարբնոցները» մենագրությունը, որում քննարկվում է «ուղեղային կենտրոն» հասկացությունը, ծագման ու զարգացման հարցերը, վերլուծվում են ոլորտի առանձնահատկություններն ու զարգացման արդի միտումները: Հեղինակը գրքում ամփոփել է շուրջ տասնամյա իր գիտական ուսումնասիրությունները: Նախատեսված է քաղաքագետների, միջազգայնագետների, պետական ծառայողների, քաղաքականության ոլորտում որոշում ընդունողների և ընթերցող լայն շրջանակների համար: Հրատարակության է երաշխավորել ԵՊՀ միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետի գիտական խորհուրդը:

Մարտի 23-ին ՀՊՏՀ անձնակազմն ու ուսանողները միացան «Մաքուր Հայաստան» ծրագրի շրջանակում համաքաղաքային շաբաթօրյակին: Նրանց կողքին էր նաև ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանը, վարչատնտեսական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Սիխաիլ Կարապետյանը: Վաղ առավոտից սկսվեցին բուհի բակային տարածքների, հարակից այգու մաքրման և բարեկարգման աշխատանքները:



ՄՏՀ ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Դիանա Գալոյանը և մարքեթինգի ու բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի դեկան, դոցենտ Թաթուլ Սկրտչյանը փետրվարի 18-20-ը Ռիզայի (Լատվիա) RISEBA համալսարանում մասնակցել են «Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները երիտասարդների ձեռնբեռնության համար» (HEIFYE) ծրագրի հերթական աշխատաժողովին, իսկ փետրվարի 21-22-ին նույն համալսարանի կողմից կազմակերպված «Մակրո- և միկրոմակարդակի կազմակերպությունների մարտահրավերների և հնարավորությունների կանխատեսումը» խորագրով «Բալթյան բիզնես կառավարում» 12-րդ տարեկան գիտաժողովին: Նրանք հանդես են եկել «ՀՀ երիտասարդական աշխատուժի շուկայի առանձնահատկությունները» (Դ. Գալոյան) և «Երիտասարդական ձեռներեցության զարգացման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» (Թ. Սկրտչյան) թեմաներով զեկուցումներով, ինչպես նաև մասնակցել են «Բիզնեսի զարգացման նոր մոտեցումներ» որակավորման բարձրացման ծրագրի 3 դասընթացների «Բիզնեսը և գլոբալ զարգացումը», «Բիզնեսի վերլուծության ֆինանսավորման նախագիծ», «Լատվիայի միջազգային բիզնես միջավայրը» և ստացել են հավաստագրեր:

Փետրվարի 28-ին Քաղպաշտպանության համաշխարհային օրվան ընդառաջ ՀՊՏՀ-ում ԶՊ գործառույթների պատասխանատու, դոցենտ Սիրանուշ Հարությունյանը «ԱԻ և քաղպաշտպանության հիմնահարցեր» առարկայի շրջանակում մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման, կառավարման, ֆինանսական ֆակուլտետների 1-ին կուրսի ուսանողների համար կազմակերպել էր «Միջուկային և կենսաբանական զենք» թեմայով բաց դաս: Միջոցառմանը ներկա էին մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի դեկան Թաթուլ Սկրտչյանը, դեկանի տեղակալ Արա Սկրտչյանը, դասախոսներ: Հանդես եկան Սիրանուշ Հարությունյանը, դոցենտ Վեներա Ոսկանյանը, դասախոս Նեդա Պետրոսյանը, ուսանողներ Մարիամ Գրիգորյանը, Անի Մելքոնյանը, Քնար Գրիգորյանը, Արաքսյա Պապոյանը, Իրինա Մելքոնյանը, Անահիտ Մշեցյանը, Էլեն Արշակյանը, Սաֆինե Դավթյանը:

Փետրվարի 25-ին տրվեց տնտեսական հետազոտությունների իրականացման փոքր դրամաշնորհների մրցույթի մեկնարկը: Տնտեսական զարգացման նախաձեռնությունների նորաստեղծ կենտրոնի տնօրեն, ՀՊՏՀ կառավարման ամբիոնի ասիստենտ Մարինե Առաքելյանը հանդես եկավ կենտրոնի գործունեության և ծրագրերի շնորհանդեսով՝ նշելով, որ փնտրում են տնտեսական ոլորտի



համար անկախ փորձագետներ, մասնագետներ, վերլուծաբաններ: Մրցույթին կարող են մասնակցել տնտեսագիտական և/կամ հարակից կրթություն ունեցող և ոլորտային ուսումնասիրություններ իրականացնող դասախոսներ, ասպիրանտներ և ուսանողներ, կազմակերպություններ ու անհատներ, տնտեսական խնդիրներ ուսումնասիրող լրագրողներ, անկախ փորձագետներ, հասարակական կազմակերպություններ, աշխատանքային խմբեր: Բանախոսը պատասխանեց հարցերին, պարզաբանեց մրցույթի ընթացակարգը:

Կառավարում մասնագիտության 2-րդ կուրսում (դասախոս, կառավարման ամբիոնի դոցենտ Սարգիս Ասատրյանց) փետրվարի 27-ին «Էկոնոմիկա և կառավարում» առարկայի դասաժամն ընթացավ տեսական և գործնական բաղադրիչների զուգակցմամբ, թիմային աշխատանքով: Նպատակն էր ուսանողի ձեռնարկատիրական մտածողության զարգացումը, ձեռնարկատիրական գործունեության անհրաժեշտ գործիքակազմին ծանոթացնելը, ստեղծարար միտք ձևավորելը: Տեսական մասում դասախոսն էր ներկայացնում նյութը, գործնականում ուսանողը:

Փետրվարի 26-ին ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանն ընդունեց «Ռոսգոստորախ» ապահովագրական ընկերության գործադիր տնօրեն Գագիկ Գրիգորյանին, անձնակազմի կառավարման բաժնի ղեկավար Անահիտ Աստաբատյանին: Ներկա էր նաև բանկային գործի և ապահովագրության ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Աննա Ալանյանը: Ռուբեն Հայրապետյանը նշեց, որ համալսարանում փոփոխությունների փուլ է, նախատեսվում է ավելի արդյունավետ դարձնել փորձառության կազմակերպման գործընթացը, բարեփոխել կրթական ծրագրերը և հատկապես կարևոր են գործատուներ



րի հետ համագործակցությունը, կարճաժամկետ դասընթացները, փորձագիտական խորհրդատվությունը: Գագիկ Գրիգորյանը նշեց, որ պատրաստ են ամրապնդել բուհի հետ առկա համագործակցությունը, աջակցել նոր ծրագրերին, ուսանողներին աշխատանք առաջարկել: Ի պատասխան՝ Ռուբեն Հայրապետյանը նշեց, որ «Աշխատող ուսանող» գաղափարը արմատավորելու ցանկություն կա, որի նպատակը, թեկուզև խորհրդանշական աշխատավարձով, ուսանողներին համալսարանի աշխատանքներում ընդգրկելն է: Անահիտ Աստաբատյանը և Աննա Ալանյանը ներկայացրին համագործակցության նախորդ փորձը՝ մասնավորապես նշելով վերապատրաստումների, լավագույն ուսանողներին կրթաթոշակներ տրամադրելու մասին:

Տնտեսական զարգացման նախաձեռնությունների կենտրոնի հայտարարած փոքր դրամաշնորհների մրցույթի հաղթողների թվում են 7 ՀՊՏՀ-ականներ՝ ասպիրանտ Թագուհի Միքայելյանը («Եկամտային հարկի մեկ միասնական դրույթաչափի կիրառման առավելությունները և հնարավոր ռիսկերը»), մագիստրանտներ Լուսինե Կաղանը («Ինժեներինգային ծառայությունների զարգացման առանձնահատկությունները ՀՀ-ում և ազդեցությունը տնտեսության վրա»), Լուսինե Ստեփանյանը («2017-2018 թթ. ՕՈՒՆ-երի վերլուծություն»), ՀՊՏՀ Գյուլնուր մասնաճյուղի դասախոս Արփինե Սարգսյանը («Առևտրի մրցունակության գնահատումը կոնեյնցիմենտ վերլուծության միջոցով ՀՀ օրինակով»), Աղավնի Գրիգորյանը («Բնակչության զբաղվածության հիմնախնդիրները ՀՀ-ում»), մագիստրատուրայի շրջանավարտ Ասատուր Միքայելյանը («Կարագի շուկայի ուսումնասիրություն»), 4-րդ կուրսեցի Գագիկ Բաղադյանը («Անվճարունակության վարույթի առանձնահատկությունները ՀՀ-ում»): Հաղթողների շարքում առաջինը հայտնի է դարձել ընդհանուր տնտեսագիտություն մասնագիտության 3-րդ կուրսի ասպիրանտ Թագուհի Միքայելյանը՝ «ՀՀ հարկային օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի եկամտային հարկի համահարթ դրույթաչափի հաստատման բացասական և դրական հետևանքների վերաբերյալ աշխատությանը:

Մակրոտնտեսական վերլուծություն մասնագիտացման առաջին կուրսի մագիստրանտները, մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի վարիչ, դոցենտ Կարեն Գրիգորյանի նախաձեռնությամբ մարտի 4-ին այցելել են Հայաստանի ֆոնդային բորսա, մասնակցել բաց սեմինարի՝ «Ներդրումային քաղաքականություն» դասընթացի շրջանակներում ստացած գիտելիքը գործնականում հարստացնելու, մակրոտնտեսական հիմնական շուկաներից մեկի՝ ֆինանսական շուկայի և ֆինանսական ինստիտուտների գործունեության առանձնահատկություններին տեղում ծանոթանալու նպատակով: Սեմինարը վարել է բորսայի ցուցակման բաժնի ղեկավար Հասմիկ Սալնազարյանը, ով ՀՊՏՀ շրջանավարտ է:

«**Ֆլայեսս**» կորպորացիայի (ԱՄՆ) նախագահ Ալեքսանդր Մարգարյանը, կարևորելով ՀՀ տնտեսության զարգացման գործում որակյալ երիտասարդ կադրերի ներուժի ներգրավումը, ինչպես նաև շրջակա միջավայրի պահպանության հիմնախնդիրները և ոլորտի մասնագետների պատրաստման անհրաժեշտությունը, համագործակցության առաջարկով դիմել է ՀՊՏՀ-ին: Փետրվարի վերջին ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանը և Ալեքսանդր Մարգարյանը ստորագրել են համաձայնագիր, որը նախատեսում է «Շրջակա միջավայրի տնտեսագիտություն» համահամալսարանական առարկայի շրջանակներում խրախուսել լավագույն ուսանողներին, աջակցել բնօգտագործման տնտեսագիտության ամբիոնի նյութատեխնիկական և գույքային պայմանների բարելավմանը, դասախոսների մասնագիտական վերապատրաստմանը, բարձր առաջադիմությամբ ուսանողների օտար լեզվի և մասնագիտական մակարդակի բարձրացմանը, սոցիալ-տնտեսական խնդիրներին:

Համագործակցության շրջանակում նշված ամբիոնի մասնագիտությունների ուսանողները մարտ, ապրիլ և մայիս ամիսներին շաբաթական 3 օր մասնագիտական անզլերենի անվճար դասընթացների մասնակցեցին, որը վարեց լեզուների ամբիոնի դոցենտ, «Շրջակա միջավայրի տնտեսագիտություն» գրքի հեղինակ Անուշ Խաչատրյանը:

Մարտի 6-ին հ/հ և աուդիտի ֆակուլտետի ղեկան, դոցենտ Մերի Բաղայանի հրավերով դասախոսեց «Բի Դի Օ Արմենիա» ՓԲԸ-ի աուդիտի բաժնի ղեկավար, Երդվյալ որակավորված հաշվապահների ասոցիացիայի (ACCA) լիիրավ անդամ Գնել Խաչատրյանը: Մասնակցում էին ղեկանը, կառավարչական հաշվառման



և աուդիտի ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Լիանա Գրիգորյանը:

Գնել Խաչատրյանը մեկնաբանեց հաշվապահական հաշվառման և աուդիտի գործընթացների կազմակերպման առանցքային հարցեր, ժամանակակից հաշվապահական ծրագրերի, Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտներով (ՖՀՄՍ) աշխատելու առանձնահատկությունները, առաջատար երկրների փորձի կիրառումը:

Մարտի 7-ին մարքեթինգի ամբիոնի նախաձեռնությամբ նույնանուն մասնագիտության 3-րդ կուրսի ուսանողները, «Կորպորատիվ սոցիալական պատասխանատվություն» առարկայի շրջանակում, ՀՊՏՀ բակում կազմակերպեցին իրենց ձեռքի աշխատանքների «Բողոք» ցուցահանդեսվաճառք միջոցառումը, որն ուներ սոցիալական ուղղվածություն. հատկապես մարքեթինգ մասնագիտության ուսանողների համար կզգվեն մասնագիտական գրքեր: Հայկական մոտիվներով կրծքագարդեր, քաղցր նվերներ, նկարազարդ բաժակներ, յուրօրինակ փաթեթավորմամբ արդուզարդ... Տեսականին նվիրված էր կանանց: Այցելուներն ու գնորդներն էին դասախոսները, Ուես անդամները, ուսանողները և հյուրեր: Կազմակերպիչն էր մարքեթինգի ամբիոնի դոցենտ Լիլիթ Քոլյանը:



Կանանց տոների առթիվ մարտի 11-ի առաջին աշխատանքային օրն սկսվեց տոնական մթնոլորտում. ուսխորհրդականները համալսարան մտնող աղջիկներին ու կանանց դիմավորեցին ժպիտով, բարեմաղթանքներով ու ծաղիկներով:

Միջազգային արժուբաֆինանսական հարաբերություններ մասնագիտության 1-ին կուրսի առկա ուսուցման մի խումբ մագիստրանտներ մարտի 7-ին «Միջազգային կազմակերպություններ» դասընթացի շրջանակում (դասախոս՝ ՄՏՀ ամբիոնի ասիստենտ Ալբերտ Հայրապետյան), կազմակերպել էին Հավաքական անվտանգության պայմանագրի կազմակերպության (ՀԱՊԿ) խորհրդի խաղնոդել, որի թեման էր ՀԱՊԿ նոր գլխավոր քարտուղարի ընտրության հարցը: Մագիստրանտներից յուրաքանչյուրը ներկայացնում էր ՀԱՊԿ անդամ 6 երկրներից մեկի առաջին դեմքին, իսկ Հայաստանը ներկայացնում էին վարչապետն ու արտգործնախարարը:

Մագիստրանտների միաձայն քվեարկությամբ ՀԱՊԿ խորհրդի մոդելի լավագույն մասնակից ճանաչվեց Վաչագան Ասատրյանը:



ԵՍ «Էրազմուս+»-ի «Բարձրագույն կրթության միջառարկայական բարեփոխումներ՝ զբոսաշրջության կառավարման և կիրառական երկրատեղեկատվական համակարգերի մասնագիտական ոլորտների կրթական ծրագրերում» (ՀԵՐԻՏԱԳ) ծրագրի աշխատաշուկայի (կարիերայի) օրերի շրջանակում մարտի 11-ին մեր համալսարանում դասախոսեց Վալենտինա Կոլիտեխնիկական համալսարանի (ՎՊՀ) պրոֆեսոր Մարիա Խոսե Վինալը: Թեման էր՝ «Մշակութային զբոսաշրջության կայուն զարգացման միտումները և պլանավորման գործիքակազմը»: Մասնակցում էին որակի ապահովման բաժնի պետ, ՀՊՏՀ-ում ծրագրի համակարգող Ներսես Գևորգյանը, աշխատակիցները, դասախոսներ, ուսանողներ, այդ թվում՝ ՎՊՀ, ՀՊՏՀ և ՃՀԱՀ «Նախագծերի կառավարում» ծրագրի մասնակիցներ: Մարիա Խոսե Վինալն անդրադարձավ հայաստանյան երկու համալսարանների հետ ՎՊՀ գործակցությանը նաև «ՀԵՐԻՏԱԳ» ծրագրի համատեքստում, ապա դասախոսեց մշակութային զբոսաշրջության էության, առաջադրված ռազմավարության, ժամանակակից միտումների, փոխակերպումների, պլանավորման գործիքակազմի մասին: Խոսվեց Վալենտինայի զբոսաշրջային գրավչության, մշակութային ժառանգության, տեղական սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրերի մասին:

Մարտի 4-ին Հայ կրթական հիմնարկության ներկայացուցիչները, ՌԻԽ նախաձեռնությամբ, ներկայացրին 2019-2020 ուստարվա համար հայտարարված կրթաթոշակի մրցույթի մանրամասները:



«Հունորի լիգա» նախագծի ուսանողական գավաթում ՀՊՏՀ Կար-Սոս ՈւՂԱ թիմը զբաղեցրել է առաջին հորիզոնականը: Համալսարանականների մրցելույթները տեղի են ունեցել մարտի 14-ին՝ Ստանիսլավսկու անվան ռուսական դրամատիկական թատրոնում: Մրցույթին մասնակցել է 8 թիմ: Կար-Սոս ՈւՂԱ թիմն ունի 7 անդամ, ավագն է Սամվել Թադևոսյանը, զեղարվեստական ղեկավարը՝ Աշոտ Բագրատունյանը: Նրանք գավաթը բերել են համալսարան և տոնել հաղթանակը:

ՈւՂԱ թիմի անդամներին մարտի 22-ին հյուրընկալեց ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանը: Նա շնորհավորեց ու քաջալերեց թիմին, իսկ ՈՒԽ նախագահ Հովհաննես Հարությունյանը Ռուբեն Հայրապետյանին հանձնեց գավաթը:

Ուսանողական խորհուրդը կանանց միասնակի շրջանակներում անցկացրեց «Կայացած կանայք ՀՊՏՀ-ում» խորագրով հանդիպումների շարք, որի առաջին հյուրը հեռուստահաղորդավարուհի Հրաչուհի Ութմազյանն էր: Այնուհետև հանդիպումներ կայացան դերասանուհի Լուիզա Ղամբարյանի, Canvas Art Cafe-ի հիմնադիր տնօրեն Հասմիկ Խաչատրյանի, «Միսս Հայաստանի» դափնեկիրներ Իրինա և Լուսինե Թովմասյանների, Business Development Advisors ընկերության ղեկավար Անայա Եղոյանի, «Հաջողակ կին» երիտասարդական ՀԿ-ի հիմնադիր-նախագահ Հռիփսիմե Քոչարյանի հետ:

Մարքեթինգի ամբիոնի դոցենտ Մարինե Նիկողոսյանը մարքեթինգ մասնագիտության 3-րդ կուրսում մարտի 12-ին «Մարքեթինգային հետազոտություններ» առարկայի դասին անցկացրեց ֆոկլուս-խումբ: Այն «Սովորելու մոտիվացիա» թեմայով էր և արծարծում էր մասնագիտական կրթության, ուսումնառության, կրթական բարեփոխումների հարցեր:

Մարտի 18-ին գրագետ գործարար տեղեկատվական աղբյուրների որոնման, գործարար տեղեկատվությունից օգտվելու և այլ հարցերի շուրջ ուսանողներին պարզաբանումներ ներկայացրեց «Սփյուռ» տեղեկատվական համակարգի հիմնադիր-տնօրեն Աշոտ Գրիգորյանը: Հանդիպումը շարունակական կրթության և կարիերայի բաժնի նախաձեռնությամբ էր:

ՈՒԽ նախաձեռնությամբ մարտի 15-ի բաց դասը նորարարական բիզնեսի ստարտափների մասին էր: Մարքեթինգի ամբիոնի ասիստենտ Գրիշա Ամիրխանյանը, ստարտափի և փոքր բիզնեսի համեմատական վերլուծությամբ, առանձնացրեց հիմնական բնութագրիչները: Քննարկվեց ստարտափների տեսական և կիրառական նշանակությունը, նաև հարցեր, որոնք խթանում են բիզնես մտածողությունը:



Մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի շրջանավարտ, «Նիկոլյան» նորաձևության սրահի նորաձևության մարքեթինգի մենեջեր Աննա Ալավերդյանը (Աննա Սալոմե) ՈՒԽ հրավերով մարտի 19-ին ուսանողների հյուրն էր՝ իր մասնագիտական ոլորտին առնչվող հարցերը լուսաբանելու, նորն ու հետաքրքիրը հաղորդելու նպատակով: Լսարանում էին մարքեթինգի ամբիոնի վարիչի ժ/պ Վաղին Գրիգորյանը, կառավարման ֆակուլտետի ղեկան Մանուկ Մովսիսյանը: Բանախոսը վերլուծեց մարքեթինգի և նորաձևության կապը, տեղական և միջազգային շուկայի առանձնահատկությունները:

Մարտի 19-ին բացվեց «Ունիվերսիտադա-2019» միջբուհական մարզամշակութային և ինտելեկտուալ մրցույթը, որին ՀՊՏՀ ուսանողներն առաջին անգամ են մասնակցում: Այն անցկացվում է Հայ-ռուսական համալսարանի և ՀՀ ՊԵ համագործակցությամբ, մասնակից են Հայաստանի և Արցախի բուհերի ուսանողները: Ապրիլի 3-ի կայացած ֆուտզալի առաջնության եզրափակիչ խաղում ՀՊՏՀ ֆուտզալի հավաքականը, 3:2 հաշվով հաղթելով Հայ-ռուսական համալսարանի թիմին, դարձավ չեմպիոն:

Մակրոտկոնոմիկայի ամբիոնի վարիչ, դոցենտ Կարեն Գրիգորյանի հրավերով մարտի 20-ին «Տնտեսագիտություն» մասնագիտության առկա բակալավրիատի 3-րդ կուրսում դասախոսեց ՀՀ ԿԲ դրամավարկային քաղաքականության վարչության մակրոտնտեսագետ, հետազոտող Վազգեն Պողոսյանը: Թեման նվիրված էր հարկաբյուջետային և դրամավարկային քաղաքականության համակարգման հիմնահարցերին ՀՀ-ում և տարբեր երկրներում:

Բրիտանական խորհրդի «Ստեղծարար միտք» ծրագրի և ՀԱՊՀ-ի կողմից իրականացվող դրամաշնորհի շրջանակներում մարտի 22-24-ը և ապրիլի 5-7-ը համալսարանում անցկացվել է «Ստեղծարար ձեռներեցություն» խորագրով եռօրյա դասընթաց, որը վարել են կառավարման ամբիոնի դոցենտ Սարգիս Ասատրյանցը և ասիստենտ Աննա Հարությունյանը (նրանց վերապատրաստել են բրիտանացի մասնագետները): Դասընթացը ուսանողների, սկսնակ ձեռներեցների համար հնարավորություն էր՝ խորությամբ վերլուծելու ձեռնարկատիրական գործունեության խնդիրները, բարելավելու կարողությունները, ձևավորելու ստեղծարար մտածողություն: Դասընթացի արդյունքները կամփոփվեն այս ուսումնական տարվա ավարտին՝ բիզնես գաղափարների մրցույթով, որին մասնակցելու են տարբեր բուհերի ուսանողներ, և լավագույնները, որպես մրցանակ, կըստանան Մեծ Բրիտանիայում կայանալիք ամփոփիչ համաժողովի ուղեգիր:

Մարտի 26-ին ՀՀ կենտրոնական բանկի ներքին աուդիտի ղեկավար Արա Զալաբյանը հ/հ և աուդիտի ֆակուլտետի ուսանողների հյուրն էր՝ ղեկան Մերի Բաղալյանի հրավերով: Հանդիպման թեման էր «Ներքին աուդիտի էությունը և պաշտպանական երեք գծերի մոդելը», մասնակցում էին Մերի Բաղալյանը, ղեկանի տեղակալ Սոնա Ղազարյանը, կառավարչական հաշվառման և աուդիտի ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Լիանա Գրիգորյանը, դասախոսներ, ուսանողներ:

ԿԲ ներկայացուցիչը վերլուծեց ներքին աուդիտի դերը, առանձնահատկությունները, ապա խորհրդատվություն տրամադրեց:

ՈՒԽ «Տնտեսագիտական բանավեճ» մասնագիտական քննարկումների ակումբի առաջին հանդիպումը ապրիլի 8-ին էր, քննարկվող թեման՝ «ՀՀ հարկային օրենսգրքում նախատեսվող փոփոխությունների հնարավոր սոցիալ-տնտեսական հետեվանքները»: Խոսնակներն էին մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի ղեկան Թաթուլ Մկրտչյանը, «Ամբերդի» տնօրեն Արմեն Գրիգորյանը, կոմերցիայի և բիզնեսի կազմակերպման ամբիոնի ասիստենտ Արթուր Եգիազարյանը, «Սողոթ» ընկերության հիմնադիր տնօրեն, ՀՊՏՀ ասպիրանտ Հայկազ Ֆանյանը և «Բեյ-Փի-Էմ-Ջի Արմենիա» ՓԲԸ հարկային բաժնի մենեջեր Կարեն Սարգսյանը: Սամանկյուն էին թեմայով հետաքրքրված ուսանողներ:

«Փրկարարական խմբի աշխատանքների իրականացումը հակառակորդի օդային հարձակման հետևանքով առաջացած փրկուզումների ժամանակ» խորագրի ներքո ՀՊՏՀ ֆինանսատնտեսագիտական քոլեջի դասախոսները, աշխատակիցներն ու ուսանողները մարտի 25-ին մասնակցեցին հատուկ տակտիկական ուսումնավարժության: Միջոցառման հյուրերն էին ՀՊՏՀ ֆիզդաստիարակության, ԱԻ և ՔՊ ամբիոնի վարիչի ժ/պ Հովհաննես Գաբրիելյանը, ամբիոնի դասախոսներ, Երևանի փրկարարական վարչության Ավանի բաժնի ներկայացուցիչներ, ՀՀ ոստիկանության աշխատակիցներ, որպես դիտորդներ՝ ՀՀ ԱԻՆ ճգնաժամային կառավարման պետական ակադեմիայի ուսանողներ: Ուսումնավարժանքը ղեկավարում էին քոլեջի տնօրենի ժ/պ, քոլեջի ուսումնադաստիարակական և կազմակերպչական աշխատանքների գծով փոխտնօրեն, քաղաքացիական պաշտպանության (ՔՊ) պետ Գոհար Բուլանիկյանը, ՔՊ շտաբի պետ, ճգնաժամային կառավարման մասնագետ Անի Տերտերյանը:

Արտաքին կապերի բաժնի հրավերով ապրիլի 3-ին ուսանողների, դասախոսների և աշխատակիցների համար «Ճապոնական հրաշք. քաղված դասեր և մարտահրավերներ» թեմայով դասախոսեց Ճապոնիայի Հիտոցուբաշի համալսարանի պրոֆեսոր Քրիստինա Անաջյանը: Ֆինանսների ամբիոնի ասիստենտ Աննա Վարդանյանը, իր հերթին, նպաստել էր հանդիպման կազմակերպմանը՝ հրավիրելով հայագետ, պատմաբաններ, «Հայ-ճապոնական պատմական մշակութային առնչություններ» գրքի հեղինակ Արծվի Բախչինյանին: Պրոֆեսորը տեղեկություններ հաղորդեց Հիտոցուբաշի համալսարանի մասին, ապա անդրադարձավ Երկրորդ աշխարհամարտից հետո Ճապոնիայի տնտեսական աճի առանձնահատկություններին, երկու տնտեսական հրաշքերին: Քննարկվեցին արդի տնտեսական մարտահրավերները:

Մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի դասախոսները՝ ամբիոնի վարիչ, դոցենտ Կարեն Գրիգորյանը, դոցենտներ Քնարիկ Վարդանյանը և Գայանե Ավագյանը, մարտի 29-ին մասնակցել են զարգացման տնտեսագիտության ակադեմիայի ներկայացուցիչ, շատ երկրների կառավարությունների խորհրդատու, «Ինչպե՞ս են հարուստ երկրները դարձել հարուստ, և ինչո՞ւ են աղքատ երկրները մնում աղքատ» հանրահայտ գրքի հեղինակ, պրոֆեսոր Էրիկ Ռայներտի բաց դասախոսությանը Հայ-ռուսական համալսարանում:

Շարունակական կրթության և կարիերայի բաժնի նախաձեռնությամբ ուսանողների համար մարտի 27-28-ը սեմինարներ են վարել «Քեյ-Փի-Էմ-Ջի Արմենիա» ՄՊԸ-ի մարդկային ռեսուրսների ղեկավար Սոնա Մարտիրոսյանը, հարկային և իրավաբանական բաժնի մենեջեր Կարեն Սարգսյանը և աուդիտի բաժնի մենեջեր Շահանե Ալեքսանյանը: Ներկայացվել են ընկերության հայաստանյան գրասենյակի գործունեությունը, թափուր աշխատատեղերը: Տեղական և միջազգային հարկային քաղաքականության վերաբերյալ մասնագիտական վերլուծություն է կատարել Կարեն Սարգսյանը, Շահանե Ալեքսանյանը ներկայացրել է աուդիտի առանձնահատկությունները, ընթացակարգերը:

- ՀՊՏՀ** ղեկավարի մարտի 21-ի նիստում հաստատվել է 2018-2019 ուստարվա 2-րդ կիսամյակի անվանական կրթաթոշակակիրների ցանկը:
- 1. Գագիկ Բաղդասյան** (անվճար համակարգ), կառավարման ֆակուլտետ, հակաճգնաժամային կառավարում մասնագիտություն, 4-րդ կուրս, Չաքարե Բաշինջաղյանի անվան կրթաթոշակ:
 - 2. Մերի Օհանյան** (անվճար համակարգ), ֆինանսական ֆակուլտետ, մաքսային գործ մասնագիտություն, 4-րդ կուրս, Հովհաննես Թումանյանի անվան կրթաթոշակ:
 - 3. Տաթևիկ Ռոստոմյան** (անվճար համակարգ), տնտեսության կարգավորման և միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ֆակուլտետ, մակրոտնտեսական քաղաքականություն և կանխատեսում մասնագիտություն, 4-րդ կուրս, Միքայել Քոթանյանի անվան կրթաթոշակ:
 - 4. Մարինե Ալեքսանյան** (անվճար համակարգ), մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետ, շուկայաբանություն (մարքեթինգ) մասնագիտություն, 4-րդ կուրս, Վլադիմիր Ներկարարյանի անվան կրթաթոշակ:
 - 5. Արշակ Իսոյան** (անվճար համակարգ), ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետ, կառավարման տեղեկատվական համակարգեր մասնագիտություն, 4-րդ կուրս, Անուշավան Արզումանյանի անվան կրթաթոշակ:
 - 6. Սոնա Ռսկանյան** (վճարովի համակարգ), հաշվապահական հաշվառման և աուդիտի ֆակուլտետ, հաշվապահական հաշվառում ըստ ճյուղերի մասնագիտություն, 4-րդ կուրս, Կարպիս Կարազյանի անվան կրթաթոշակ:
 - 7. Ուես կրթաթոշակի է արժանացել Էլմիրա Մուրադյանը** (վճարովի համակարգ), կառավարման ֆակուլտետ, կառավարում մասնագիտություն, 4-րդ կուրս:



Հայոց բանակի տոնի առթիվ, ուսանողական խորհուրդը, համալսարանի ղեկավարության աջակցությամբ, տոնական օր պարզեց Քարվաճառի զորամասում պարտադիր զինվորական ծառայություն անցնող ՀՊՏՀ ուսանողներին, ինչպես նաև նույն շրջանի դպրոցի աշակերտներին: Փետրվարի 23-ին ուս ներկայացուցիչներ, ուսանողներ, ՀՊՏՀ ուսանող-զինվորների ծնողներ ու հարազատներ ուղևորվել են Արցախ, այցելել Քարվաճառի զորամաս, ապա շրջանի դպրոց: Չորամաս հասնելուն պես ծնողները հանդիպել են իրենց որդիներին, ուսանողները շփվել են նրանց, ապա նաև զինծառայողների հետ, դրվատանքի խոսքեր ասել բոլորին ու բուհի անունից շնորհակալագրեր հանձնել ՀՊՏՀ-ականներին (նշված զորամասում այժմ ծառայում է ՀՊՏՀ 25 ուսանող): Բուհի կողմից զորամասը նվեր է ստացել համակարգիչ: Երևանի պետական կոնսերվատորիայի մի խումբ սաներ, որոնք մեր ուսանողների առաջարկով միացել են Արցախ մեկնող խմբին, երաժշտական ելույթներ են ունեցել: ՀՊՏՀ-ականները մեկնել են շրջանի դպրոց, որտեղ հիմնականում սովորում են Քարվաճառի զորամասի սպաների երեխաները և աշակերտներին են հանձնել նախօրոք հավաքագրված գրքեր, քաղցրավենիք:

«Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները երիտասարդների ձեռներեցության համար» (HEIFYE) ծրագիրն ավարտվել է մարտի 23-29-ը Մոլդովայում, ամփոփիչ հանդիպմանը, ներկա են եղել ՄՏՀ ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Դիանա Գալոյանը, մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետի ղեկավան, դոցենտ Թաթուլ Մկրտչյանը: Բոլոր զործրկեր բուհերը զեկուցումներով ամփոփել են ծրագրին իրենց մասնակցությունը, ապա վերլուծել ընդհանուր արդյունքը: Մեր համալսարանն ակտիվորեն ներգրավված է եղել ծրագրի աշխատանքներին, 2 գիտաժողովում 20-ից ավելի գիտական զեկուցումներ են հնչել, անցկացվել է 2 միջազգային ստարտափ մրցույթ, էլեկտրոնային եղանակով հրապարակվել է «Բիզնեսի վարումը Հայաստանում, Բելառուսում, Վրաստանում, Լատվիայում, Մոլդովայում և Ուկրաինայում» ուս. ձեռնարկը՝ նախատեսված այն անձանց համար, ովքեր մտադիր են բիզնես սկսել Արևելյան Եվրոպայի երկրներում:

13 կանայք, որոնք վերափոխել են տնտեսագիտության ոլորտը

Ներկայացնում ենք այն կանանց, որոնք նշանակալիորեն ազդել են տեսական ու գործնական տնտեսագիտության վրա և՛ ակադեմիական շրջանակներում ու կրթության, և՛ քաղաքականության ու գործարարության մեջ: Տնտեսագիտության անվանի այս ներկայացուցիչներից ջատերը պատմական անծիխք են, որոնք իրենց ավանդն են ներդրել այն ժամանակներում, երբ այս ոլորտում գրեթե անհնարին էր կանանց մասնակցությունը:

Էդիտ Էբոտ (1876-1957)

Էդիտը ծնվել է Նեբրասկա նահանգում, 1905 թ. Չիկագոյի համալսարանում ստացել է տնտեսագետի դիպլոմ, որից հետո աշխատել է Լոնդոնի տնտեսագիտության դպրոցում: 1920-ական թթ. Էբոտը ղեկավարում է Չիկագոյի համալսարանին կից Սոցիալական ծառայությունների վարչարարության դպրոցը: 30-ականներին, ի թիվս այլոց, մշակում է ԱՄՆ սոցիալական պաշտպանության ակտը, որն այդ երկրի սոցիալական համակարգի հիմքն է: Ակտի նախապատրաստությունը ղեկավարում էր ԱՄՆ Աշխատանքի նախարար Ֆրենսիս Պերկինսը, որն առաջին կինն էր այդ պաշտոնում և աշխատեց երկար տարիներ:



Աննա Շվարց (1915-2012)



Նա փողի տեսության հիմնարար աշխատության համահեղինակն է, որը գրվել է Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո: 1963-ին Շվարցը և տնտեսագիտության ապագա Նոբելյան դափնեկիր Միլտոն Ֆրիդմանը հրատարակում են «Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների փողի պատմությունը, 1867-1960»: Շվարցը Նոբելյան դափնեկիր չդարձավ, իսկ կոմիտեն հայտարարեց, որ գիրքը Ֆրիդմանի ամենանշանակալից ու փայլուն ձեռքբերումներից է:

Տնտեսության բիզնես-փուլերի վրա դրամավարկային քաղաքականության ազդեցության վերաբերյալ Շվարցի և Ֆրիդմանի տեսակետը համընդհանուր ընդունելության արժանացավ ակադեմիական շրջանակներում և ոչ միայն. արդյունաբերականացված երկրների կառավարությունները դրամավարկային քաղաքականության մեջ արմատական բարեփոխումներ կատարեցին՝ միտված տնտեսության մեջ տատանումների արդյունավետ կարգավորմանը:

Դեյդրա Մաքքլուսկի (1942)

Մեծ Բրիտանիայում ինդուստրիալացման նախնական փուլի մասին Դեյդրա Մաքքլուսկիի գիրքը ոչ միայն հետագա գիտական հետազոտությունների հիմք դարձավ, այլև ինքնին հայտնի աշխատություն էր: 2014-ին նա քննադատում է պրոֆեսոր Թոմաս Պիկետիին, բացի դրանից, մեծ ազդեցություն ունենում ԱՄՆ պահպանողական և լիբերտարիանական կուսակցությունների տնտեսական քաղաքականության վրա:



Դամբիզա Մոյո (1969)



Քիմիայի մագիստրոսական դիպլոմից հետո Մոյոն ստացավ նաև Օքսֆորդի համալսարանի տնտեսագիտության դիպլոմ: Նախկինում նա աշխատում էր Goldman Sachs-ում, իսկ այժմ Barclays-ի տնօրենների խմբի կազմում է: «Անկենդան օգնություն. ինչո՞ւ աջակցությունը չի գործում, և Աֆրիկայի համար ո՞րն է լավագույն ճանապարհը» նրա գիրքը համարվում է տնտեսական զարգացման թեմայով ամենասպառվողներից մեկը: 2013 թ. Մոյոն ստացել է Ֆրիդրիխ Չայնեկի ինստիտուտի մրցանակ:

Կարմեն Ռեյնհարտ (1955)

Մակրոեկոնոմիկայի մասնագետ ամենահայտնի կանանցից մեկն է: Կոլումբիայի համալսարանում փորձառությունից հետո որպես գլխավոր տնտեսագետ աշխատել է Bear Sterns-ում, Միջազգային դրամավարկային հիմնադրամում և Քենեդիի հարվարդյան դպրոցում: Լինելով «Այս անգամ՝ ամեն ինչ այլ կերպ. ֆինանսական խելահեղության ու՞ր դարը» և «Աճը պարտքի ժամանակներում» գրքերի համահեղինակ՝ նա դարձել է ֆինանսական ճգնաժամից հետո խիստ տնտեսվարության քաղաքականության նվիրյալներից մեկը:



Չարիթա Մարտին (1802-1876)



Այս ցանկում Մարտինոն ամենաավագ հեղինակներից է, նա գրել է 1830-ական թվականների տնտեսական քաղաքականության և հարկերի մասին: Նրան բնութագրում էին «Ադամ Սմիթի դուստր» արտահայտությամբ, քանի որ Սմիթի աշխատությունները հարմարեցնում և վերաշարադրում էր ընթերցողների նոր սերունդների համար: Նրա հեղինակած աշխատություններն իրենց արժեքով երկրորդական չէին նրա ընտրած ոլորտում. Մանչեստր Մետրոպոլիտեն համալսարանից Ջոն Վիտի վկայությամբ՝ տնտեսական քաղաքականության հարցերի շուրջ դրանք մի որոշակի շրջանում այնքան հանրաճանաչ էին, որ վաճառքը գերազանցում էր Զարլզ Դիկենսի վաճառքի ցուցանիշները:

Ջոան Ռոբինսոն (1903-1983)

Ռոբինսոնը Ջոն Մեյնարդ Քեյնսի ամենամշանավոր աշակերտներից ու հետևորդներից մեկն է, նրա գլխավոր աշխատությունները զարգացնում են Քեյնսի «Զբաղվածության, տոկոսի, փողի ընդհանուր տեսությունները»: Քեմբրիջի համալսարանում աշխատելու ընթացքում նա դառնում է Թագավորական քոլեջի առաջին կին-պատվավոր անդամը: Սակայն դրանից շատ առաջ Ռոբինսոնը մշակում է մոնոպոսոնիայի՝ որպես մոնոպոլիայի հակառակ երևույթի հայեցակարգը, ըստ որի՝ մեկ վաճառողի և բազմաթիվ գնորդների փոխարեն հանդես են գալիս մեկ գնորդ և բազմաթիվ վաճառողներ: Աշխատանքի տնտեսագիտության մեջ այս գաղափարն առանցքային է և նվազագույն աշխատավարձի սահմանման հիմքն է:



Ջանեթ Իելեն (1946)



Նա ոչ միայն տնտեսագիտության հանրածանոթ հետազոտողներից է, այլև ԱՄՆ Դաշնային պահուստային համակարգի ղեկավարը, այսինքն՝ աշխարհում տնտեսական քաղաքականության ոլորտում ամենաազդեցիկ դիրքն ունի: Մինչ այս կազմակերպությունը գլխավորելը, Իելենը եղել է տնտեսագիտության պրոֆեսոր և 2010 թվականից զբաղեցրել է ԱՄՆ Դաշնային պահուստային համակարգի փոխնախագահի պաշտոնը: Նաև Բիլ Քլինտոնի կառավարման շրջանում եղել է ԱՄՆ նախագահին առընթեր Տնտեսական խորհրդի առաջին նախագահը:

Մերի Պալեյ Մարշալ (1850-1944)

Նա եղել է առաջին կանանցից, որին թույլատրվել է սովորել Քեմբրիջի համալսարանում և բարձրագույն դպրոցում տնտեսագիտության առաջին կին դասախոսն է: Դա տեղի է ունեցել 1875 թ., ուղիղ 43 տարի առաջ այն բանից, երբ Մեծ Բրիտանիայում կանայք ստացել են ձայնի իրավունք: «Տնտեսագիտությունը արդյունաբերության մեջ» գիրքը նա համահեղինակել է ամուսնու՝ Ալֆրեդ Մարշալի հետ, որը ամենաազդեցիկ տնտեսագետներից է: Ջեյմս և Ջուլիանա Չիկարելիները, որոնք գրել են «Նշանավոր կին տնտեսագետները» գիրքը, նշում են, որ Մերի Պալեյը հիշատակվում է Քեյնսի «կենսագրական էսսե» գրքում: Նրանք ասում են, որ Քեյնսը բարձր էր գնահատում Պալեյին՝ համարելով փայլուն մտածող ու գիտակ, որը ոչնչով չէր զիջում ո՛չ իր ամուսնուն, ո՛չ անվանի այլ տնտեսագետների:



Քրիստինա Ռոմեր (1958)



ԱՄՆ նախագահին առընթեր Տնտեսական խորհրդի նախագահի պաշտոնում նա երկրորդ կինն էր Ամերիկայի համար շրջադարձային այն պահին, երբ նախագահ դարձավ Բարաք Օբաման, և տնտեսությունը գտնվում էր ծանր վիճակում: Նրա ամենահայտնի ուսումնասիրությունը, մինչ այդ պաշտոնին նշանակվելը, վերաբերում էր մեծ դեպրեսիային և տնտեսության հետագա վերականգնմանը: Ռոմերը այն վերագրում էր հաջողված դրամավարկային քաղաքականությանը, որը օպտիմալացնում էր նաև հարկաբյուջետային քաղաքականությունը: Ավելի ուշ Ռոմերը ամուսնու՝ Դեյվիդ Ռոմերի հետ համահեղինակությամբ գրում է գիրք ԱՄՆ տնտեսության վրա հարկային քաղաքականության փոփոխությունների ազդեցության մասին:

Ռոզա Լյուքսեմբուրգ (1871-1919)

Նա ավելի հայտնի է որպես հեղափոխական, որին սպանեցին 1919 թ. Բեռլինի աշխատավորների ապստամբությունը ճնշելուց հետո: Սակայն Լյուքսեմբուրգը մեծ հետք է թողել մարքսիստական տնտեսագիտության մեջ: Առաջին աշխարհամարտի նախօրեին նա գրել է «Կապիտալի կուտակում. հավելում իմպերիալիզմի ակունքների բացատրությանը»: Ջոան Ռոբինսոնը Լյուքսեմբուրգի առաջադրած վերլուծության գլխավոր քննադատն էր, այնուհանդերձ, գնահատեց այն որպես մարգարեական:



Միլիսենա Ֆոսետ (1847-1929)



Նա առավել հայտնի է որպես ֆեմինիստուհի, կանանց իրավունքների մարտիկ: Մեծ Բրիտանիայում գործում է «Ֆոսետ ընկերակցությունը», որը շարունակում է նրա կյանքի գործը: Որպես տնտեսագետ 1870 թ. հեղինակել է «Քաղտնտեսություն սկսնակների համար»: Այն բազմիցս վերահրատարակվել է և տասնյակ շնորհանդեսներ ունեցել: Իրավապաշտպանի իր դերը նա զուգակցել է տնտեսագիտության հետ՝ առաջարկելով «տնտեսական սեգրեգացիայի հիպոթեզը». հասարակության ֆորմալ և ոչ ֆորմալ ինստիտուտները կանանց կանխամտածված ուղղորդում են ցածր աշխատավարձով գործունեության ոլորտներ: Քանի որ բոլոր կանայք որոշակի

աշխատատեղերի էին հավակնում միայն, սա էլ սահմանափակում էր նրանց աշխատավարձը ցածր մակարդակում: Այս դրույթը մինչ օրս քննարկվում է ֆեմինիզմում և աշխատանքի տնտեսագիտության մեջ:

Էլիսո Օստրոմ (1933-2012)



Նա միակ կինն է, որն արժանացել է տնտեսագիտության Նոբելյան մրցանակի, թեև չի ստացել բարձրագույն տնտեսագիտական կրթություն: Դիպլոմավորվել է որպես քաղաքագետ: Շվեդական թագավորական ակադեմիան նրան պարգևատրել է «տնտեսական կառավարման վերլուծության համար»՝ հայտարարելով, որ այդ աշխատանքն ի ցույց հանեց, թե ինչպես ընդհանուր սեփականությունը կարող է հաջողությամբ կառավարվել մարդկանց խմբերի կողմից: Այս ոլորտում Օստրոմի աշխատությունները հարցականի տակ են դնում համընդհանուր պատկերացումները՝ ցույց տալով, որ ընդհանուր ռեսուրսների կառավարումը կարող է հաջողությամբ իրականացվել՝ առանց պետական կարգավորման և սեփականաշնորհման:

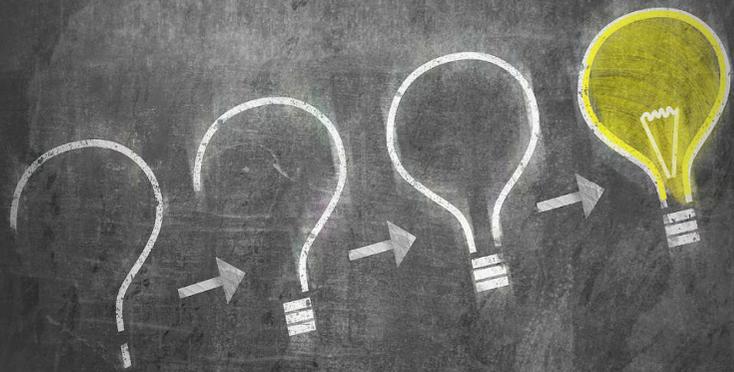
Պատրաստեց ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԸ
Աղբյուրը՝ businessinsider.com

ՎԱՐՔՈՒԲԱՐՔ

Ո՞Վ ԵՄ ԵՍ

Մարդկանց առաջ և քո առաջ
Ահավասիկ ինքս եմ բացում
Ինչ-որ ունեմ, ինչ-որ չունեմ
Իմ հոգու մեջ...

Պ. ՍԵՎԱԿ



Արդեն քանի օր է՝ Սևակն է մտքումս ու հոգումս: Գուցե, նրանից է, որ փորձում եմ ավելի լավ հասկանալ ինձ, բացահայտել ով լինելս: Երբևէ չեմ մտածել այդ մասին: Միշտ մտածել եմ, թե ինչպիսին կցանկանայի լինել: Յուրաքանչյուրի երազանքն է լինել հաջողակ, սիրված, գնահատված: Ես ևս բացառություն չեմ:

Փորձեմ ինչ-որ չափով բնութագրել ինձ: Օրս բացվում է ներքին հակամարտություններով: Մեկ արտաքինս ինձ դուր չի գալիս, մեկ ուրախ եմ ու բոլորին ժպիտներ եմ ուզում նվիրել, մեկ էլ տխուր եմ ու դժգոհ և ուզում եմ փախչել ինքս ինձանից, մարդկանցից:

Կարող եմ հետաքրքիր, երբեմն ինձ համար էլ անսպասելի դատողություններ անել մարդու, աշխարհի, մարդկային հարաբերությունների մասին:

Մարդկանց մեջ առաջին հերթին լավ բան եմ ուզում տեսնել ու ... տեսնում եմ: Եվ դա է պատճառը, որ ժպտում եմ գրեթե բոլորին (չեմ ժպտում միայն նրանց, ում, նկատում եմ, որ դուր եմ գալիս):

Ինձ փորձում եմ ուժեղ ցույց տալ, բայց իրականում այնքան հեշտ եմ կոտրվում: Ավելի ճիշտ՝ փշրվում եմ: Այնքան եմ նվիրվում մարդկանց, որ երբեմն մոռանում եմ այն մասին, թե իրականում ես ինչ եմ ուզում:

Հիշաչար չեմ (մայրս ասում է՝ ինքնասիրություն չունես) ներում եմ հեշտորեն, մոռանում ինձ պատճառած ցավը: Հավանաբար, նրանից է, որ չեմ ուզում ներսումս չարություն պահել:

Բազում երազանքներ ու նպատակներ ունեմ, ու ամեն բացվող օր «թարմանում» եմ դրանք: Բայց կա մի երազանք, որն անփոփոխ է և կապված է կենդանիների հանդեպ իմ մեծ սիրո հետ: Հաճախ ինձ թվում է, որ եթե նրանք խոսել իմանային, իրենց գաղտնիքներն ինձ կվստահեին (ասում եմ՝ կարողանում եմ դիմացինին լսել և հասկանալ): Մի խոսքով՝ երազանքս է ունենալ եվրոպական չափանիշներով անասնաբուժական կլինիկա:

Զեմ հերքում՝ ավանդապաշտ եմ, հատկապես երբ խոսքն ընտանիքին, ընկերությանը, սիրուն է վերաբերում: Եթե սիրել, ապա միայն մեկին և հավերժ, եթե ընտանիք ստեղծել, ապա միայն ամուր և հավատարիմ: Եթե ընկերություն անել, ապա միայն անշահախնդրորեն:

Հավատում եմ Աստծուն և համոզված եմ, որ ծնվել եմ՝ աշխարհում ինչ-որ բան փոխելու համար: Ո՞վ եմ ես... Մեկը, ով ուզում է ապրել, ստեղծել մի բան, սիրել ու սիրված լինել:

Իսկ ձեր կարծիքով ո՞վ եմ ես:

Հ.Գ. *Թերություններ օրս: Քիչ չեմ, բայց հո խելքս հացի հետ չեմ կերել, որ բարձրածայնեմ... Բերանբացությունը լավ բան չէ:*

ԱԼՄԱՐԱ ԲԱԽՇՅԱՆ
ՀՊՏՀ ֆինանսական ֆակուլտետ,
2-րդ կուրս

Հայ կանայք գիտության մեջ

Ես փորձում եմ իմ երեխաներին և թոռներին զգացնել տալ, որ իրենք կարող են. իրենց ունակությունների շրջանակում պետք է ջանասիրաբար աշխատեն, քանի որ աշխարհը մի մարգարտախեցի է, որը բացել է պետք: Կարծում եմ՝ նման մոտեցումը տվել է իր արդյունքը:

Աննա Կազանջյան Լոնգորբարդո



Նկարում՝ Սինգապուրի ազգային ծաղիկը՝ Միսս Յուակիմ» (օրսիդեա)

Աննա Կազանջյան Լոնգորբարդոն Միացյալ Նահանգներում ճարտարագիտության ոլորտի առաջին կին ներկայացուցիչն էր: Եղել է Կոլումբիայի համալսարանից մեքենաշինության գծով գիտությունների բակալավրի կոչում ստացած առաջին կինը, Կին ճարտարագետների ընկերակցության առաջին խարտիայի ուսանող-անդամ, Իգլսթոնի մեդալով (Egleston Medal) պարգևատրված առաջին կինը, ներառվել է Նյու Յորքի «100 ազդեցիկ կանայք» շարքում:

Աշխեն Հովակիմյանը (Ազնես Հուակիմ) դարձել է հայտնի այգեգործ և ստեղծել մի ծաղկատեսակ, որն ի վերջո դառնալու էր Սինգապուրի ազգային խորհրդանիշներից մեկը: 1983 թ. Հովակիմյանն իր ստեղծած բույսերից մեկը ներկայացնում է Սինգապուրի բուսաբանական այգու տնօրեն Հենրի Ռիդլիին: Բիրմայական և մալայական խոլորձների հիբրիդ «Միսս Հուակիմ» խոլորձը (օրսիդեա) պատմության առաջին հիբրիդ բուսատեսակներից մեկն է և աշխարհում առաջինը, որ ստեղծվել է կնոջ ձեռքով: Մոտ 100 տարի անց՝ 1981 թվականին, Հովակիմյանի ստեղծագործությունն ընտրվում է իբրև Սինգապուրի ազգային ծաղիկ՝ երկրի պետական խորհրդանիշներից մեկը: Հովակիմյանի անունը 2015 թ. ներառվում է Սինգապուրի Կանանց փառքի սրահում: Աշխեն Հովակիմյանի աճյունն ամփոփված է Սինգապուրի հայկական եկեղեցու գերեզմանատանը:

Ալենուշ Տերյանն Իրանի առաջին կին աստղագետ և աստղաֆիզիկոսն է: Նրան կոչել են «իրանական աստղագիտության մայր», 1964 թ. դարձել է Իրանի առաջին կին պրոֆեսորը ֆիզիկայի ոլորտում: Եղել է Թեհրանի համալսարանի երկրաֆիզիկայի ինստիտուտի արեգակնային աստղադիտարանի հիմնադիրներից մեկը:

Հայարտանում ենք, որ նրանց ազգակիցն ենք և միևնույն ժամանակ մտածում՝ իսկ հենց մեր հայրենիքում բնակվող կանայք ինչպիսի հաջողություններ են գրանցում գիտության ոլորտում: Հայաստանում կանանց հեղինակած գյուտերի մասին առանձին վիճակագրություն չի հրապարակվում, սակայն նշենք, որ գիտության ոլորտում կանայք գերակշռում են: Հայաստանի 4822 գիտաշխատողներից 2562-ը (53%) կանայք են: Նրանցից 74%-ը մասնագետ-հետազոտողներ են, 4%-ը՝ տեխնիկներ, իսկ մնացածը զբաղեցնում են օժանդակ և այլ հաստիքներ: Միևնույն ժամանակ, նրանց 92%-ը Երևանում է, մյուսները՝ մարզերում: Թեև գիտության թեկնածուի աստիճան ունեցող գիտաշխատողների կեսը կանայք են, գիտությունների դոկտորի աստիճան ունեն հիմնականում տղամարդիկ (80%):

Հետաքրքրական է նաև, որ կին հետազոտողների մեծամասնությունը՝ 52%-ը, բնական գիտություններում են իրականացնում հետազոտություններ, այդ թվում՝ 21%-ը՝ մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ճյուղում, 18%-ը՝ ֆիզիկայի և աստղագիտության, 19%-ը՝ քիմիական, դեղագործական քիմիայի, մեծամասնությունը՝ 30%, կենսաբանական, հոգեբանության և ֆիզիոլոգիայի ճյուղում:



Իսկ գիտության ո՞ր ճյուղերում է կանանց թիվը գերակշռում: Գրեթե բոլոր:

Կին հետազոտողները մեծամասնություն են կազմում նույնիսկ գյուղատնտեսական (66%), բժշկական գիտություններում (66%), հասարակական գիտություններից՝ տնտեսագիտության մեջ (65%), մանկավարժության մեջ (92%), նույնիսկ քաղաքական գիտություններում (60%):

Ըստ եռայան, ընդամենը մի քանի ոլորտում նրանց թիվը չի հասնում 50%-ի: Դրանք են՝ տեխնիկական, իրավաբանական, ճարտարապետական, երկրաբանական գիտությունները, մաթեմատիկական և ֆիզիկական: Իմիջիայլոց, մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ճյուղում կին հետազոտողների թիվը կայուն աճում է: Չնայած դրան՝ վերոնշյալ ոլորտները հասարակության մեջ ընկալվում են որպես, այսպես կոչված, «տղամարդկանց» մասնագիտություններ: Սակայն «կանանց և տղամարդկանց մասնագիտությունների» միջև սահմանն աստիճանաբար մշուշվում է: Քանի որ յուրաքանչյուր ոլորտի գործունեության արդյունքների կրողը բոլորս ենք, ուստի ամենքս կարող ենք ներդրում ունենալ դրա զարգացման մեջ:

Վստահ եմ՝ դեռ շատ հայ կանանց անուններ կավելանան նշվածներին, միևնույն ժամանակ հուսով, որ նրանց թվում կլինենք մենք՝ հայաստանաբնակներս:

ԱՍՏԴԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ
ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի հետազոտող, վիճակագրության ամբիոնի ասպիրանտ



Համախմբման ու առողջ մրցակցության փառատոնում

ՀՊՏՀ ուսանողական խորհրդի հիմնադրման 25-ամյակի միջոցառումները համախմբել են ուսանողությանը և հարստացնում, աշխուժացնում են համալսարանական առօրյան:

Մեկնարկը տրվեց Ուես նախկին նախագահների և ներկա ուսխորհրդականների համատեղ նիստով, որի ընթացքում քննարկվեցին ուսանողական ինքնավար կառույցի գործունեության բարելավման հարցեր:

Միջոցառումների շարքում ամենամեծն ու ընդգրկունը «ՀՊՏՀ խաղեր - 2019» մարզամշակութային գարնանային փառատոնն էր՝ հագեցած բազմաբնույթ մրցույթներով, որոնք ասպարեզ բերեցին շնորհաշատ ուսանողներին ու մարզասերներին և հանդիսավորությամբ ամրապնդեցին համալսարանական ուսանողական կառույցի հորելյանի տոնականությունը:

Ապրիլի 16-ին ազդարարվեց փառատոնի մեկնարկը, այդ առիթով ուսանողներին շնորհավորելու էին եկել ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ Վահան Մովսիսյանը, ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանը, ղեկաններ, ֆիզդաստիարակության, ԱԻ և ՔՊ ամբիոնի վարիչի ժ/պ Յուրիանես Գաբրիելյանը, դասախոսները, բուհերի և երիտասարդության հոգևոր պատասխանատու Գեղամ սարկավազ Ավետիսյանը, Ուես նախկին նախագահներ:

Ավանդույթի համաձայն՝ մարզադահլիճ մտան 6 ֆակուլտետների ուսանող-մարզիկները, հնչեց ՀՀ պետական օրհներգն ու բարձրացվեց եռագույնը: Այնուհետև ողջույնի խոսք ասացին Վահան Մովսիսյանը, Ռուբեն Հայրապետյանը:

Խորհրդի նախագահը ուրախություն հայտնեց ուսանողների ինքնակազմակերպման և նախաձեռնողականության, այն կարևոր գործունեության համար, որով կրթադաստիարակչական գործառույթ է իրականացվում, ձևավորվում է ՀՀ արժանավոր քաղաքացին:

Համալսարանի ղեկավարը, շնորհավորելով Ուես 25-ամյակը, ընդգծեց, որ կառույցը մեծ դերակատարում ունի կրթօջախի առաջխաղացման գործում, ուստի կարևոր է, որ կարողանա պատշաճ գործունեություն ծավալել:

Ուսխորհրդականներին շնորհավորանքներ հղեցին, միաբանության կոչեցին Գեղամ սարկավազ Ավետիսյանը, Ուես նախկին նախագահ Արմեն Ալեքսանյանը, իսկ ներկայիս նախագահ Յուրիանես Հարությունյանը հավաստիացրեց, որ համատեղ ջանքերով փորձելու են հիշարժան դարձնել ՀՊՏՀ ուսանողական կառույցի հորելյանը՝ մեկտեղելով ու մարզամշակութային տոն նվիրելով ուսանողներին, նախկին ու ներկա ուսխորհրդականներին: Ավաճի խոսուն ապացույց էր ֆուտբոլի ընկերական հան-



դիպումը ՀՊՏՀ ուսխորհրդականների և նախկին Ուես նախագահների միջև:

Փառատոնի մարզական առաջնություններն անցկացվեցին ապրիլի 15-30-ը, տեղի ունեցան ֆուտզալի, շախմատի, վոլեյբոլի (աղջիկներ, տղաներ), բազկամարտի, սեղանի թենիսի մրցումներ: Մարզական խաղերի արդյունքով առաջատարը կառավարման ֆակուլտետն էր:

Մայիսին կանցկացվի փառատոնի մշակութային մասը, այն կամփոփվի ուսումնական տարվա ավարտին, իսկ հանրագումարային արդյունքով կորոշվի գավաթակիր ֆակուլտետը:

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ



Ամենայն Հայոց...

Շատերն, եթե ոչ բոլորս, ճանաչում ենք Թումանյան գրողին, իսկ ո՞վ է ճանաչում Թումանյան հումանիստին, ո՞վ այն հային, որը նախնիների պատգամով յոթի փոխարեն տասը որդով սեղան նստեց, որպես ազգային գործիչ անմնացորդ նվիրաբերվեց հարազատ ժողովրդին: Հարցիս պատասխանն իմ մեջ փնտելուց մի պահ տխրեցի. գիտեի՞ք, որ Թումանյանը 3 հավելյալ անուն ուներ՝ Ամենայն հայոց թամադա, Ամենայն հայոց որբերի հայրիկ և Ամենայն հայոց բանաստեղծ:

Առաջինը բացահայտում է նրա՝ ուրախ սեղանապետի համբավը: Իր տանը միշտ հավաքույթներ էր կազմակերպում, հյուրասիրում, բաժակաճառեր ասում, կատակում:

Բայց... Թումանյանի ուրախ, զվարթ, ժպիտով ու վեհ կերպարի տակ վշտացած հոգի էր, հայրենիքի ցավով ապրող մեծ հայի տառապող սիրտ:

Կովկասյան ռազմաճակատի սարսափազդու տեսարանները դեռ աչքի առջև, կորսված առողջությունը դեռ չվերականգնած՝ վրա է հասնում ցեղասպանության բոթը: Բանաստեղծը գալիս է գաղթականներով, որբերով լի էջմիածին, բացում որբանոցներ, ուտելիք ու հագուստ հասցնում երեխաներին, վարակում բոլորին իր մարդասիրությամբ... Թումանյանն իր ամբողջ կարողությունը նվիրաբերում է որբերին, գաղթականներին, զթության քույրերին, անգամ Գևորգյան ճեմարանից, վարձը չվճարելու պատճառով, որդին դուրս է մնում:

Մահվան դեմ պայքարող իր հայրենակիցների կողքին, ի հեճուկս Ամենայն հայոց կաթողիկոսի պահանջի, նա հրամայում է բացել եկեղեցու դռները ու մարդկանց ապաստան տալ: Եվ «Ամենայն հայոց կաթողիկոսը հրամայել է փակել դռները» արդարացմանը պատասխանում է. «Իսկ Ամենայն հայոց բանաստեղծը հրամայել է բացել դրանք»...

Ու այսպես սեփական կյանքի դրաման իր հոգում թաքցրած, հայի ցավի լուռ վկա նուրբ ու զգայուն սրտի տեր Բանաստեղծը ապրեց ու արարեց, պայքարեց ու անմահացավ:

ԱՔՍԵՆՅԱ ՎԱՐՈՒՆՅԱՆ
ՀՊՏՀ մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետ, 3-րդ կուրս

Թե չլինեք Հոգին...

Փորձիր գրկել մարդուն հացից, ականջին շշջա, որ կարելի է ուտել ոչ ուտելին: Կդիմադրի, կդիմանա քաղցին, թեև ի վերջո կհանձնվի ու կընդունի քիմքին ոչ հաճելի «սնունդը»: Մարսողական համակարգը ուղեղից «խելացի» է: Ուղեղը գիտե՞ք ինչ է անում, երբ «աղբով է սնվում»: Անգամ չի դիմադրում, չի բողբոջում, լուռ մարսում է: Ու մեր մտքում ու հոգում տեղ է գտնում սիրուն փաթեթավորված ցածր արվեստը կամ հակամշակույթը: Իսկ ինչո՞ւ է մարդը ընդունում այդ ամենը: Որովհետև ուղեղը սնունդը երբեմն ընտրում է ըստ Ձևի (պատկերացրո՞ւմ էք՝ մեր քիմքին հաճելի լինեք թունավոր սունկը լոկ այն պատճառով, որ գեղեցիկ է): Եվ այդ Ձևը առավել հաճախ գուրկ է Բովանդակությունից:

Գրականությունը սիրուն, ներդաշնակ, հնչեղ ու պաթետիկ լինելուց առաջ, պիտի լինի օգտակար: Իսկ ի՞նչ օգտակար գրականություն, եթե այն պարզ չէ այնքան, որ հասկացվի ու խորն այնքան, որ հետք թողնի, բարեփոխի, ոգեշնչի ինչպես Թումանյանի ստեղծագործությունը:

Թումանյանին հասկանալու համար պիտի մարդուն մոտ լինես, մարդկայինը կարևորես, այլապես քեզ մտացածին կթվա այն, ինչ պատահեց Մարոյի հետ, այն, ինչ ասվում է «Հառաչանքում», այն պատկերը, որ կա «Խրճիթում»...

«Երբ չեն կարողանում ըմբռնել մի որևէ բանի ներքին իմաստը, հոգին կամ թե չէ կորցնում են ժամանակի ընթացքում, պաշտում ու պաշտպանում են ձևը, առանց հասկանալու: Եվ հաճախ մեծ գաղափարների անուներով լոկ ձևեր են պաշտում» (Հովհ. Թումանյան, «Ձևն ու հոգին», 1910 թ.):

Ձևի ու Բովանդակության խնդիրը սուր ու արդիական է այսօր, այդպիսին էր նաև ավելի քան մեկ դար առաջ, երբ Ամենայն հայոց բանաստեղծին մղում էր գրելու այս տողերը: Սակայն իր իսկ գրականությամբ և իր ապրած կյանքով նա ամեն մարդու մեջ փրկության մի դուռ է բացում, օգնում գատել Ձևը Բովանդակությունից, ճանաչել ու կարևորել խորությունը, հոգու և հոգևորի սնունդ դարձնել իսկական մշակույթը:

Թե չլինեք Հոգին, աշխարհը զուրկ կլինեք Բովանդակությունից, Ձևի հաղթանակը կվտանգեր մարդու գոյությունը, ծնունդ կառներ մարդանմանը:

ՄԵԼԻՆԵ ԱՔՐԱՅԱՄՅԱՆ
ՀՊՏՀ մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետ, 3-րդ կուրս



ՀՀ Աժ տարածաշրջանային և եվրասիական ինտեգրման հարցերի մըջ տական հանձնաժողովի հերթական նիստն ապրիլի 2-ին նշանավորվեց մեր համալսարանի հետ համագործակցության հուշագրի ստորագրմամբ՝ ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Ռուբեն Հայրապետյանի և հանձնաժողովի նախագահ, ՀՊՏՀ միկրոէկոնոմիկայի և ձեռնարկատիրական գործունեության ամբիոնի վարիչի ժ/պ Միքայել Մելքունյանի կողմից: Ողջունից հետո մասնակիցները 1 րոպե լռությամբ հարգեցին Քառօրյա պատերազմի զոհերի հիշատակը:

Օրակարգի հաստատումից հետո մասնագիտական համագործակցության կարևորության մասին խոսեցին և՛ ՀՊՏՀ ռեկտորը, և՛ հանձնաժողովի նախագահը: Միքայել Մելքունյանը շեշտեց, որ անհրաժեշտ է հանրապետության տնտեսագիտական ներուժը ներգրավել Աժ աշխատանքների արդյունավետությունը բարձրացնելու համար, այդ թվում՝ իրենց հանձնաժողովի, և որ Տնտեսագիտական համալսարանի կադրերը կարող են իրենց նպաստը բերել հանձնաժողովի փորձագիտական աշխատանքներին:

Ռուբեն Հայրապետյանն էլ ընդգծեց շատ կարևոր է նաև տարածաշրջանային և եվրասիական ինտեգրման խնդիրների շուրջ ունենալ ասելիք և կարողանալ նպաստել գործընթացների իրականացմանը, և որ հուշագրի գաղափարը հենց դա է՝ ապահովել սերտ կապը Աժ-ի և Տնտեսագիտականի միջև, որպեսզի համալսարանը ավելի ակտիվ մասնակցություն ունենա մեր երկրում տնտեսական քաղաքականության և ընդհանրապես տնտեսական ուղղվածության բոլոր գործընթացներին:

Աշխատանքի տնտեսագիտության ամբիոնի վարիչի ժ/պ, պրոֆեսոր Անահիտ Մելքունյանի և դոցենտ Լուսինե Կարապետյանի համատեղ նախաձեռնությամբ ապրիլի 4-ին սոցիալական ձեռնարկատիրական գործունեության առանձնահատկությունների վերաբերյալ բաց դաս վարեց սոցիալական ոլորտի հիմնախնդիրների փորձագետ, վերլուծաբան, դասընթացավար Անի Ջաբադյանը: Մասնակցում էին դասախոսներ, ուսանողներ:

Փորձագետն անդրադարձավ «սոցիալական ձեռնարկատիրություն» հասկացությանը, շարժառիթներին, դրա բիզնես մոդելներին, գործունեության բնորոշումներին և այլն: Քննարկվեցին «սոցիալական արդարություն» և «սոցիալական հավասարություն» գաղափարները:

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՏՄԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԺԱԿՈՒՄ

ՀԳՏՀ միջազգային ծրագրերի կենտրոնում, ապրիլի 9-12-ը աշխատակիցների և ուսանողների համար ընթացավ «Վերապատրաստման շաբաթը», որին մասնակցում էին արտերկրի գործընկեր բուհերի վարչական աշխատակիցներ և դասախոսներ: «Էրազմուս+» ծրագրով նման միջոցառում Հայաստանում անցկացվում էր երկրորդ անգամ, և կրկին նախաձեռնողը մեր համալսարանն էր, որի արտաքին կապերի բաժինը ծավալում է գործընկերային հարաբերություններ և բուհերի միջև կապող օղակ հանդիսանում:

Բացմանը ներկա էին ՀԳՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար, պրոֆեսոր Ռուբեն Հայրապետյանը, արտաքին կապերի դեպարտամենտի տնօրեն Պարույր Ջանգուլյանը, ուսումնական բաժնի պետ Աղավնի Հակոբյանը, արտաքին կապերի բաժնի պետ Վարդ Դուկասյանը, անձնակազմի կառավարման բաժնի պետ Գոհար Սարգսյանը, ամբիոնի վարիչներ, դասախոսներ, աշխատակիցներ, Հայաստանում «Էրազմուս+» ծրագրի համակարգող Լանա Կառլովան, ծրագրի պատասխանատու Էդիթ Սողոմոնյանը:

Վարդ Դուկասյանը, շնորհակալություն հայտնելով բուհի ղեկավարությանը՝ միջոցառմանն աջակցելու և գործընկերներին՝ մասնակցության համար, խոսքը տրամադրեց Ռուբեն Հայրապետյանին:

Համալսարանի ղեկավարը կարևորեց «Էրազմուս+»-ի հետ բուհի համագործակցությունը, ուսանողների և անձնակազմի մասնակցությունը շարժունության ծրագրերին, ապա անդրադաձավ ՀԳՏՀ պատմությանը, տնտեսության զարգացման գործում նրա կարևոր դերակատարությանը՝ նշելով. «Եթե ցանկանում ենք զարգանալ, ապա պետք է մասնակցենք նման ծրագրերին և փորձ փոխանակենք այլ համալսարանների հետ»:

Լանա Կառլովան հույս հայտնեց, որ աշխատանքային շաբաթը, մասնակից 8 համալսարանների միջև, արդյունավետորեն կընթանա, և հյուրերը հնարավորություն կունենան տեսնելու բուհական նոր մշակույթ և ուսումնական միջավայր: Նա նշեց, որ ակադեմիական այդ հարթակը ապահովում է համագործակցության լայն շրջանակ, և վստահ է՝ փորձի ու գիտելիքի փոխանակումը կհաջողվի:



Մինչ աշխատանքային մասին անցնելը, մասնակիցները լուսանկարվեցին բուհի խորհրդանշական պատի մոտ:

Նույն օրը «Էրազմուս+»-ի հայաստանյան գրասենյակի գործունեության հաշվետվություն ներկայացրեց Էդիթ Սողոմոնյանը՝ վերլուծելով 2014 թվականից ի վեր միջազգային կրեդիտային շարժունության ծրագրի արդյունքները, ցուցանիշները:

Միջոցառումը մշակութային տեղեկատվությամբ շարունակեց լեզուների ամբիոնի դասախոս Քրիստինա Թորգոմյանը՝ խոսելով Հայաստանի պատմական, մշակութային արժեքների ու տեսարժան վայրերի մասին:

Սեզ հետ գրույցում Լանա Կառլովան ասաց, որ ծրագրում ներգրավված բուհերն են իրենց համագործակցության բազմազանեցման ու ընդլայնման պատասխանատուն, և այս առումով ՀԳՏՀ-ն հայաստանյան եզակի կրթօջախներից է, որն ակտիվորեն ջանում է ինտեգրվել միջազգային կրթական շուկային, ապա ամփոփեց. «Անշուշտ, այս նախաձեռնությունը ցանկալի է և՛ ուսանողության, և՛ պրոֆեսորադասախոսական կազմի ու աշխատակիցների համար, և նրանք պետք է ձգտեն հնարավորինս հաղորդակցվել նոր ակադեմիական մշակույթին, որը կներկայացնեն մեր արտերկրի գործընկերները»:

Ընթացիկ միջոցառումներում գործընկեր 7 համալսարանների (5 երկրից՝ Բուլղարիա, Ռումինիա, Իտրվաթիա, Լեհաստան, Միացյալ Թագավորություն) ներկայացուցիչները դասախոսեցին, մասնագիտական քննարկումներ վարեցին, ինչպես նաև ծանոթացան ՀԳՏՀ գործունեության ուղղություններին, միջազգային ծրագրերին, «Ամբերդ» կենտրոնի աշխատանքներին:

Աշխատանքային վերջին օրը, օտարերկրացի հյուրերի համար Հայաստանի ու հայերի մասին «Ինչո՞ւ Հայաստան» թեմայով զեկուցեց DAAD երևանյան գրասենյակի գերմանացի աշխատակից, Վալերի Բրյուսովի անվան ԵՊԼՀ դասախոս Անգելա Ներենցը:

Ամփոփումը համատեղ քննարկում էր, Պարույր Ջանգուլյանը և Վարդ Դուկասյանը կարծիքներ ու առաջարկություններ լսեցին միջոցառման բովանդակային ու կազմակերպական հարցերի, ՀԳՏՀ ուսումնական գործընթացի, ուսանողների և, առհասարակ, Հայաստանի մասին: Հյուրերը հիացմունքի ու երախտիքի խոսքեր հայտնեցին մեր բուհի միջազգային կապերը համակարգող թիմին՝ փորձի փոխանակության ու բուհերի միջազգայնացումն ընդլայնող եզակի հնարավորության համար, ջերմ խոսքեր ասացին ուսումնաստենչ, լայնախոս ու նպատակասլաց հայ ուսանողների, հյուրընկալ ու պատրաստակամ ժողովրդի մասին:

Արտերկրի բուհերի ներկայացուցիչներին մասնակցության հավաստագրեր հանձնեց Պարույր Ջանգուլյանը: Կազմակերպական աշխատանքներին աջակցելու համար հավաստագրեր ստացան նաև ուսանողներ, «Էրազմուս+»-ով արտերկրում ուսանած Թամարա Գյոզալյանը, Սոնա Աղաբաբյանը, Դավիթ Մինասյանը, Գոռ Հարությունյանը, Լիանա Շահբաբյանը, Կարեն Օրոյանը, Մանե Բաբայանը:

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

Արտաքին կապերի բաժնի գլխավոր մասնագետ Արփինե Ջրաղացպանյանը մարտի 11-15-ը աշխատակիցների վերապատրաստման ծրագրով մասնակցել է Պորտոյի համալսարանում (Պորտուգալիա) կազմակերպված «Վերապատրաստումների շաբաթին»: 13 երկրի ավելի քան 25 պատվիրակ ներկայացրել է իր փորձն ու գիտելիքը, քննարկել բարձրագույն կրթության միջազգայնացման նախագծեր, շարժունության և միջազգային կրթական ծրագրերին վերաբերող հարցեր: Մասնակիցներին ներկայացվել են Պորտոյի համալսարանի միջազգայնացման ռազմավարությունը, հիմնական ձեռքբերումները: Այցելել են նաև Պորտոյի համալսարանի տեխնոպարկ՝ UPT-EC: Ձեռք են բերվել նոր համագործակցության պայմանավորվածություններ:

Տնտեսական ինֆորմատիկայի և տեղեկատվական համակարգերի ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Վարդան Սարգսյանը մարտի 25-29-ը Բելգիայի Յասելթի համալսարանում միջազգային մագիստրոսական խմբերում դասընթաց է վարել «Թվային ֆիրմայի կառավարում» խորագրով՝ բիզնեսում տեղեկատվական համակարգերի կիրառման և նոր տիպի թվային ընկերությունների կառավարչական առանձնահատկությունների վերաբերյալ, ուսանողների խնդրանքով ներկայացրել մեր երկրում տեխնոլոգիական բիզնեսի առկա վիճակը, մի շարք թվային հայտնի ընկերություններ (օրինակ՝ PicsArt, «Սորսիոն»): Վ. Սարգսյանի այցը համակարգել է պրոֆեսոր Կոեն Վան Յուֆը, որի հետ քննարկվել են «Թվային ֆիրմայի կառավարում» դասընթացի բարելավման հարցեր:

Սարտի վերջին մակրոտնտեսական ամբիոնի ուսանողների համար 8-ժամյա դասախոսություններով հանդես են եկել Վարչական տնտեսագիտության դպրոցի (Լեհաստան) տնտեսագիտության ֆակուլտետի ղեկավար, դոցենտ Մարիուշ Պրուխնիակը («Տնտեսական աճը») և նույն համալսարանի դոցենտ, հավանականությունների մեթոդների դեպարտամենտի ղեկավար Բարտոշ Վիտկովսկին («Էկոնոմետրիկ մոդելավորման միջոցով համախառն ներքին արդյունքի հաշվարկման եղանակները»): Մասնակցել են նաև մակրոտնտեսական ամբիոնի դասախոսները: Մարիուշ Պրուխնիակի հետ քննարկվել են նաև «Մակրոտնտեսագիտություն» առարկայի դասավանդման արդի մեթոդները:

Լուսավար-փետրվարին ֆինանսների ամբիոնի դոցենտ Էդգար Աղաբեկյանը, ասիստենտներ, Մարե Խաչատրյանը և Սրբուհի Իսրայելյանը «Էրազմուս+» ՀԳԶ «Ֆինանսների մագիստրոսական ծրագրերի բարեփոխում Հայաստանում և Մոլդովայում» (ՌԻՖԱՅՆ) ծրագրի շրջանակներում վերապատրաստվել են համապատասխանաբար Վիեննայի կիրառական գիտությունների, Նիցցայի (Ֆրանսիա) Սոֆիա Անտիպոլիս, Կոչիցեի տեխնիկական համալսարաններում (2019-2020 ուստարում նախատեսվում է ՀԳՏՀ-ում բարեփոխել ֆինանսներ մասնագիտության մագիստրոսական ծրագրերը, որի մշակման համար էլ մեր դասախոսները պարբերաբար վերապատրաստվում են արտերկրում): Մարտի 4-ին նրանք դասախոսներին և ֆինանսական ֆակուլտետի ուսանողներին ներկայացրին վերապատրաստման արդյունքները, մասնավորապես՝ իրենց մշակած մագիստրոսական առարկայական ծրագրերը: Մասնակցում էին պրոռեկտոր Պարույր Քալանթարյանը, ֆինանսների ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Աշոտ Սալնազարյանը: Ս. Իսրայելյանը զեկուցեց «Կորպորատիվ ֆինանսների ժամանակակից հիմնախնդիրները», Է. Աղաբեկյանը՝ «Ներդրումների վերլուծություն և փաթեթի կառավարում», Մ. Խաչատրյանը՝ «Համակարգչային հմտությունները ֆինանսական պլանավորման մեջ» առարկաների բարեփոխումների վերաբերյալ: Իսկ մարտի 15-ին, ֆինանսների ամբիոնի վարիչ Ա. Սալնազարյանի նախաձեռնությամբ, դասախոսները հանդիպել են ֆինանսներ մասնագիտության 4-րդ կուրսեցիների հետ:

Նույն ժամանակահատվածում ճշմարտագրով Ամստերդամում (Նիդեռլանդներ) վերապատրաստվել է նաև բանկային գործի և ապահովագրության ամբիոնի ասիստենտ Գայանե Հարությունյանը:

Կրկին ՌԻՖԱՅՆ-ի շրջանակում վիճակագրության ամբիոնի վարիչ, դոցենտ Արմեն Քթոյանը, ֆինանսների ամբիոնի դոցենտ Արմինե Սչանյանը, ասիստենտներ Սրբուհի Իսրայելյանը, Մարե Խաչատրյանը ապրիլի 1-12-ը վերապատրաստվել են Ամստերդամի կիրառական գիտությունների համալսարանում: Մեր գործընկերներն ունկնդրել են Ամստերդամի, Ֆրանսիայի, Սլովակիայի, Ավստրիայի համալսարանների փորձագետներին, որոնք արծարծել են կորպորատիվ ֆինանսներին, ֆինանսական ռիսկերի վերլուծությանը, կորպորատիվ կառավարմանը, վարքագծային ֆինանսներին, թվային տնտեսությանը, ԵՄ ֆինանսական շուկաներին և ինստիտուտներին, կրթության որակի ապահովման գործընթացներին, ինչպես նաև մանկավարժական նորագույն մեթոդների կիրառմանն առնչվող հարցեր, կատարել են թիմային աշխատանք:

Որակի ապահովման բաժնի գլխավոր մասնագետ, ՄՏՀ ամբիոնի ասիստենտ Աննա Փախյանը ապրիլի 8-12-ը մասնակցել է Լեհաստանի Բիալիստոկի տեխնոլոգիական համալսարանի (ԲՏՀ) նախաձեռնած «Վերապատրաստումների շաբաթին»՝ հանդես գալով ՀԳՏՀ-ի մասին զեկուցմամբ և «Միջազգային բեռնափոխադրումներ և լոգիստիկա» թեմայով դասախոսություններով: Այցի շրջանակներում ստեղծվել են հետագա համագործակցության հիմքեր, ձեռք են բերվել նախնական պայմանավորվածություններ ինչպես ԲՏՀ, այնպես էլ այլ երկրների բուհերի ներկայացուցիչների հետ: Ավարտին մասնակիցներին հանձնվել են դասավանդման և վերապատրաստման վերաբերյալ վկայագրեր:

Ապրիլի 8-12-ը Աթենքի տնտեսագիտության և բիզնեսի համալսարանում են դասավանդել ՀԳՏՀ գիտության և արտաքին կապերի գծով պրոռեկտոր, կառավարման ամբիոնի ասիստենտ Տիգրան Մնացականյանը՝ «Օպերացիաների կառավարում» դասընթացի շրջանակում «Որակի կառավարում» և «Կանխատեսման մեթոդներ» թեմաներով և նույն ամբիոնի ասիստենտ Լիլիթ Գյուլգյուլյանը՝ «Ռազմավարական կառավարում» և «Մարդկային ռեսուրսների կառավարում» դասընթացների շրջանակում «Ռազմավարական փոփոխությունների կառավարում» թեմայով և մարդկային ռեսուրսների պլանավորման և ընտրության գործընթացների վերաբերյալ:

Ծրագիրը ՀԳՏՀ-ում համակարգում է արտաքին կապերի բաժինը, մանրամասները տես ՀԳՏՀ պաշտոնական կայքի (asue.am) «Միջազգային ծրագրեր» բաժնում և նախագծերի պաշտոնական կայքերում:



ԴՄԻՏՐԻ ՆԱԼԲԱՆՆԻՅԱՆԻ
«ՎԵՐՆԱՏՈՒՆ» ԿՏԱՎԸ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՄԵԾԵՐԸ

«Քաղբյուրոյի առաջին վրձին». այսպես էին անվանում ժամանակակիցները խորհրդային իրականության անդավաճան վավերագիր գեղանկարիչ Դմիտրի Նալբանդյանին: Նալբանդյանը խորհրդային պաշտոնական արվեստի սոցիալիստական ռեալիզմի ամենավառ ներկայացուցիչներից է, ով իր ստեղծագործություններում դրոշմել է խորհրդային երկրի ու ժողովուրդների պատմությունը: Նա դրա պերճախոս ժամանակագիրն էր, բայց միաժամանակ նաև վրձին գործուն վարպետ, ում առջև բաց էին գերագույն իշխանության ներկայացուցիչների դռները: ԽՍՀՄ Գեղարվեստի ակադեմիայի իսկական անդամ (1953 թ.), ՀԽՍՀ ժողովրդական նկարիչ (1965 թ.), ԽՍՀՄ ժողովրդական նկարիչ (1969 թ.), Սոցիալիստական աշխատանքի հերոս (1976 թ.), Ստալինյան (1946 թ. և 1951 թ.) և Լենինյան մրցանակների (1982 թ.) դափնեկիր Դմիտրի Նալբանդյանի կյանքն ու կարիերան անբակտելիորեն կապված են խորհրդային պետության պատմության հետ: Նրա ստեղծագործությունը պատկանում է հայրենական գեղարվեստական մշակույթի դասական ֆոնդին: Նրա շատ գործեր, որոնք նվիրված են անցյալի պատմական իրադարձությունների արտացոլմանը, իրենց կարևորությունը չեն կորցրել նաև այսօր. դրանք մեր խորհրդային կյանքի մի մասն են, դրանցում ներկայացված է ժամանակաշրջանի մթնոլորտը:

Դմիտրի Արշակի Նալբանդյանը ծնվել է 1906 թ. սեպտեմբերի 15-ին Թիֆլիսում, մահացել 1993 թ. հուլիսի 10-ին Մոսկվայում, թաղված է Մոսկվայի Նովոդևիչի գերեզմանատանը: 1922 թ. նա ընդունվել է ծննդավայրի Գեղարվեստի ուսումնարան, որն ավարտելուց հետո կրթությունը շարունակել է Գեղարվեստի ակադեմիայում (ավարտել է 1929 թ.), որտեղ աշակերտել է նկարիչներ Եղիշե Թադևոսյանին ու Եվգենի Լանսերեին: Որպես նկարիչ-մուլտիպլիկատոր՝ աշխատել է Վրաստանի և Օդեսայի կինոստուդիաներում: Ուսանողական տարիների այցը Մոսկվա մեծ տպավորություն էր գործել երիտասարդ նկարչի վրա, ու մայրաքաղաքում ապրելու և ստեղծագործելու նրա ցանկությունն ի վերջո իրագործվում է: 1931 թ. Նալբանդյանը տեղափոխվում է Մոսկվա, իսկ 1930-ականների կեսերից սկսում է մասնակցել այնտեղ կազմակերպվող ցուցահանդեսներին՝ դառնալով Նկարիչների միության անդամ:

Այդ տարիներին արդեն գերիշխում էր սոցիալիստական ռեալիզմի գաղափարախոսությունը, որի հետևորդներից է դառնում նաև Նալբանդյանը: Դեռևս ակադեմիայում ուսանելու տարիներին նրա ավարտական աշխատանքն ընտրված էր «Երիտասարդ Ստալինը և իր մայրը Գորիում» թեմայով, առաջին աշխատանքները՝ «Ստալինի դիմանկարը» և «Կիրովի ելույթը կուսակցության XVII համագումարին», բարձր գնահատականի են արժանանում խորհրդային մամուլում՝ մեծ հռչակ բերելով նրան:

Նրա արվեստը դարակազմիկ է, մեծակտավ ու բազմաչափ՝ բնորոշ կերպարային հավաստիությամբ: Նա նկարում էր պատմական թեմաներով կտավներ, պետական ու կուսակցական հայտնի գործիչների, նշանավոր զորահրամանատարների կերպարներ: Առաջնորդների՝ կուսակցության ու կառավարության անդամների (Լենին, Ստալին, Բրեժնև և ուրիշներ) նրա ստեղծած դիմանկարների պատկերասրահը, ինչպես նաև պատմահեղափոխական ու ռազմահայրենասիրական թեմաներով արված կոթողային մեծադիր կտավները («Իշխանությունը՝ խորհուրդներին, խաղաղությունը՝ ժողովրդին», «Մալայա Ջեմլյա: Նովոռուսիյսկ», «Երևան. բնանկար», «Գնդապետ Ջաքյանի վերջին հրամանը») վերջնականապես ավարտին հասցրին կերպարվեստի ոլորտում խորհրդային առասպելի ձևավորումն ու կանոնականացումը: Իր մասին Նալբանդյանն ասում էր. «Ես նկարիչ եմ, պատկերում եմ այն, ինչ տեսնում եմ»: Եվ դա է պատճառը, որ խորհրդային հասարակությունը նրա աշխատանքներում գնահատում էր կատարման վարպետությունն ու բարեխղճությունը, հավատարմությունը ռեալիզմի սկզբունքներին:

Լինելով բնանկարի հրաշալի վարպետ՝ Նալբանդյանը կարողանում էր հաղորդել բնության ողջ գունեղ հարստությունը: Որտեղ էլ լինե՛ր նկարիչը, նա ամենուր հրապուրված էր պլեներային աշխատանքով՝ ձգտելով վերարտադրել բնության փոփոխական, քմահաճ բնույթը: Իմպրեսիոնիզմի թեթևությանը հատուկ վառ ու հագեցած գույներով նա ձգտում էր արտացոլել տարվա բոլոր եղանակները՝ ձյան ճերմակությունը, մարտյան առաջին օրերի վառ երկնագույն ստվերները, ամռան արևի ճառագայթների փայլատակումը, աշնան

տերևների ոսկե բոցը: Բնանկարներում («Ռիցա լիճը», «Հին ջրաղաց», «Արարատյան հովիտ») վառ դրսևորվել է վարպետի բնավորությունը՝ տարված իր գեղանկարային խնդրով, բայց գլխավորը՝ բանաստեղծական բովանդակությունը չկորցրած:

Իր նատյուրմորտներում («Ռաշտային ծաղիկներ», «Վարդեր») Նալբանդյանը, ցույց տալով շրջակա առարկաների նրբին ու գունազեղ հարստությունը, հնարավորություն էր ստեղծում՝ զգալու առարկայական աշխարհի գեղեցկությունը՝ հաստատելով կեցության լիարյուն հրճվածքը: Նրա հախուռն վրձինը վարպետորեն հաղորդում էր և՛ վարդերի փարթամ փթթումը, և՛ խիտ յասամանի վաղորդյան թարմությունը, և՛ խիտ յասամանի վաղորդյան թարմությունը:

Նկարչի ստեղծագործական գործունեության լայն ոլորտ էր դիմանկարը: Հանդիսավոր դիմանկարի վարպետ Նալբանդյանի խոսքերով՝ դիմանկարն առավել լիարժեք կերպով է արտացոլում դարաշրջանի ոգին, և իր պարտքն է ստեղծել երկրի ղեկավարների պատկերները: Սկսած 1930-ական թվականներից՝ նկարիչը բնօրինակից ստեղծել է հարյուրավոր դիմանկարային էսքիզներ, որոնք այսօր օժտված են վավերագրական մեծ արժեքով: Նա միակ նկարիչն էր, ում Ստալինը վստահում էր նկարել իր դիմանկարը: Նալբանդյանի ստեղծած դիմանկարները բազմազան են և՛ ներքին բովանդակությամբ, և՛ գեղարվեստական լուծումներով, և՛ մանրազնին նմանությամբ, և՛ խառնվածքի գլխավոր գծերի հաղորդմամբ: Քաղաքական ու պետական գործիչների, կուսակցական համագումարների մասնակիցների, հայտնի հրամանատարների ու մարշալների դիմանկարների հետ մեկտեղ Նալբանդյանը պատկերել է նաև իր արվեստակիցներին և երաժիշտներին, դերասաններին, գրողներին, գիտնականներին, հասարակ մարդկանց. այդ դիմանկարները ներշնչված են հատուկ ջերմությամբ, նուրբ քնարականությամբ և ոգեղենությամբ («Ավետիք Իսահակյան», «Իոսիֆ Ստալին», «Հովհաննես Բաղրամյան», «Արամ Խաչատրյան», «Լեոնիդ Բրեժնև»):

Նկարչի շատ գործեր գտնվում են պետական թանգարաններում ու հանրային հավաքածուներում: Հայաստանի ազգային պատկերասրահում պահվում են Նալբանդյանի 9 աշխատանքները, որոնց շարքում իր յուրօրինակությամբ, մեղմ գունաշարով ու քնարականությամբ առանձնանում է մշտական ցուցադրությունում տեղ գտած «Մոր դիմանկարը»: Ֆլորենցիայի նշանավոր Ուֆիցի պատկերասրահում է գտնվում Նալբանդյանի 1982 թ. նկարած «Ինքնադիմանկարը»: 1992 թ. վերջին Նալբանդյանն իր ստեղծագործությունների հավաքածուի մի մասը նվիրաբերել է Մոսկվային, և կառավարությունը 1993 թ. հեղինակային գեղանկարային աշխատանքների հավաքածուի հիման վրա ստեղծել է «ԽՍՀՄ ժողովրդական նկարիչ Դ. Ա. Նալբանդյանի թանգարան-արվեստանոցը»: Հետագայում այդ հավաքածուն լրացվել է բազմաթիվ նկարներով, գեղանկարային էտյուդներով, որոնք թանգարանին է նվիրել նկարչի քույրը՝ Սարգարիտա Նալբանդյանը: Ներկայումս այստեղ պահվում է հեղինակի շուրջ 1500 ստեղծագործություն: Նկարչի շատ աշխատանքներ գտնվում են Սանկտ Պետերբուրգի պետական ռուսական թանգարանում, Մոսկվայի Տրետյակովյան պատկերասրահում:

Տրետյակովյան պատկերասրահում է գտնվում նաև Նալբանդյանի ամենաշնչանավոր թեմատիկ կտավներից մեկը՝ «Վերնատուն»-ը, որը հեղինակը ստեղծել է 1974-1976 թթ. և 1978 թ. այս ստեղծագործության

համար արժանացել ԽՍՀՄ Գեղարվեստի ակադեմիայի ոսկե մեդալի: Այս մեծակտավը 2012 թ. հայ գրատպության 500-ամյակին նվիրված միջոցառումների շրջանակներում Տրետյակովյան թանգարանից Հայաստանի ազգային պատկերասրահ ժամանակավոր ցուցադրության է բերվել:

Կտավի թեման XX դարասկզբին հայտնի «Վերնատուն» գրական-մշակութային խմբավորումն էր, որտեղ համախմբվել էին ժամանակի մտավորական հսկաները, որոնք ներկայացնում էին հայ ազգի դիմագիծն ու ոգին:

Այլումբը կազմավորվել էր 1899 թ. Թիֆլիսում, մտահղացման հեղինակը Հովհաննես Թումանյանն (1869-1923) էր, խմբի կորիզը՝ մի քանի երիտասարդ մտավորականներ՝ Լևոն Շանթը (1869-1951), Դերենիկ Դեմիրճյանը (1877-1956), Նիկոլ Աղբալյանը (1875-1947): «Հնչակյան» կուսակցությանը հարելու համար արքունիկ էր վերադարձված վաթսուամյա Ղազարոս Աղայանը (1840-1911) երիտասարդներին միացավ մեկ տարի անց՝ 1900 թ.: Ավետիք Իսահակյանը (1875-1957) ևս ավելի ուշ միացավ խմբակին. նա Թիֆլիս եկավ 1902 թ. դեպի Անի կատարած արշավից հետո, որին



մասնակցում էր նաև Թումանյանը: Բայց Իսահակյանի ազդեցությունն այնքան մեծ էր, որ նա վերագրվում է «Վերնատան» հիմնական կազմին: Հատկապես այս կազմն է ընդունված համարել հիմնական. երիտասարդ սերնդի հինգ գրող և «Վերնատան նահապետ» Ղազարոս Աղայանը: Բացի մշտական անդամներից, խմբակի հանդիպումներին երբեմն մասնակցում էին նաև այլ գրողներ, արվեստագետներ, պատմաբաններ, լեզվաբաններ, գրականասեր ու արվեստասեր մտավորականներ, որոնց թվում էին Պերճ Պռոշյանը, Մուրացյանը, Վրթանես Փափազյանը, Կոմիտասը, Գևորգ Բաշինջաղյանը, Լեոն, Փանոս Թերլեմեզյանը և ուրիշներ:

«Վերնատունը» գտնվում էր Հովհաննես Թումանյանի բնակարանում՝ Թիֆլիսի Բեիբոթյան (ներկայիս Մաչաբեյի) փողոցի թիվ 44 տան ամենավերին՝ չորրորդ հարկում (հանճարեղ բանաստեղծը բնակության համար միշտ ընտրում էր վերջին հարկը. համարում էր, որ իրենից վերև պետք է լինեն աստղալից երկինքը և Աստված): «Վերնատան» անդամները հավաքվում էին շաբաթը մեկ-երկու անգամ (հիմնականում՝ հինգշաբթի և շաբաթ օրերին): Քննարկվում էին գրականության տեսության, համաշխարհային և հայոց պատմության խնդիրները, վերագնահատվում էին գրական հանրահայտ հուշարձանները, վերհանվում էին հայ դասական գրականության արժեքներն ու լավագույն ավանդույթները, վերլուծվում էին ժողովրդական բանահյուսությունը՝ որպես հիմք, և համաշխարհային դասական

գրականությունը՝ որպես ուղենիշ, առաջադրվում էին գրականության ժողովրդայնացման հարցերը: Թումանյանի կյանքի նշանաբանը դարձել էր նաև «Վերնատան» նշանաբանը, ինչի մասին է վկայում Շանթը. «Վեր, միշտ վեր, այդ չէ՞ մեր «Վերնատան» աղվոր դեղը»: Ըստ էության, «Վերնատանը» յուրացվել է համաշխարհային մշակույթը, ազգային և համամարդկային ժառանգությունը, և բյուրեղացվել միտքն ու ճաշակը: Այն եղել է համալսարան, ասպարեզ ազատ մտքի ծնունդի և արտահայտման: «Այդտեղ մենք ճանաչեցինք կլասիկների մեծությունը և... իրար», - գրել է Դերենիկ Դեմիրճյանը:

Իր «Վերնատուն» կտավում Նալբանդյանը փորձել է վերարտադրել այդ մթնոլորտը, հայ ստեղծագործ մտավորականության նշանավոր գործիչներին միավորելով ստեղծել բացառիկ խմբանկար, որն առանձնանում է հոգեբանական բնութագրերի նրբությամբ, հորինվածքային ու գունային լուծումների վարպետությամբ: Նկարում պատկերված են (ձախից աջ) Գևորգ Բաշինջաղյանը, Ալեքսանդր Սպենդիարյանը, Ալեքսանդր Շիրվանզադեն, Վահան Տերյանը, Դերենիկ Դեմիրճյանը, Պետրոս Ադամյանը, Ղազարոս Աղայանը, Վարդգես Սուրենյանցը, Մարտիրոս Սարյանը, Եղիշե Թադևոսյանը, Կոմիտասը, Զովհաննես Թումանյանը, Ստեփան Լիսիցյանը, Ավետիք Իսահակյանը և Զակոբ Զակոբյանը: Սակայն Նալբանդյանն այս նկարում այնքան էլ հավատարիմ չի մնում պատմական հավաստիությանը. մասնավորապես, այստեղ պատկերված գործիչներից Պետրոս Ադամյանը «Վերնատան» գոյության տարիներին արդեն ողջ չէր:

Նկարը չափազանց դիմամիկ է, և թվում է, թե Նալբանդյանը թափանցիկ միջնորմի հետևից է դիտարկել խմբակի հավաքույթը, որպեսզի ոչնչով չխաթարի հանդիպման անկաշկանդությունը: Մտավորականների աստղաբույլը հավանաբար երկարատև բանավեճերից հետո վայելում է մշակութային դադարը: Կոմիտասը նվազում է, Սարյանը ճեպանկարում է, Աղայանը միգուցե ծոցագրպանից փորձում է հանել իր ծխախոտատուփը, Սպենդիարյանը կարծես ցանկանում է որսալ հնչող ելևէջները, Շիրվանզադեն համակ ուշադրությամբ ունկնդրում է, նրա գլխավերևում Տերյանը՝ ձախ ձեռքը կողքին, աջով կռթնել է աթոռի թիկնակին: Տերյանի ձախ կողմում ակնդետ նայող Դեմիրճյանն է, աջ կողմում, մի ձեռքը դրած տաբատի գրպանը, թերևս հիշողության մեջ նշումներ է անում Բաշինջաղյանը, որպեսզի հետո փոխանցի կտավին: Պատուհանագոգին տեղավորվել են Ադամյանն ու Սուրենյանցը: Պահարանի մոտ՝ բազմոցին, տեղավորվել է Թադևոսյանը, որ փոքր-ինչ հեռվից հետևում է դաշնամուրի շուրջը հավաքված խմբին: Դաշնամուրին հենվել է Իսահակյանը, Զակոբյանը մտազբաղ է, ասես թափառում է մտքի բավիղներում, նրան են ուղղված Լիսիցյանի քննող աչքերը: Ամենայն հայոց բանաստեղծը ձեռքի թեթևակի շարժումով և դեպի լուսավոր հեռուները սլացող հայացքով փորձում է մեր՝ հայերիս ազգային հիշողության մեջ ընդմիշտ ամրագրել պահի կարևորությունը:

«Վերնատան» հավաքները դադարեցին 1908 թ., դրա մասին գրում են բոլոր աղբյուրները՝ չճշգրտելով, թե ինչն էր պատճառը, ինչպես նաև չմանրամասնելով, թե դա տեղի ունեցավ հանկարծակի՞, թե՞ ձեղնահարկը մարտե աստիճանաբար: Մենք կարող ենք միայն դիմել պատմական իրադարձություններին:

1907 թ. ձերբակալվեց Թումանյանը, 1908 թ.՝ Իսահակյանը, իսկ նրա հետ մեկտեղ՝ թիֆլիսցի մի քանի տասնյակ հասարակական գործիչներ: Վրա հասան

դաժան 1910-ական թվականները: Իսահակյանին վտարեցին Ռուսական կայսրությունից: Գնալով Գերմանիա՝ նա շարունակեց հասարակական գործունեությունը, մասնավորապես հիմնեց Գերմանահայկական միությունը: 1911 թ. վախճանվեց Աղայանը: Առջևում դժվար ժամանակներ էին. Առաջին համաշխարհային պատերազմ, Եղեռն, ֆիզիկական բնաջնջման մշտական վտանգ: Թումանյանն իր ժամանակը և ուժերը նվիրեց Թիֆլիս ու Էջմիածին եկած փախստականների օգնությանը: Նրան երբեմն այցելում էին Սարյանն ու Սուրենյանցը:

1918 թ. մեր ժողովրդին հաջողվեց վերականգնել դարեր առաջ կորցրած պետականությունը: Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունում «Վերնատունից» Աղբայանը գլխավորեց լուսավորության մինիստրությունը: Հաջորդ խորհրդային իշխանությունը ձերբակալեց նրան կառավարության այն անդամների հետ միասին, որոնք հրաժարվեցին լքել Հայաստանը: Հետագայում նա ի վերջո ստիպված եղավ հեռանալ: Աղբայանը վախճանվեց 1947 թ. Բեյրութում՝ այդպես էլ երբեք չվերադառնալով հայրենի եզերք: Հեռացավ նաև Շանթը, սակայն նա երբեմն այցելում էր խորհրդային Միություն: Թումանյանը մահացավ 1923 թ.: Կյանքի վերջին տարիներին նա ծանր էր ապրում ավագ որդու մահը: Երեք կրտսեր զավակները գնդակահարվեցին 1930-ական թթ.: Գրողի ժառանգությամբ զբաղվում էին դուստրերը: Իսահակյանին համոզեց ԽՍՀՄ վերադառնալ Ալեքսանդր Մյասնիկյանը: Ժողովրդի սերն ու հարգանքը վայելող Վարպետը գլխավորեց Գրողների միությունը: 1937 թ. նրա անունը գաղտնի ջնջվեց գնդակահարվողների ցուցակից: Մինչև իր կյանքի վերջը նրան անբաժան հետևում էին քաղաքացիական հագուստով երիտասարդներ, ուր էլ նա գնար: Հիմնական կազմից ամենաերիտասարդը՝ Դեմիրճյանը, մահացավ 1956 թ. Երևանում: Ավագ «Վերնատունցու» դուստրը՝ Լուսիկ Աղայանը, ամուսնացավ Մարտիրոս Սարյանի հետ:

Սակայն աստիճանաբար մոր կյանք էր սկսվում: Հայկական պետականությունը, որի մասին այդքան երազում էին խմբակի անդամները, կայացավ: Քարքարոտ հողով ու երկնամերձ լեռնագագաթներով փոքրիկ հանրապետությունը վերածվեց խորհրդային Միության լավագույն գիտական կենտրոններից մեկի, աշխարհին տվեց ականավոր գիտնականներ, մշակութային ու հասարակական-քաղաքական գործիչներ: Բայց ով գիտե՞ ինչպիսին կլինեին այն, եթե հինգ երիտասարդներ չորոշեին հավաքել իրենց գրական-գեղարվեստական խմբակը, որտեղ կարելի էր մեկ գավաթ թեյի շուրջ ընկերների հետ քննարկել ազգին ու մարդկությանը հուզող խնդիրները: Եվ այդ խմբակի մշակութային առանցքը, հայ ազգային մտավոր կյանքի շունչն ու ոգին, գրականության ու գեղարվեստի շուրջ մեր մտավորականներին համախմբող և իրար հետ կապող ոսկե օղակը Զովհաննես Թումանյանն էր: Հրանտ Մաթևոսյանի պատկերավոր արտահայտությամբ, «Թումանյանից առաջ մենք ամեն ինչ ունեինք և ոչինչ չունեինք, ինչպես որ աստվածային Բանից առաջ ամեն ինչ կար և ոչինչ չկար: Մենք հող ու հայրենիք, բարեկամ ու թշնամի, ջանք ու տառապանք, խինդ ու ծիծաղ և անգամ հազարամյա մշակույթ ունեինք՝ բանարվեստի, զարդարվեստի, երգարվեստի մի ամբողջ լեռնաշխարհ, որի վերընթացն իզուր էր լինելու, եթե չպասկվեր իրենով՝ Արարատով»:

ՍՈՅՅԱ ՕՅՆՅԱՆ

ՊՏՅՅ փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի վարիչի ժամանակավոր պաշտոնակատար, փիլ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ